

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Cimermančič

**Ženske v mirovnihi operacijah Organizacije združenih narodov:
primer Republike Slovenije**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Cimermančič

Mentorica: doc. dr. Maja Garb

**Ženske v mirovnih operacijah Organizacije združenih narodov:
primer Republike Slovenije**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2018

ZAHVALA

Ob zaključku šolanja na Fakulteti za družbene vede se zahvaljujem celotnemu kolektivu katedre za mednarodne odnose, za vsa strokovna predavanja in pomoč ter priložnosti med dodiplomskim in magistrskim študijem mednarodnih odnosov. Na tem mestu gre posebna zahvala prof. dr. Zlatku Šabiču za vse nasvete in vodenje med študijem ter ob začetku pisanja magistrske naloge ter prof. dr. Petri Roter za usmeritve in nasvete.

Za vsebinsko pomoč in vodenje se posebej zahvaljujem mentorici, doc. dr. Maji Garb, predstojnici katedre za obramboslovje. Posebna čast in privilegij je imeti strokovnjakinjo s področja mirovnih operacij in žensk v mirovnih operacijah in misijah za svojo mentorico. Hvala. Zahvaljujem se tudi Ministrstvu za zunanje zadeve in Ministrstvu za obrambo za pomoč pri empiričnem delu magistrske naloge.

Te magistrske naloge pa verjetno ne bi bilo brez še dveh posameznikov: iskrena hvala – za potrpežljivost, podporo in ljubezen – gre očetu, brez katerega bi bila študijska leta nemogoča. In Roku, ki me je spodbujal, ko je bilo treba, in verjel vame. Iskrena hvala tudi ostalim v družini in prijateljem, ki so prenašali mojo odsotnost med pisanjem magistrske naloge.

Ženske v mirovnih operacijah Organizacije združenih narodov: primer Republike Slovenije

Cilj magistrske naloge je raziskati, kaj v posameznih državah članicah Organizacije združenih narodov vpliva na implementacijo Resolucije S/RES/1325 in ostalih podobnih resolucij s področja žensk, miru in varnosti. Pri tem se magistrska naloga osredotoča na implementacijo določil o sodelovanju žensk v mirovnih operacijah in misijah. Odgovor na raziskovalno vprašanje v magistrski nalogi iščem s pomočjo feminističnih teorij, analize literature in prek primera Republike Slovenije. Empirični del temelji na individualnih nestandardiziranih intervjujih žensk, ki so kakorkoli vpete v področje sodelovanja žensk v mirovnih operacijah in misijah v Republiki Sloveniji. Glavna ugotovitev magistrske naloge je, da je implementacija Resolucije S/RES/1325 in drugih mednarodnih dokumentov s področja vključevanja žensk v mirovne operacije odvisna od: a) politične volje držav članic, b) ekonomskih razmer v državi, c) razumevanja mednarodnih določil, č) konkretno določenih ciljev, d) koordinacije, e) evalvacije in monitoringa, f) splošnega stanja spoštovanja načela enakosti med spoloma v državi ter g) osebne pripravljenosti in zanimanja žensk za sodelovanje na mednarodnih mirovnih operacijah in misijah. Akcijski načrt za implementacijo Resolucije S/RES/1325 lahko sicer pripomore k dejanski implementaciji, vendar mora biti napisan dovolj natančno in s konkretnimi merljivimi cilji. Na sodelovanje slovenskih pripadnic vojske, policije in civilnih strokovnjakov v mednarodnih operacijah in misijah nacionalni akcijski načrt ni imel pretiranega vpliva.

Ključne besede: Mirovne operacije, ženske, Organizacija združenih narodov, enakost spolov, Republika Slovenija.

Women in United Nations peacebuilding operations: the case of the Republic of Slovenia

The main objective of this master's thesis is to analyse what affects implementation of the United Nations Security Council Resolution S/RES/1325, as well as others that followed on the topic of women, peace and security, in member states. It focuses mainly on the implementation of the provisions regarding participation of women in peacekeeping operations and it is based on the analysis of a case study of the Republic of Slovenia. The empirical part of the thesis consists of three individual non-standardised interviews, conducted with four women dealing with the topic. The main conclusion of the master thesis is that the implementation of the Resolution S/RES/1325 in a specific state depends on: (a) political will of the member state, (b) the economic situation in the country, (c) its understanding of international norms, (d) specific objectives and goals, (e) co-ordination, (f) evaluation and monitoring, (g) the general level of respect for the principle of gender equality and h) women's enthusiasm for cooperation in international peacebuilding operations. National action plans for the implementation of the Resolution S/RES/1325 can help to improve implementation, but they must be written in a proper manner, to allow for concrete measurable objectives. The national action plan in the Republic of Slovenia did not have a notable influence on the participation of Slovene women from the military, police and civilian experts in international operations and missions.

Key words: Peacebuilding operations, women, United Nations, gender equality, Republic of Slovenia.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	9
1.1 Opis, predstavitev in relevantnost raziskovalnega problema	9
1.2 Raziskovalno vprašanje in namen magistrske naloge	12
1.3 Struktura in metodologija	13
2 ŽENSKE V MEDNARODNIH ODNOSIH, MIROVNIH PROCESIH IN MIROVNIH OPERACIJAH ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV	16
2.1 Teoretični okvir	16
2.1.1 Feminizem v mednarodnih odnosih.....	16
2.1.1.1 Feministične teorije in vprašanje spola	18
2.1.1.2 Feministične teorije in vprašanje varnosti.....	19
2.2 Konceptualni okvir za analizo sodelovanja žensk v mirovni operaciji Organizacije združenih narodov	20
2.2.1 Vidik spola v sistemu Organizacije združenih narodov	20
2.2.2 Mirovne operacije Organizacije združenih narodov	22
2.2.2.1 Ženske v mirovni operaciji Organizacije združenih narodov ter drugih procesih ustvarjanja miru	24
2.2.2.1.1 Vloga mirovnic v mirovni operaciji Organizacije združenih narodov	25
2.2.2.1.2 Vloga civilistk v procesih ustvarjanja miru in pokonfliktni obnovi družbe.....	28
3 ŽENSKE, MIR IN VARNOST – ANALIZA KLJUČNIH MEDNARODNIH IN NACIONALNIH DOKUMENTOV.....	30
3.1 Mednarodni dokumenti s področja žensk, miru in varnosti	30
3.1.1 Pekinška deklaracija in Platforma za ukrepanje	30
3.1.2 Windhoeška deklaracija in Namibijski akcijski načrt.....	30
3.1.3 Resolucija S/RES/1325	31
3.1.4 Resolucije S/RES/1820, S/RES/1888, S/RES/1889, S/RES/1960, S/RES/2106, S/RES/2122 in S/RES/2242	32
3.1.5 Politika: Enakost spolov v mirovni operaciji Organizacije združenih narodov ..	34
3.1.6 Analiza	35
3.2 Dokumenti Republike Slovenije s področja varnosti in sodelovanja v mednarodni operaciji in misijah.....	36
3.2.1 Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije.....	36
3.2.2 Zakon o obrambi	37
3.2.3 Zakon o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije ..	37

3.2.4 Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah .	38
3.2.5 Strategija sodelovanja Ministrstva za notranje zadeve v mednarodnih civilnih misijah.....	38
3.2.6 Akcijski načrt Republike Slovenije za izvajanje Resolucije Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov 1325 in 1820 o ženskah, miru in varnosti v obdobju 2010–2015.....	39
3.2.7 Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020	40
3.2.8 Analiza	41
3.3 Skupna analiza vsebine mednarodnih in nacionalnih dokumentov	42
4 IMPLEMENTACIJA MEDNARODNIH IN NACIONALNIH DOKUMENTOV	44
4.1 Implementacija Resolucije S/RES/1325 in ostalih dokumentov s področja žensk, miru in varnosti	44
4.2 Nacionalni akcijski načrti – načrtovanje, pomen in implementacija.....	45
4.2.1 Pregled uresničevanja Akcijskega načrta Republike Slovenije za izvajanje Resolucije Varnostnega sveta OZN 1325 in 1820 o ženskah, miru in varnosti v obdobju 2010–2015.....	48
5 SODELOVANJE REPUBLIKE SLOVENIJE V MIROVNIH OPERACIJAH ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV	50
5.1 Pregled sodelovanja Republike Slovenije v mirovni operaciji Organizacije združenih narodov in drugih mednarodnih mirovni misiji	50
5.1.1 Postopek sodelovanja Republike Slovenije v mednarodni mirovni operaciji in misiji.....	52
5.1.2 Sodelovanje žensk v napoteni enoti slovenske vojske, policije in civilni funkcionalni strokovnjaki na mednarodni operaciji in misiji	53
5.1.2.1 Vojaško osebje	53
5.1.2.2 Policijsko osebje in civilni funkcionalni strokovnjaki	56
5.1.3 Druge aktivnosti Republike Slovenije na področju sodelovanja žensk v mednarodni mirovni operaciji in misiji	57
5.2 Analiza izkušenj Republike Slovenije o sodelovanju žensk v mirovni operaciji Organizacije združenih narodov in drugih mednarodni mirovni operaciji in misiji ...	58
5.3 Razlogi za (ne)sodelovanje pripadnic slovenske vojske in policije v mirovni operaciji Organizacije združenih narodov in drugih mednarodni mirovni misiji.....	59
6 ZAKLJUČEK.....	62
7 VIRI.....	67
PRILOGE	77

Priloga A: Intervju z dr. Ljubico Jelušič	77
Priloga B: Zapis pogovora z Andrejo Horvat in Nino Lenardič Purkart iz Ministrstva za zunanje zadeve.....	81
Priloga C: Intervju s poveljnico Nino Raduha	88

KAZALO TABEL

Tabela 5.1: Razmestitev v mednarodne mirovne operacije in misije avgusta 2017	51
Tabela 5.2: Delež žensk med napotnimi pripadniki slovenske vojske na različne mednarodne operacije in misije; med letoma 1997 in 2014.....	54
Tabela 5.3: Delež žensk med napotnimi pripadniki slovenske vojske na različne mednarodne operacije in misije; med letoma 2010 in 2016.....	55
Tabela 5.4: Primerjava napotnega vojaškega osebja na mirovne operacije in misije Organizacije združenih narodov med izbranimi državami, 30. novembra 2017	56
Tabela 5.5: Podatki o deležu policistk v različnih mednarodnih civilnih misijah	57
Tabela 5.6: Podatki o deležu žensk v sklopu civilno funkcionalnih strokovnjakov v različnih mednarodnih mirovnih operacijah in misijah	57

1 UVOD

1.1 Opis, predstavitev in relevantnost raziskovalnega problema

Organizacija združenih narodov (dalje OZN) je bila leta 1945 ustanovljena z namenom ohranjanja mednarodnega miru in varnosti, spodbujanja družbenega napredka in življenjskega standarda ter zagotavljanja spoštovanja človekovih pravic in svoboščin ("Skupaj močnejši", b. d.). Glavni cilj OZN je tako »ohranjati mednarodni mir in varnost ter v ta namen izvajati učinkovite skupne ukrepe za preprečevanje in odpravo groženj miru, zatiranje agresije ali drugih kršitev miru in si v skladu z načeli pravičnosti in mednarodnega prava prizadevati za ublažitev ali mirno reševanje mednarodnih sporov ali odpravo razmer, zaradi katerih bi lahko prišlo do kršitve miru« (Ustanovna listina Združenih narodov, 1. člen).¹ Eden glavnih mehanizmov² za doseganje osnovnega cilja OZN so mirovne operacije, ki jih Jelušičeva (2005, str. 15) opredeljuje kot »vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti, ki potekajo v okviru političnih in diplomatskih prizadevanj za vzpostavitev in ohranjanje mednarodnega miru«. Genocida v Ruandi in Srebrenici, posilstva in zlorabe otrok v Demokratični republiki Kongo leta 2005, širjenje kolere na Haitiju itn. pa sprožajo vse glasnejša vprašanja v mednarodni skupnosti, kako uspešne mirovne operacije OZN dejansko so in kje tiči razlog za njihov (ne)uspeh (Spencer, 2015; Novosseloff, 2017).

Hudsonova (2010, str. 257–260) poudarja, da ustvarjanje miru ni enoten proces spremembe vojnega stanja v mir, temveč gre za več različnih procesov transformacije odnosov med skupinami v družbi, organizaciji države in ekonomskem sistemu. Porter (2007, str. 25) dodaja, da je mirovni proces skupek neformalnih in formalnih dejavnosti, promocije medkulturne strpnosti in razumevanja, maršev in protestov mirovnikov, medkulturnega dialoga ter izgradnje moči državljanov tako na ekonomskem kot na družbenem in političnem področju. Mirovne operacije so v tem kontekstu zgolj eden od elementov mirovnega procesa in tudi pokonfliktne obnove družbe (DPKO/DFS, 2008, str. 22; DPKO/DFS, 2010, 7. točka).

Eden izmed razlogov za neuspeh mirovnih procesov in s tem tudi mirovnih operacij je, tako Hudsonova (2010, str. 259), neupoštevanje in ne vključevanje žensk v formalne sisteme

¹ Ustanovna listina Združenih narodov – *Charter of the United Nations*, podpisana 26. junija 1945 v San Franciscu, v veljavi od 24. oktobra 1945.

² Med druge mehanizme za mirno reševanje sporov uvrščamo tudi pogajanja, preiskavo, mediacijo, spravo ter arbitražo. Dogovor lahko stranke v sporu dosežejo tudi s pomočjo regionalnih organizacij ali z drugimi sredstvi za mirno reševanje sporov (Ustanovna listina Združenih narodov, 33. člen).

mirovnih procesov. Mirovne operacije kot take so dolgoročno lahko vzdržne zgolj, če so ženske navzoče pri vseh korakih mirovnih operacij in vzpostavljanja reda in miru ter pokonfliktne obnovi družbe (Bleckner, 2013, str. 346–347; Aulette in Wittner, 2015, str. 399–400; "Peace Insight", b. d.). Hudsonova (2010, str. 259) dodaja: »Vključevanje žensk v različne mirovne procese lahko pelje do trdnjega in trajnostnega mirovnega dogovora.« Globalna študija o implementaciji Resolucije S/RES/1325 kaže, da vključenost žensk v mirovni proces pomeni 20 odstotkov večjo verjetnost, da bo mirovni sporazum veljal vsaj dve leti, in 35 odstotkov večjo verjetnost, da bo mirovni sporazum veljal vsaj 15 let (UN Women, 2015, str. 49; "UN Women", b. d.).

OZN in mednarodna skupnost o pravicah in položaju žensk sicer razpravljata vse od začetka 20. stoletja; leta 1975 je OZN med drugim pripravil prvo svetovno konferenco o ženskah, sledile so ji še tri ("UN Women", b. d.). Pekinška deklaracija,³ sprejeta 15. septembra 1995 na četrti svetovni konferenci o ženskah, velja za enega temeljnih dokumentov na področju enakopravnosti žensk in njihovega sodelovanja na vseh družbenih področjih (Pekinška deklaracija, 1995, 5. točka). Pomemben korak k prepoznavanju vloge žensk v mirovnih operacijah sta tudi Windhoeška deklaracija in Namibijski akcijski načrt o vključevanju perspektive spolov v večrazsežnostne mirovne operacije, ki sta bila sprejeta leta 2000 ("IANWGE", b. d.).⁴

Ključni mejnik na področju vključevanja žensk v mirovne operacije in prepoznavanje njihove vloge v mirovnih procesih pomeni Resolucija S/RES/1325,⁵ ki jo je Varnostni svet OZN sprejel 31. oktobra 2000. Gre za prvo resolucijo, ki prepozna pomembnost polnega sodelovanja žensk v preventivnih procesih in procesih reševanja konfliktov, mirovnih procesih ter upoštevanja vidika spola v procesih pokonfliktne obnove družbe ("United Nations Peacekeeping", b. d.). Še danes Resolucija S/RES/1325 (in ostale, ki so ji sledile) – OZN je do zdaj sprejel sedem resolucij na temo žensk, miru in varnosti – velja za »biblijo na področju vključevanja žensk v mirovne operacije,« pojasnjujeta Andreja Horvat in Nina Lenardič Purkart z Ministrstva za zunanje zadeve (dalje MZZ) (Priloga B).

³ Pekinška deklaracija in Platforma za ukrepanje – *Beijing Declaration and Platform for Action*. (1995). Sprejeta na četrti svetovni konferenci o ženskah v Pekingju, 15. septembra.

⁴ Medregionalna mreža za ženske in enakost spolov (*Inter-Agency Network on Women and Gender Equality – IANWGE*).

⁵ Resolucija S/RES/1325. (2000). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 4.213. seji, 31. oktobra.

Resoluciji S/RES/1325 je sledil razmah delovanja mednarodne skupnosti in držav članic OZN na področju vključevanja žensk v mirovne operacije; Varnostni svet ima redne razprave o tej temi, v okviru OZN potekajo številni dogodki, ki opozarjajo na pomembnost vključevanja žensk v mirovne operacije, *United Nations Women* (dalje UN Women) skupaj z Oddelkom za mirovne operacije (*Department for Peacekeeping Operations* – DPKO) pripravlja izobraževanja za vojakinje, potekajo mednarodne konference, pišejo se študije in analize, oblikujejo različne pobude in gibanja; na primer *iKNOW politics*, *PeaceWomen* in druge (Tkavc, 2016, str. 17; UN Women, 2016, str. 2; "iKnow politics", b. d.; "PeaceWomen", b. d.).

Treba je sicer poudariti, da OZN nima lastne vojske ali policije ("United Nations Peacekeeping", b. d.). Organizacija spodbuja k večji vključenosti žensk v mirovne misije, vendar je imenovanje osebja v celoti v pristojnosti držav članic (prav tam). Tukaj se stvari nekoliko zapletejo. Določila in pobude OZN za večje vključevanje žensk v mirovne operacije ter druge procese ustvarjanja miru so na terenu le redko v celoti izpolnjeni, včasih celo povsem spregledani in zanemarjeni (Diaz, 2016, str. 24; "UN Women", b. d.). Sprejeti sklepi, zaveze in resolucije so velikokrat zgolj črka na papirju in brez intenzivne implementacije v praksi ne zaživijo (Swaine, 2015).

Nacionalne akcijske načrte za izvajanje Resolucije S/RES/1325, ki pomenijo prvi korak k aktivni implementaciji zavez, je do zdaj (januar 2018) sprejelo zgolj 64 od skupno 193 držav članic OZN ("National Action Plan Resource Center", 2018).⁶ Trenutno (januar 2018) je v teku 15 mirovni operacij OZN pod okriljem DPKO ("United Nations Peacekeeping", b. d.). V mirovni operacijah OZN ter političnih in drugih misijah OZN je decembra 2017 skupaj sodelovalo 92.682 članov osebja, od tega 4.275 žensk (4,6 odstotka), od skupno 81.599 pripadnikov vojaškega osebja je bilo 3.145 žensk (3,9 odstotka) in od 11.083 pripadnikov policijskega osebja je bilo decembra 2017 na terenu 1.130 žensk (10,2 odstotka) (United Nations Peacekeeping, 2018). Statistike so torej povsem pod povprečjem, ki si ga je za cilj v vseh organizacijskih strukturah postavil OZN; zavzema se namreč za razporeditev 50 proti 50 (Ivanović, 2014).

⁶ Nacionalne akcijske načrte so do zdaj sprejeli: Afganistan, Argentina, Avstralija, Avstrija, Belgija, Bosna in Hercegovina, Brazilija, Burkina Faso, Burundi, Kanada, Centralna afriška republika, Čile, Slonokoščena obala, Hrvaška, Demokratična republika Kongo, Danska, Estonija, Finska, Francija, Gruzija, Nemčija, Gana, Gvineja, Gvineja Bissau, Islandija, Indonezija, Irak, Irska, Italija, Japonska, Kenija, Kosovo, Kirgizija, Liberija, Litva, Makedonija, Mali, Nepal, Nova Zelandija, Nigerija, Norveška, Palestina, Paragvaj, Portugalska, Republika Koreja, Ruanda, Senegal, Srbija, Sierra Leone, Slovenija, Južni Sudan, Španija, Švedska, Švica, Tadžikistan, Gambija, Nizozemska, Filipini, Vzhodni Timor, Togo, Uganda, Ukrajina, Velika Britanija in Združene države Amerike ("National Action Plan Resource Center", 2018).

Kljub vsem sprejetim resolucijam, drugim mednarodnim dokumentom ter aktivnostim v mednarodni skupnosti na področju vključevanja žensk v mirovne operacije OZN ter prepoznavanja njihove vloge je udejstvovanje žensk v mirovnih operacijah OZN, sodeč po številkah, izredno nizko. Varnostni svet OZN z vsako novo resolucijo na temo žensk, miru in varnosti pozove države članice k aktivnemu vključevanju žensk v napotene enote, vendar se njihov delež še vedno ne povečuje, kot bi pričakovali (Diaz, 2016, str. 24–26).⁷ Na relevantnost proučevanja vrzeli med sprejetimi dokumenti in njihovo implementacijo na področju vključevanja žensk v mirovne operacije OZN in druge procese ustvarjanja miru za mednarodne odnose in mednarodno skupnost kažejo tudi ugotovitve strokovnjakov (Hudson, 2010, str. 259; Bleckner, 2013, str. 346–347; Aulette in Wittner, 2015, str. 399–400), da lahko sodelovanje žensk v mirovnih operacijah pripomore k uresničevanju mandata mirovnih operacij in doseganja mednarodnega miru in varnosti, kar je pravzaprav osnovni cilj OZN.

1.2 Raziskovalno vprašanje in namen magistrske naloge

Od česa je odvisna implementacija Resolucije S/RES/1325 in ostalih mednarodnih dokumentov s področja vključevanja žensk v mirovne operacije OZN v državah članicah OZN?

Na raziskovalno vprašanje bom v magistrski nalogi skušala odgovoriti prek študije primera. Pod drobnogled bom vzela Republiko Slovenijo (dalje RS),⁸ ki je od 22. maja 1992 polnopravna članica OZN in v mirovnih operacijah OZN sodeluje že dvajset let ("Skupaj močnejši", b. d.). V Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti RS (dalje ReSNV), ki jo je Državni zbor RS na predlog Vlade RS sprejel 21. junija 2001, RS mirovne operacije omenja zgolj z enim stavkom, čeprav je takrat v njih sodelovala že štiri leta. V Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti (dalje ReSNV-1), ki jo je Državni zbor RS sprejel devet let kasneje, torej leta 2010, pa je takratna Vlada RS zapisala (2010b, 4.1.3 točka):

Republika Slovenija skladno s svojimi nacionalnimi interesi sodeluje v mednarodnih operacijah in misijah na posameznih kriznih žariščih, s čimer dejavno prispeva k mednarodnemu miru, varnosti in stabilnosti. Njena prisotnost na teh območjih lahko pomeni

⁷ Med letoma 1957 in 1989 je bilo med vsemi pripadniki mirovnih operacij OZN zgolj 0,1 odstotka žensk (Bleckner, 2013, str. 146), decembra 2017 pa so ženske pomenile 4,6 odstotka vsega napotnega osebja na mirovne operacije OZN (United Nations Peacekeeping, 2018).

⁸ V okviru študije primera se bom osredotočila zgolj na eno državo. To sicer pomeni določeno omejitev, saj takšno raziskovanje ne ponuja zadostne širine, da bi lahko odgovor z gotovostjo posplošila na druge primere in celoto. RS sem izbrala zaradi aktivnega sodelovanja v različnih mednarodnih mirovnih operacijah in misijah ter zaradi časovno omejenega Nacionalnega akcijskega programa za implementacijo Resolucije S/RES1325, kar omogoča specifičnost raziskovanja vpliva nacionalnih akcijskih načrtov na število napotnih žensk na mednarodne mirovne operacije in misije.

tudi tveganje v smislu izpostavljenosti ozemlja naše države terorizmu in drugim oblikam nevojaških groženj. Povečuje se tudi možnost, da postanejo mednarodne sile na kriznem žarišču, v katerih sodelujejo predstavniki Republike Slovenije, tarča napada pripadnikov sprtih strani in organiziranega kriminala.

Istega leta je RS sprejela Nacionalni akcijski načrt za implementacijo Resolucije S/RES/1325 (v nadaljevanju Akcijski načrt 1325) in v njem zapisala, da je »spodbujanje aktivne vloge žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti ena od prednostnih usmeritev zunanjepolitične strategije Republike Slovenije« (Vlada RS, 2010a, str. 2). Je pa RS nacionalni akcijski načrt sprejela zgolj za obdobje med letoma 2010 in 2015, kar omogoča primerjavo in analizo stanja implementacije Resolucije S/RES/1325 (in ostalih, ki ji sledijo) tako pred sprejetjem nacionalnega akcijskega načrta, v času njegove veljave in od leta 2015, ko RS nacionalnega akcijskega načrta, ki bi bil prilagojen trenutnim razmeram v mednarodni skupnosti, nima.⁹

Z magistrsko nalogo želim prispevati k diskurzu o sodelovanju žensk v mirovnih operacijah OZN, definirati razloge za relativno nizko udeležbo žensk v mirovnih operacijah OZN, ugotoviti razloge za (ne)implementacijo Resolucije S/RES/1325 in na podlagi tega oblikovati predloge za (še) učinkovitejšo implementacijo mednarodnih dokumentov s tega področja v RS in višjo udeležbo pripadnic slovenske vojske in policije na mednarodnih mirovnih operacijah in misijah.

1.3 Struktura in metodologija

Magistrska naloga je, poleg uvoda in zaključka, razdeljena na štiri vsebinske dele. Namen magistrske naloge bo dosežen z uporabo različnih raziskovalnih metod.

Prvi del magistrske naloge je razdeljen na teoretični in konceptualni okvir, ki sta pomembna za raziskovanje tematike sodelovanja žensk v mednarodnih mirovnih operacijah. Z analizo sekundarnih virov bom pregledala osnovne predpostavke feminističnih teorij mednarodnih odnosov. Namen je oblikovati teoretski okvir, prek katerega sploh lahko govorimo o različnem odnosu, vplivu in vlogi moških in žensk v družbi, mednarodnih odnosih in konkretno v mednarodnih mirovnih operacijah. Raziskovanje bom nadaljevala z analizo sekundarnih virov glede vidika spola znotraj sistema OZN ter udeležbe žensk v mirovnih operacijah OZN ter njihovi vlogi. Glede vloge žensk v mirovnih operacijah bom upoštevala tudi odgovore iz

⁹ V času pisanja magistrske naloge je bil napisan osnutek novega akcijskega načrta RS za obdobje med letoma 2018 in 2020.

individualnih nestandardiziranih intervjujev, ki sem jih opravila v sklopu študije primera. Cilj prvega vsebinskega dela je postaviti teoretične in konceptualne temelje za nadaljnjo raziskavo v magistrski nalogi, ki mi bodo omogočali analizirati, kaj ta dognanja pomenijo za konkretno področje delovanja v mednarodnih odnosih.

V drugem delu bom raziskovanje dopolnila z analizo primarnih virov, kjer bom pregledala tako mednarodne kot nacionalne dokumente s področja vključevanja žensk v mirovne operacije. Sledila bo povezovalna analiza in primerjava dokumentov. Namen poglavja je analizirati skladnost mednarodnih in nacionalnih dokumentov ter hkrati ugotoviti, ali so sprejeti dokumenti skladni z ugotovitvami strokovnjakov s področja mednarodnih odnosov o vlogi žensk v mirovnih operacijah.

V nekoliko krajšem tretjem poglavju sledi analiza sekundarnih virov glede implementacije Resolucije S/RES/1325 ter pregled priporočil pisanja in oblikovanja nacionalnih akcijskih načrtov. Sledi analiza poročila Generalnega sekretariata Vlade RS o implementaciji Akcijskega načrta 1325. Namen poglavja je identificirati splošne razloge za (ne)implementacijo Resolucije S/RES/1325 in te povezati z nacionalnimi akcijskimi načrti.

V četrtem delu bom z analizo sekundarnih virov in analizo serije individualnih nestandardiziranih intervjujev pregledala dosedanje delovanje RS na področju vključevanja žensk v mirovne operacije OZN in druge mednarodne mirovne misije in operacije. Individualen nestandardizirani intervju sem opravila z Nino Raduha, ki je med junijem in decembrom 2017 poveljevala 22. kontingentu Slovenske vojske (dalje SV) na misiji OZN v Libanonu (*United Nations Interim Force in Lebanon – UNIFIL*), svetovalko Sektorja za Organizacijo severnoatlantske pogodbe (*North Atlantic Treaty Organization – Nato*) in mednarodne operacije na MZZ Andrejo Horvat, svetovalko Direktorata za globalne zadeve in politično multilateralo na MZZ Nino Lenardič Purkart ter nekdanjo ministrico za obrambo in profesorico na Fakulteti za družbene vede dr. Ljubico Jelušič.¹⁰ Namen četrtega dela je ugotoviti, kako v praksi poteka implementacija Resolucije S/RES/1325 (in ostalih mednarodnih dokumentov s tega področja) v RS – koliko žensk je RS že napotila na mednarodne mirovne misije in operacije, kakšne so izkušnje RS, zakaj se ženske odločajo za sodelovanje v mirovnih operacijah in misijah ter kako poteka postopek napotitve pripadnikov SV in policije na mednarodne mirovne misije in operacije.

¹⁰ Ljubica Jelušič je bila ministrica za obrambo RS med letoma 2008 in 2012.

Analiza ugotovitev vseh štirih vsebinskih sklopov mi bo omogočala poglobljeno odgovoriti na raziskovalno vprašanje in podati predloge za (še) učinkovitejšo implementacijo mednarodnih dokumentov s področja žensk, miru in varnosti v RS.

2 ŽENSKÉ V MEDNARODNIH ODNOSIH, MIROVNIH PROCESIH IN MIROVNIH OPERACIJAH ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV

2.1 Teoretični okvir

2.1.1 Feminizem v mednarodnih odnosih

Feministična teorija mednarodnih odnosov se je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v razpravi med pozitivisti in postpozitivisti razvila kot odziv na tradicionalne teorije, kot so realizem, liberalizem in marksizem (Pease, 2012, str. 93; Buskie, 2013). Skupna predpostavka slednjih je, tako Pease (2012, str. 93), da anarhizem, soodvisnost, trgi in svetovni kapitalizem (ter drugi družbeni pojavi in odnosi) na ženske in moške vplivajo enako; hkrati naj bi bil tudi njihov odziv na družbene pojave enak ali vsaj primerljiv (prav tam). Realizem, kot ena izmed najvplivnejših teorij mednarodnih odnosov, svet raziskuje skozi vprašanje anarhije in anarhičnih odnosov med akterji mednarodne skupnosti. Država je v centru preučevanja, nad suvereno državo pa ni ničesar, kar bi lahko vplivalo na njene odločitve, rezultat je torej mednarodni sistem, v katerem vsaka država skozi akumulacijo moči skrbi za lastno varnost in doseganje interesov, kar je v osnovi varnost in obstoj države (Tickner, 2005, str. 2174–2175).

Feminizem realizmu med drugim očita, da kot diskurz, ki ga vodijo beli moški, zanemarja kakršnokoli vlogo žensk v visoki politiki (Blanchard, 2003, str. 1292). Feministična ontologija temelji na družbenih odnosih, zgrajenih s pomočjo zgodovinsko pogojenih neenakih političnih, ekonomskih in družbenih struktur (Tickner, 2005, str. 2177). Prevladujoča premisa, ki jo zagovarjajo feministične teorije mednarodnih odnosov, trdi, da so ključni akterji v mednarodnih odnosih moški – gre za diplomate, strokovnjake, politike, vodje držav – mednarodni sistem je tako patriarhalno družbeno naravnano (Ruiz, b. d., str. 1). Feministična teorija postavlja vprašanje, kakšen vpliv ima večinsko moška populacija na čelu odločanja na mednarodne odnose ter zakaj ženske ostajajo nereprezentirane in neopolnomočene na področju zunanje politike (Tickner, 2005, str. 2177). Predpostavljajo sicer, da je spol lahko kategorija za preučevanje svetovne politike in mednarodnih odnosov (Pease, 2012, str. 93), pravzaprav je, tako Sjoberg (2010, str. 4), pomemben tako pri tem, kaj preučujemo, kot tudi pri tem, zakaj in kako preučujemo. Feministična teorija namreč meni, da so politični, ekonomski in družbeni odnosi v mednarodnih odnosih zgrajeni okoli spola (Pease, 2012, str. 93), zanikanje vprašanja spola pa pomeni, da v mednarodnih odnosih ne prepoznavamo dejanskih akterjev mednarodnih

odnosov in tega, kako se ti razlikujejo v odnosu do moškosti in ženskosti (Wadley, 2010, str. 28).

Požgan (predavanje, 2012)¹¹ pojasnjuje, da feministična teorija temelji predvsem na dveh predpostavkah, in sicer: a) da so ključne enote družbe posamezniki, ki so med seboj enakopravni in imajo enake temeljne pravice, b) da je enakopravnost spolov mogoče doseči le z veljavnim sistemom pravno zavezujočih človekovih pravic. Znanje, zgrajeno okoli perspektive spola, omogoča razumevanje tradicionalnih vprašanj in s tem mednarodnih odnosov na drugačen način, hkrati nas opozarja, da ravno (oziroma tudi) spol sooblikuje naše videnje in razumevanje mednarodne politike, odnosov in dogodkov (Ruiz, b. d., str. 2). Feministične teorije znanje o mednarodnih odnosih ne le dopolnijo, temveč na novo napišejo (Peterson, 2004, str. 41). Oziroma ponudijo rekonceptualizacijo temeljnih pojmov, kritiko uveljavljenih teorij ter razširitev empiričnega znanja (Janko, 2017, str. 18). V nasprotju z ostalimi teorijami mednarodnih odnosov se feministične teorije osredotočajo na življenje posameznikov (moških in žensk) v mednarodnih odnosih, motivirane so z emancipatornim ciljem, torej raziskovanjem življenja prikrajšanih posameznikov v državi ali mednarodnih institucijah (Tickner, 2005, str. 2177–2178). Drugače od realizma, liberalizma in drugih teorij je feministična analiza obrnjena v *bottom-up* način raziskovanja (prav tam).

Thorburn (2000, str. 2, v Janko, 2017, str. 18)¹² poudarja, da enotna feministična teorija zaradi številnih različnih pogledov znotraj feminizma ni mogoča. Pri tem nekateri (Griffiths, Roach in Solomon, 2009, str. 279 v Janko, 2017, str. 19)¹³ razlikujejo med: a) liberalnim feminizmom, b) radikalnim feminizmom in c) izhodiščnim feminizmom. Liberalni feminizem zagovarja premiso, da družba krši pravice žensk, predvsem s tem, da jih obravnava kot skupino in ne kot posameznike (Saulnier, 1996, str. 9–10). Zagovarjajo, da si ženske zaslužijo enake pravice kot moški (prav tam). Zagovorniki radikalnega feminizma na drugi strani poudarjajo, da je poudarek na spolu kot primernem viru zatiranja potreben za preprečevanje trivializacije žensk in njihove vloge v moški družbi (prav tam, str. 30). Slednji se osredotoča večinoma na življenje

¹¹ Gre za predavanje pri predmetu teorije mednarodnih odnosov na dodiplomskem študiju mednarodnih odnosov na Fakulteti za družbene vede; zapiske hrani avtorica te magistrske naloge.

¹² Thornburn, D. (2000). Feminism meets international relations. *SAIS Review*, 20(1), 1–10. V Janko, E. (2017). *Spolno izkoriščanje in nasilje v mirovni operacijah Združenih narodov* (magistrsko delo).

¹³ Griffiths, M., Roach, S. C., in Solomon M. S. (2009). Fifty key thinkers in international relations. London in New York: Routledge. V Janko, E. (2017). *Spolno izkoriščanje in nasilje v mirovni operacijah Združenih narodov* (magistrsko delo).

in izkušnje žensk, iz katerih lahko razberemo podrejenost in odnos dominacije moških nad ženskami (Janko, 2017, str. 20).

2.1.1.1 Feministične teorije in vprašanje spola

Feministične teorije spol (*gender*) dojemajo kot družbeni konstrukt, ki v povezavi z družbenimi normami in pričakovanji, ki za posamezni spol veljajo v družbi, predpostavlja, kaj pomeni biti ženska in kaj moški (Pease, 2012, str. 92). Pri tem je pomembno poudariti, da se feminizem ne osredotoča zgolj na ženske, temveč moške in ženske (Tickner, 1997, str. 615). Feministični konstruktivizem izpostavlja spol (*gender*) kot kodificiran sklop pravil in praks, na podlagi katerih se med posameznimi pripadniki družbe razporejajo privilegiji in moči v družbi (Tickner, 2005, str. 2178–2185).¹⁴ Steans (1998, str. 10–12) poudarja, da spol lahko poimenujemo kot družbeno spolno identiteto, kjer gre predvsem za sistem pomenov in načinov, kako vidimo svet, ga doživljamo, razumemo in kako svetu predstavljamo sebe. Spola kot družbenega konstrukta vsi ljudje ne doživljajo enako, vsak posameznik, glede na kulturo, v kateri živi, lastno telo in identiteto, spol doživlja drugače (Sjoberg, 2010, str. 3), od tega, kako doživlja samega sebe in spol, so odvisne tudi njegova interpretacija okolice in družbe ter njegove družbene vloge (Steans, 1998, str. 64).¹⁵ Pri tem feministične teorije – predvsem eksistencializem v feminističnih teorijah – poudarjajo, da ravno zaradi tega, ker je ženska oziroma spol tudi konstrukt okolice, različnih interakcij razreda, kulture in vere, spola oziroma žensk ne moremo dojemati kot celoto; njihovih potreb in zmožnosti ne smemo generalizirati (Charlesworth, 1995, str. 9; Hudson, 2010, str. 257).

Pomembna lastnost spola (*gender*), ki jo prepozna Peterson (2004, str. 39) in s tem tudi feministična teorija, je, da kot družbeni konstrukt spol ni nekaj »naravnega in danega« in ga je zato zelo lahko utišati oziroma zatreti. Feminizem je prepričan, da se spolna identiteta v družbi uporablja za upravičevanje neenake obravnave žensk in moških ter je pomembna ideološka

¹⁴ Tickner (1997, str. 614) poudarja, da skoraj vsi teoretiki feminističnih teorij, ki pišejo o spolu, spol dojemajo v konstruktivističnem smislu.

¹⁵ Družbena vloga oziroma vloga je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (dalje SSKJ) opredeljena kot »beseda, ki izraža lastnost, značilnost, kot jo določa prilastek; igrati napredno vlogo v boju za socialno osvoboditev; imeti pomembno vlogo pri odločanju; zelo vplivati na odločitev« ("SSKJ", b. d.). Parsons (1952, str. 25, v Kemp in Holmwood, 2012, str. 407) vlogo opredeli kot del sistema socialnih oziroma družbenih razmerij. Biddle (1986, str. 67) izpostavlja, da gre pri vlogi za eno najpomembnejših značilnosti družbenega življenja. Poudarja, da vsak posameznik v družbi zaseda določene položaje, od njega pa se pričakujejo določeni vzorci obnašanja. Gre torej za način obnašanja posameznika v odnosu do drugih (Parsons, 1952, str. 25, v Kemp in Holmwood, 2012, str. 407). Za to magistrsko nalogo termin vloga dojemam kot sistem družbenih razmerij med posameznikom in ostalimi ljudmi, vpletenimi v družbeni proces (tj. mirovna operacija), ter kot sistem razmerij med tem istim posameznikom ter pojavom miru in varnosti. Parsons, T. (1952). *The social system*. London: Tavistock. V Kemp, S. in Holmwood J. (2012). Questioning contingency in social life: Roles, agreement and agency. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 42(4), 403–424.

utemeljitev za posamezne oblike družbene neenakosti in neenakosti med spoloma (Steans, 1998, str. 11).¹⁶

2.1.1.2 Feministične teorije in vprašanje varnosti

Vprašanja varnosti¹⁷ feministične teorije ne dojemajo zgolj kot vprašanja (ne)napadanja suverenih držav – tradicionalne teorije mednarodnih odnosov so namreč koncept mednarodne varnosti razumele predvsem kot vprašanje vojne in miru v mednarodnem sistemu suverenih in samozainteresiranih držav (Blanchard, 2003, str. 1289; Lasan, 2012, str. 39). V tradicionalnih teorijah so suverene države torej odgovorne za varnost in zaščito državljanov in političnih institucij (Blanchard, 2003, str. 1289), pri realizmu se vprašanje varnosti vrti okoli razmerja moči med suverenimi državami v anarhičnem sistemu mednarodnih odnosov, kjer si vsaka država prizadeva za ohranjanje lastne moči in obstoja (Tickner, 2005, str. 2174–2175).

Feminizem na drugi strani predpostavlja, da je bila razprava o varnosti v tradicionalnih teorijah mednarodnih odnosov ustvarjena in vodena z moškega vidika, ženski pogled pa lahko varnostne študije obogati in pojasni nekatere pojave, ki jih druge teorije ne morejo (Lasan, 2012, str. 45). S feminističnimi teorijami se v mednarodnih odnosih tako prvič naslovi vprašanje, kako oboroženi konflikti in vojno stanje vplivajo na posameznika, kako vplivajo na žensko (Peterson, 2004, str. 38; Hudson, 2010, str. 256; Ruiz, b. d., str. 2), v ospredje se prvič postavlja dobrobit posameznika in ne države ter »odsotnost miru« (Blanchard, 2003, str. 1289–1290; Požgan, predavanje, 2012; Lewis, 2013, 15). Vpelje tudi koncept strukturnega nasilja, s katerim feminizem pojasnjuje, da nasilje nad ljudmi ne obstaja zgolj kot fizično nasilje v obliki vojne

¹⁶ Enakost med spoloma (*gender equality*) se dotika enakosti pravic, dolžnosti in možnosti za moške in ženske, fante in dekleta. Gre za vprašanje človekovih pravic in je eden od osnovnih pogojev za trajnostni razvoj, v središču katerega je človek (DPKO, 2000, str. 6; DPKO/DFS, 2010, str. 8–9). Enakosti spolov ne moremo in ne smemo enačiti z enakopravnostjo spolov; gre za širši koncept, ki poudarja, da morajo biti ženske in moški v družbi enako prepoznani in udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja ("Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti", b. d.). Enakost med spoloma ne pomeni, da bodo moški in ženske postali enaki, temveč da njihove možnosti in odgovornosti v družbi ne bodo odvisne od tega, katerega spola so se rodili (DPKO/DFS, 2010, str. 8). Države enakost med spoloma največkrat skušajo doseči prek, tako Squires (2007, str. 24), ženskih kvot, ustanavljanjem in podpiranjem ženskih političnih agencij in vključevanjem načela enakosti spolov v svoje politike in programe. Opolnomočenje žensk in enakost med spoloma je tudi peti od sedemnajstih trajnostnih razvojnih ciljev, ki jih je OZN v Agendi 2030 za trajnostni razvoj sprejela leta 2015 (United Nations, 2015, str. 22).

¹⁷ Vprašanje varnosti je za to magistrsko nalogo izrednega pomena, saj posredno govorimo o izpolnjevanju osnovnega cilja OZN, tj. zagotavljanje miru in varnosti, kamor sodi tudi institut mirovni operacij in misij. Hkrati je varnost ena najpomembnejših tem mednarodnih odnosov, s katero se ukvarjajo (skoraj) vse teorije mednarodnih odnosov (Ruiz, b. d., str. 2).

in oboroženih konfliktov, temveč tudi skozi zatiranje, diskriminacijo ter ekonomsko in politično neudejstvovanje (Tickner, 1988, str. 428–440 v Blanchard, 2003, str. 1298).¹⁸

Šele z »lečami«, ki jih ponujajo feministične teorije, so ženske lahko »postale« in bile prepoznane kot aktivne v mednarodni politiki, lahko so postale akterke in žrtve oboroženih spopadov ter drugih vrst nasilja, lahko so postale aktivistke in nekdo, ki aktivno prispeva k reševanju konfliktov, mirovnim procesom in pokonfliktni obnovi družbe (Peterson, 2004, str. 38; Popovič, Barr, Lyytikäinen, International Alert in International Research and Training Institute for the Advancement of Women, 2010, str. 8). Oboroženi spopadi in konflikti močno spremenijo naravo družbe, tako DPKO v dokumentu Paket za enakost spolov v mirovni operacijah; več gospodinjstev vodijo ženske, prevzemajo različne »moške« vloge in zadolžitve in skrbijo, da družba kljub trajajočemu konfliktu kolikor toliko funkcionira (DPKO, 2004, str. 8). Ženske tako pravzaprav postanejo »povzročiteljice sprememb« (*agents of change*) (Gumru in Fritz, 2009, str. 210). Vpeljevanje vidika spola v pokonfliktno obnovo družbe in mirovne operacije mora temeljiti na dveh prej doseženih temeljih; ženskam morajo biti v družbi priznane enake pravne pravice kot moškim in njihov prispevek k mirovnim procesom mora biti politično priznan – torej ne več zgolj neformalen (Nduwimana, b. d., 66.–70. točka).

2.2 Konceptualni okvir za analizo sodelovanja žensk v mirovni operacijah Organizacije združenih narodov

2.2.1 Vidik spola v sistemu Organizacije združenih narodov

Podobno kot feministične teorije spol dojemajo tudi institucije v okviru OZN; DPKO in Oddelek za podporo na terenu (*Department of Field Support – DFS*) (2010, str. 8–9) ga na primer definirata kot socialne ali družbene značilnosti, ki ustvarjajo razliko med moškimi in ženskami. V dokumentu Paket za enakost spolov v mirovni operacijah DPKO doda, da »je spol družbeni konstrukt in se ga je posledično mogoče priučiti in spremeniti, se razlikuje med kulturami in se lahko čez čas spreminja ter rezultira v različnih družbenih vlogah, odgovornostih, potrebah za moške, ženske, deklice in fante« (DPKO, 2004, str. 1). Agbalajobi (2014, str. 11) in DPKO (2003, str. 113) dodajata, da je družbena spolna identiteta vedno

¹⁸ Tickner, J. A. (1988). Hans Morgenthau's Principles of Policitical Realism: A Feminist Reformulation. Millenium: *Journal of International Studies*, 17(3), 429–440. V Blanchard, E. M. (2003). Gender, International Relations, and the Development of Feminist Theory. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 28(4), 1289–1312.

odvisna od posameznika in njegove rase, regije, starosti, razreda verskega prepričanja in izobrazbe.

Vse od sprejetja Pekinške deklaracije in Platforme za akcijo OZN vidik spola naslavlja predvsem skozi strategijo vključevanja načela enakosti spolov (*gender mainstreaming*), katere namen je doseganje enakosti med spoloma (DPKO, 2004, str. 3; True, 2009, str. 42). Razvila se je zaradi nezadovoljstva s prejšnjimi poskusi naslavljanja razlik med spoloma – zgodnja prizadevanja mednarodne skupnosti in OZN so se namreč osredotočala na posamezne projekte za opolnomočenje žensk, na primer na njihovo izobraževanje, vendar niso imela širšega pristopa, ki bi naslavljal vidik spola v celoti (United Nations, 2002, str. 9).

Vključevanje načela enakosti spolov tako ne pomeni zgolj dodajanja perspektive spola oziroma ženske perspektive v uveljavljene politike in rešitve, temveč obsega širok spekter dejavnosti in sprememb. Ne gre le za golo sodelovanje žensk, temveč za vključevanje percepcij, pričakovanj, znanj in izkušenj žensk (Office of the Special Advisor na Gender Issues and Advancement of Women, 2001, str. 1–2). Pomembno je, da je vidik spola vključen v začetek naslavljanja neke težave; postaviti si moramo vprašanje, zakaj je posamezna težava ali situacija sploh nastala in kakšno vlogo ima pri tem spol, poiskati je treba bistvene razlike med prioritetami moških in žensk na posameznem področju, upoštevati je treba vpliv družbe in družine, izogniti se je treba posploševanju (United Nations, 2002, str. 2–14). Strategijo vključevanja načela enakosti spolov moramo upoštevati pri zbiranju informacij (za analizo morajo biti uporabljeni spolno razlikovani podatki), oblikovanju programa ali politike, implementaciji in monitoringu (United Nations, 2002, str. 13–14; Lyytikäinen, 2007, str. 6; True, 2009, str. 42). Cilj strategije je vidik spola vpeljati v zakonodajo, politike, socialno varnost, zaposlovanje, gospodarstvo, politično participacijo, vojsko itn. (Pekinška deklaracija, 1995, 24. točka; DPKO, 2003, str. 117–118). S tem pa spremeniti proces oblikovanja politik in zakonodaje, da bo načelo enakosti spolov postalo stalnica v nacionalni in mednarodni politiki (Squires, 2007, str. 39).

S sklopom resolucij na temo ženske, mir in varnost OZN vidik spola vpelje tudi v oborožene konflikte, mirovne operacije in pokonfliktno obnovo družbe. Vidik spola naslavlja različno, tako v prepoznavanju vloge žensk, razlik med spoloma, sodelovanju žensk v vojni in mirovnih operacijah ter procesih itn. (True, 2009, str. 42). Hkrati True (prav tam) dodaja, da tradicionalno gledanje na vlogo moških in žensk – torej, da so moški tisti, ki sodelujejo v boju, in ženske tiste, ki so ranjene in prizadete v oboroženih spopadih – pripomore k temu, da vprašanje participacije žensk v mirovnih operacijah in procesih ni v celoti naslovljeno. OZN mora najprej sprejeti vrsto

oprijemljivih ukrepov, na primer uvesti sistem prepoznavanja in preprečevanja nasilja nad ženskami, da bi lahko v celoti nagovarjal prisotnost, vlogo in aktivnost žensk v mirovnih operacijah OZN, je prepričan True (2009, str. 47–48).¹⁹

2.2.2 Mirovne operacije Organizacije združenih narodov

Mirovne operacije so mehanizem OZN za pomoč državam pri doseganju varnosti in miru ("United Nations Peacekeeping", b. d.). Jelušičeva (2005, str. 15) jih opredeljuje kot »vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti, ki potekajo v sklopu političnih in diplomatskih prizadevanj za ohranjanje miru«. DPKO (2003, str. 10) meni, da lahko mirovne operacije pomagajo premostiti vrzel med prenehanjem sovražnosti in trajnim mirom, vendar le, če imajo stranke oziroma države v konfliktu za to primerno politično voljo. Nekdanji Generalni sekretar OZN Butros Butros-Gali je v Agendi za mir ohranjanje miru (*peace keeping*) opredelil kot navzočnost OZN na terenu, navadno s strinjanjem vseh sodelujočih držav, pri čemer je navzoče tako vojaško kot policijsko osebje (Generalni sekretar OZN, 1992, 20. točka).

OZN v tako imenovani *Capston Doctrine* – smernicah in usmeritvah OZN glede mirovnih operacij – razlikuje med naslednjimi operacijami in misijami: a) operacije za ohranjanje miru (*peace keeping*), namenjene so ohranjanju doseženega miru po konfliktu in lažji uveljavitvi mirovnega sporazuma, ki so ga sprejele stranke v konfliktu; b) operacije za ustvarjanje miru (*peace making*), te se vzpostavijo v času trajajočega konflikta, s ciljem sprte strani pripeljati za pogajalsko mizo in začeti mirovna pogajanja; c) operacije za graditev miru (*peace building*), ki vključujejo ukrepe za preprečevanje eskalacije konflikta, cilj tovrstnih operacij je postaviti dobre temelje za trajnostni mir in razvoj; č) operacije za uveljavitev miru (*peace enforcement*), tovrstne operacije (z avtorizacijo Varnostnega sveta OZN) dovoljujejo tudi uporabo vojaške sile in so namenjene ustavitvi konflikta; d) ter operacije preventivne diplomacije (*preventive diplomacy*), ki vključujejo različne strukturne in diplomatske ukrepe za preprečevanje stopnjevanja nasilja v državi ali med državami v konfliktu (DPKO/DFS, 2008, str. 17–18). Poznamo tudi operacije v podporo miru (Jelušič, 2005, str. 12), ki so se začele uporabljati šele, ko se je dejavnost mirovnih operacij razširila na vrsto nevojaških akterjev in dejavnosti.

¹⁹ Raziskovalno vprašanje zahteva, da se magistrska naloga v okviru vidika spola osredotoča bolj ali manj na vprašanje sodelovanja oziroma reprezentativnosti žensk v enem izmed družbenih 'pojavov', tj. mirovnih operacijah, in ne zajema drugih vprašanj, ki jih naslavlja feministične teorije. To v določenem oziru pomeni dodatno omejitev magistrske naloge, širše raziskovanje vidika spola bi mi morda omogočalo drugačne ali bolj poglobljene ugotovitve.

Število mirovnihi operacij OZN se je opazno povečalo po koncu hladne vojne, hkrati sta se spremenili njihova funkcija in kompleksnost (DPKO, 2000, str. 6). Spremembe mednarodne skupnosti in mednarodnega okolja ter pojav feminističnih teorij so prinesli večdimenzionalni (*multidimensional*) pristop mirovnihi operacij – kot OZN opisuje v tako imenovani *Capston Doctrine* – gre za mirovne operacije na nevarnem pokonfliktnem območju, kjer so državljani tako žrtve kot vojno sredstvo, z možnostjo vnovičnega izbruha konflikta (DPKO/DFS, 2008, str. 22; Tryggestad, 2009, str. 543).

Pomembno je, kakšen učinek imajo mirovne operacije na srednji in dolgi, ne le kratki rok. Mirovna operacija v državi navadno poteka v času, ko so vse oči mednarodne skupnosti uprte vanjo – uspeha mirovnihi operacij tako ne moremo meriti zgolj s sprejetjem (in implementacijo) mirovnega sporazuma, temveč s potekom celotne pokonfliktne obnove družbe (Nduwimana, b. d., 187.–188. točka). Večdimenzionalne mirovne operacije ne vključujejo le vzpostavljanja miru in varnosti, temveč tudi varovanje civilistov, pomoč pri razoroževanju, demobilizacijo in reintegracijo nekdanjih borcev, podporo demokraciji in volitvam, promocijo in izpolnjevanje človekovih pravic in svoboščin ter podporo pri vzpostavitvi pravne države (DPKO, 2003, str. 118–119; DPKO/DFS, 2008, str. 22–23; Butler, 2009, str. 70; "United Nations Peacekeeping", b. d.). Gre za aspekt širšega prizadevanja mednarodne skupnosti za vzpostavitev miru in pokonfliktne obnove družbe in države (DPKO/DFS, 2008, str. 22). Skupaj s humanitarnimi intervencijami so mirovne operacije prva možnost za zaščito civilistov (posebno žensk) v oboroženem spopadu (Nduwimana, b. d., 153. točka).

Skupna lastnost vseh mirovnihi in drugih mednarodnihi operacij, ki jih organizira OZN, je, da potekajo zaradi vzpostavitve miru ali omogočanja mirnega prehoda iz *statusa quo* v kakšno drugo obliko politične ureditve, potekajo v dobrobit lokalnega prebivalstva, torej za cilj nikoli nimajo pripojitve ozemlja ali kakšne druge vojaške koristi (Jelušič, 2005, str. 14), da imajo določen mandat, jih odobrijo države sprejemnice, z vzpostavitvijo mirovne operacije se morajo strinjati vse stalne članice Varnostnega sveta OZN,²⁰ enote pa prispevajo države članice OZN (Butler, 2009, str. 89–90).

²⁰ Varnostni svet je sestavljen iz petih stalnih članic: Francija, Kitajska, Rusija, Velika Britanija in Združene države Amerike (dalje ZDA) ter desetih nestalnih članic, ki se menjajo (Butler, 2009, str. 90; "United Nations Security Council", b. d.)

2.2.2.1 Ženske v mirovnih operacijah Organizacije združenih narodov ter drugih procesih ustvarjanja miru

Prvo mirovno operacijo je OZN²¹ začel leta 1948 ("United Nations Peacekeeping", b. d.), do danes je pod okriljem OZN potekalo 71 mirovnih operacij (prav tam). Število sodelujočih žensk je bilo sprva zanemarljivo, med letoma 1957 in 1989 so ženske pomenile zgolj 0,1 odstotka vseh pripadnikov mirovnih operacij OZN (Bleckner, 2013, str. 346), Dharmapurijska (2013, str. 2) piše, da je v tem obdobju v mirovnih operacijah služilo le 20 žensk. Kot posledica širitve mandata, pojava novih različic mirovnih operacij, povečanja osebja mirovnih operacij ter vse močnejšega gibanja feminističnih teoretikov mednarodnih odnosov se je po letu 1990 pojavilo načrtno vključevanje žensk v mirovne operacije OZN ter prepoznavanje njihove vloge v mirovnih operacijah (DPKO, 2000, str. 14; Simić, 2010, str. 188). Ivanovičeva (2014) poudarja, da se je leta 1993 delež žensk med vsem razporejenim uniformiranim osebjem s prejšnjih 0,1 odstotka povzpел na odstotek.

Sprejetje Pekinške deklaracije, Resolucije S/RES/1325 ter ostalih, ki so ji sledile, je omogočilo aktivnejši razvoj pri vključevanju žensk v mirovne operacije OZN. Takoj ob sprejetju Resolucije S/RES/1325 leta 2000 se je mirovni operaciji na Kosovu v okviru policijskih enot pridružila prva ženska (UN Women, 2015, str. 142–143).²² Ivanovičeva (2014) sicer trdi, da lahko kot prvi primer dejanske implementacije Resolucije S/RES/1325 navajamo šele imenovanje generalke Kristin Lund kot poveljnice sil mirovne operacije OZN na Cipru 12. maja 2014. Je bilo pa v vmesnem času v OZN vseeno opaziti napredek na področju žensk, miru in varnosti, tudi pri vključevanju žensk v mirovne operacije OZN. Eden izmed rezultatov resolucij Varnostnega sveta s področja žensk, miru in varnosti je oblikovanje institucije Posebnega predstavnika Generalnega sekretarja OZN glede spolnega nasilja v konfliktih (*Special Representative of the Secretary-General on Sexual Violence in Conflict*) (UN Women, 2015, str. 30; "Office of the Special Representative of the Secretary-General for Sexual Violence in Conflict", b. d.).²³ V Resoluciji S/RES/1889²⁴ Varnostni svet OZN Generalnemu sekretarju OZN priporoči, da v vsako večdimenzionalno mirovno operacijo vključi skupino svetovalcev

²¹ Mirovne operacije OZN vodi DPKO ("United Nations Peacekeeping", b. d.).

²² To je bila Američanka Lyn Holland (UN Women, 2015, str. 142).

²³ Prva Posebna predstavnica Generalnega sekretarja OZN glede spolnega nasilja v konfliktih je leta 2010 postala Švedinja Margot Wallström. Trenutno (januar 2018) ta položaj zaseda Pramila Patten, ki je bila na imenovana 12. aprila 2017 ("Office of the Special Representative of the Secretary-General for Sexual Violence in Conflict", b. d.).

²⁴ Resolucija S/RES/1889. (2009). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 6.196. seji, 5. oktobra.

za področje spola (*Gender Advisory Team*),²⁵ ki bo skrbela za integracijo načela enakosti med spoloma v vseh sferah mirovnih operacij ("United Nations Peacekeeping", b. d.), in svetovalce za zaščito žensk (*Women's Protection Advisors*). Leta 2010 pa je Generalni sekretar ustanovil organ *UN Women*, entiteto OZN za enakost med spoloma in opolnomočenje žensk (UN Women, 2015, str. 31).

Danes velja, da mora biti pred izvedbo mirovne operacije v njen proračun vključena tudi dejavnost za integracijo načela enakosti med spoloma (DPKO, 2000, str. 14). Avgusta 2017 je skupine svetovalcev za področje spola imelo sedem večjih mirovnih operacijah OZN ("United Nations Peacekeeping", b. d.),²⁶ v manjših mirovnih operacijah pa so vzpostavljene kontaktne točke za enakost med spoloma (*Gender Focal Point*) (prav tam).²⁷ V mirovnih operacijah OZN ter političnih in drugih misijah OZN je decembra 2017 skupaj sodelovalo 92.682 članov osebja, od tega 4.275 žensk (4,6 odstotka), od skupno 81.599 vojaškega osebja je bilo 3.145 žensk (3,9 odstotka) in od 11.083 policijskega osebja je bilo decembra 2017 na terenu 1.130 žensk (10,2 odstotka) (United Nations Peacekeeping, 2018).

2.2.2.1.1 Vloga mirovnic v mirovnih operacijah Organizacije združenih narodov
»Ženske v mirovnih operacijah OZN igrajo pomembno vlogo, saj pomagajo zmanjšati konflikte in napetosti, povečajo občutek varnosti lokalnega prebivalstva, posebno med ženskami in otroki, ter služijo kot vzornice za opolnomočenje lokalnih žensk in deklic,« so v OZN ob nastopu funkcije poveljnice kontingenta na UNIFIL Slovenke Nine Raduha zapisali na svojem profilu na enem izmed družbenih omrežij (United Nations, 2017). Majorja Nina Raduha je junija 2017 postala prva poveljnica kontingenta v silah OZN v Libanonu, do decembra 2017 pa

²⁵ Naloge skupin za enakost med spoloma obsegajo: a) podporo sodelovanju lokalnih žensk v mirovnem procesu, b) zaščito deklic in žensk pred spolnim nasiljem, c) promocijo pravic žensk, č) pomoč pri razoroževanju, demobilizaciji in reintegraciji lokalnega prebivalstva, predvsem žensk in d) promocijo sodelovanja žensk v pravnih in zakonskih postopkih ("United Nations Peacekeeping", b. d.).

²⁶ Skupine za enakost med spoloma imajo naslednje mirovne operacije OZN: a) Stabilizacijska misija OZN v Demokratični republiki Kongo (*United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo – MONUSCO*), b) Misija OZN v Liberiji (*United Nations Mission in Liberia – UNMIL*), c) Stabilizacijska misija OZN na Haitiju (*United Nations Stabilization Mission in Haiti – MINUSTAH*), č) Misija OZN v Republiki Južni Sudan (*United Nations Mission in the Republic of South Sudan – UNMISS*), d) Hibridna operacija OZN in Afriške unije (*African Union – AU*) v Darfurju (*African Union/United Nations Hybrid operation in Darfur – UNAMID*), e) Začasne sile OZN v Libanonu (*United Nations Interim Force in Lebanon – UNIFIL*) in f) Večdimenzionalna integrirana stabilizacijska misija OZN v Maliju (*United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali – MINUSMA*) ("United Nations Peacekeeping", b. d.).

²⁷ Kontaktne točke za enakost med spoloma imajo: a) Začasna upravna misija OZN na Kosovu (*United Nations Interim Administration Mission in Kosovo – UNMIK*), b) Misija OZN za referendum v Zahodni Sahari (*United Nations Mission for Referendum in Western Sahara – MINURSO*), c) Mirovna misija OZN na Cipru (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus – UNFICYP*), č) Organizacija OZN za nadzor premirja (*United Nations Truce Supervision Organization – UNTSO*), d) Začasna varnostne sile OZN za Abjei (*United Nations Interim Security Force for Abyei – UNISFA*) ("United Nations Peacekeeping", b. d.).

je poveljevala 22. slovenskemu kontingentu (Mikelj, 2017).²⁸ Svojo vlogo in vlogo drugih pripadnic mirovni sil OZN opisuje kot: »Doprinos žensk je v vseh oblikah in na vseh nalogah lahko ekstremno pozitiven, če je vloga žensk pravilno uporabljena ter ob upoštevanju fizičnih razlik med moškimi in ženskami, a s hkratnim zavedanjem sposobnosti vsakega posameznika in posameznice« (Priloga C).

OZN ("United Nations Peacekeeping", b. d.) navaja, da sodelovanje žensk na mirovni operaciji a) pripomore k zmanjšanju konfliktov in konfrontacij tako z lokalnim prebivalstvom kot v enoti, b) izboljša dostop do lokalnih žensk in zagotovi podporo njihovem opolnomočenju, c) zagotovi ustrezne vzornice za ženske in deklice v okolici, č) izboljša občutek varnosti za lokalne prebivalce ter d) poveča število oziroma nabor kompetenc in znanj pripadnikov mirovni sil. Jelušičeva v intervjuju (Priloga A) pojasnjuje, da »je vloga žensk odločilna, saj imajo določene lastnosti – umirjenost, pripravljenost na sodelovanje, spoštovanje drugega – ki velikokrat odločajo v teh procesih«. Mojca Pešec (1995, str. 153) pravi, da »so pri delu z ljudmi izredno pomembne in dobrodošle nekatere ženske lastnosti, kot so občutljivost za socialne težave in potrebe v medčloveških odnosih, strpnost, odsotnost potrebe po razkazovanju moči, razumevanje ter sposobnost in želja po reševanju nesporazumov in problemov s pogovorom ter praktičnost in iznajdljivost v kritičnih razmerah«.

Ženske v enoto prinesejo drugačne poglede in prioritete kot moški ("Peace Insight", b. d.), ko pogajanja v mirovnem procesu zamrejo ali se ustavijo na mrtvi točki, so velikokrat ženske tiste, ki sprožijo nadaljevanje pogovorov in včasih tudi dejanski podpis mirovnega sporazuma, kaže globalna študija o implementaciji Resolucije S/RES/1325 (UN Women, 2015, str. 56). Jelušičeva (Priloga A) pri tem dodaja, »da se ženske pogajajo na bolj spoštljiv način kot moški in tako olajšajo izvedbo mandata mirovne operacije«. Ženske pa lahko, tako Pešceva (1995, str. 153), prispevajo tudi k boljši kakovosti in humanizaciji odnosov na različnih ravneh v vojski in v posamezni enoti. To je opazila tudi poveljnica Nina Raduha; opisuje, da so imeli v kontingentu pod njenim poveljstvom drugačne odnose, pristope in metode dela, kot jih imajo enote z izključno moškim kolektivom (Priloga C). In dodaja, da navzočnost žensk na izvajanje mandata mirovne operacije vpliva na dva načina: a) nekatere naloge lahko namreč izvajajo samo ženske; UNIFIL je zaradi zadovoljstva lokalnega prebivalstva z navzočnostjo žensk v patroljah sprejel celo ukrep ustanovitve ženskih podpornih skupin za pomoč in analizo (*Female Assessment/Analysis Support Team – FAST*), ki dopolnjujejo patrolje brez žensk; b) ženske z

²⁸ Slovenski vojaki so se operaciji UNIFIL prvič pridružili decembra 2006, v prvem kontingentu je bilo 12 pripadnikov SV (Brožič, 2012, str. 15).

drugačnimi očmi gledajo na isto stvar in ponujajo alternativno, s tem pa dvignejo kvaliteto izbrane odločitve in posledično delovanje enote v okviru mandata (Priloga C).

Posebno vrednost ima navzočnost žensk med pripadniki enote mirovne operacije OZN, kot omenjeno, v sodelovanju z lokalnim prebivalstvom. Ženske lahko pri lokalnem prebivalstvu, zlasti ženskah in otrocih, spodbudijo večje zaupanje v mirovnike in delovanje mirovne operacije (Bleckner, 2013, str. 347; Dharmapuri, 2013, str. 7). To je predvsem pomembno v družbah, kjer stik in komunikacija zunanjih moških z lokalnimi ženskami nista dovoljena (Simić, 2010, str. 194–196; SD, 2017; "United Nations Peacekeeping", b. d.; Priloga C). Na tem področju lahko mirovnice zapolnijo vrzel, ki nemalokrat nastane med prizadetim in prestrašenim lokalnim prebivalstvom ter pripadniki mirovnih sil. S konkretnjšim stikom lahko mirovnice pomagajo celotni mirovni operaciji, da med drugim lažje napove in predvidi morebitne izbruhe nasilja ali območja šibkosti v regiji (Kember, 2010, str. 28, v Bleckner, 2013, str. 347,²⁹ Karim in Beardsley, 2013, str. 471; "United Nations Peacekeeping", b. d.). Primerjalno prednost imajo predvsem, tako Dharmapurijeva (2013, str. 7), ko gre za telesno preiskavo žensk, pregled bork pri razorožitvi, demobilizaciji in reintegraciji. Hkrati jim lokalno prebivalstvo – predvsem ženske in otroci – hitreje in lažje zaupajo v primerih spolnega nasilja (Ivanović, 2014; SD, 2017; Priloga C).

Mirovnice lahko pripomorejo tudi k iskanju rešitev, ki upoštevajo ženski vidik – Nina Raduha (Priloga C) navaja: »...vprašajte ženske, kje najprej očistiti mine, kaj ženska potrebuje za otroka, kdo potrebuje zaščito ...«. Hkrati so lahko mirovnice lokalnim ženskam in deklicam vzor za razvoj in sodelovanje v mirovnih procesih. Mirovnice naj bi na primer spodbudile lokalne ženske v Vzhodnem Timorju in Burundiju k sodelovanju na volitvah (Karim in Beardsley, 2013, str. 471). Po napotitvi v celoti ženske enote na mirovno operacijo v Liberijo so opazili, da se je več lokalnih žensk vključilo v policijo in vojsko (Simić, 2010, str. 195). V Libanonu so za opolnomočenje žensk na primer oblikovali posebno žensko enoto, ki ženske in dekleta poučuje samoobrambo (Priloga C).

²⁹ Kember, O. F. (2010). *The impact of the indian formed police unit in the United Nations mission in Liberia*. Washington, DC: Georgetown University. V Bleckner, J. (2013). From rhetoric to reality: A pragmatic analysis of the integration of women into UN peacekeeping operations. *Journal of International Peacekeeping*, 17(3–4), 337–360.

2.2.2.1.2 Vloga civilistik v procesih ustvarjanja miru in pokonfliktni obnovi družbe

V mirovne operacije in druge procese ustvarjanja miru bi morale biti poleg formalno napotenih mirovnic vključene tudi lokalne ženske (DPKO, 2003, str. 119; Gumru in Fritz, 2009, str. 210–211). Konflikti in oboroženi spopadi namreč na moške in ženske vplivajo različno; ženske so tudi v oborožene spopade neposredno vključene in nosijo velik del bremena, vendar imajo kljub temu relativno malo besede pri obeh – miru in vojni, opozarja Porter (2007, str. 15). In hkrati dodaja, da je prav to poleg lokalne spolne neenakosti eden izmed razlogov za njihovo ne vključenost v mirovne procese (Porter, 2007, str. 31). V času oboroženega konflikta ženske prevzemajo nove »moške« naloge v družbi – tako plačane kot neplačane; skrbijo in vodijo gospodinjstva, razvijajo nova znanja, popravljajo avtomobile, delajo v tovarnah ter skrbijo, da družba kljub trajajočemu konfliktu deluje (DPKO, 2004, str. 8; Gumru in Fritz, 2009, str. 210; Hunt in Undurraga, 2009, str. 56).

Je pa njihovo sodelovanje nujno v pokonfliktni obnovi družbe – največkrat je sicer neformalno, torej neuradno, ni javno prepoznano in regulirano (Onyinyechukwu, 2013, str. 84). Velikokrat pa pomeni, tako Onyido Onyinyechukwu (2013, str. 85), edino možnost, da v mirovnem procesu opozorijo nase in na zanje pomembna vprašanja. Navadno se vključujejo v mirovne proteste in marše, molitvene seanse, medskupinske dialoge, razvojne projekte, javne kuhinje, psihološke podporne skupine in podobno (prav tam).

V Siriji so imele ženske na primer pomembno vlogo kot aktivistke pri vstajah, vodenju nenasilnih civilnih gibanj in izvajanju humanitarne pomoči, niso pa sodelovale pri odločanju ("PeaceWomen", b. d.). V Liberiji so ženske pripomogle k sprejetju mirovnega sporazuma, a tudi zgolj neformalno – v organizirani vstaji so v simbol miru oblekle bele obleke in z vstajo odločevalce prepričale, da so leta 2003 sprejeli mirovni sporazum (prav tam). Tudi po genocidu v Ruandi so ženske v družbi začele prevzemati pomembnejše vloge – postale so vodje lokalnih družb, vodile domača gospodinjstva, popravljale domove in avtomobile, skrbele za sirote ipd., skratka skrbele za (neformalno) pokonfliktno obnovo družbe (Hudson, 2010, str. 266). Žensko aktivno prevzemanje pomembnih družbenih vlog v času oboroženih spopadov pripomore tudi k preprečitvi, prenehanju in pomiritvi konfliktov (Vlada RS, 2010a, str. 1).

Globalna študija o implementaciji Resolucije S/RES/1325 kaže, da ženske v mirovnih pogovorih lahko prinesejo trajnostnejši in trdnejši mirovni sporazum, sodelovanje žensk kot mediatorik in podpisnic lahko za 20 odstotkov poveča verjetnost, da bo mirovni sporazum veljal

vsaj dve leti, in za 35 odstotkov poveča verjetnost, da bo mirovni sporazum veljal 15 let (UN Women, 2015, str. 49; "UN Women", b. d.). Ženske v mirovni procesih vplivajo tudi na vsebino posameznih mirovni dogovorov; večkrat kot moški namreč poudarjajo pomen izobraževanja v pokonfliktni obnovi družbe, pa zdravja in prehrane, varstva otrok in blaginje posameznika ter zadovoljevanja družbenih potreb (Porter, 2007, str. 38–39; Gumru in Fritz, 2009, str. 211).

Ustvarjanje miru brez upoštevanja načela integracije spolov, tako Hudsonova (2010, str. 261), je navadno soočeno z dvema večjima grožnjama za neuspeh: a) rekonstrukcija družbe je nepopolna; aktivistke se ukvarjajo z ozaveščanjem o kršenju človekovih pravic, odločevalci pa delajo brez njih, in b) v procesu ustvarjanja miru se spregleda različne potrebe ljudi in družbenih skupin. Razloge za sodelovanje lokalnih žensk v mirovni procesih tako Lisa Schirch in Manjrika Sewak (2005, v Porter, 2007, str. 76)³⁰ povzemata v petih ključnih argumentih: a) v veliki večini skupnosti ženske pomenijo polovico prebivalstva, b) v primeru zatiranosti žensk trpi celotna družina, c) ženske so socializirane v pomirjanje odnosov in izogibanje konfliktov, č) ženske in moški imajo drugačno izkušnjo z vojno in mirom ter d) opolnomočenje žensk izziva seksizem, rasizem, etično in rasno diskriminacijo.

³⁰ Schirch L. in Sewak M. (2005). *The role of women in peacebuilding*. European Centre for Conflict Prevention, Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict. V Porter, E. (2007). *Peacebuilding. Women in international perspective*. Oxon: Routledge.

3 ŽENSKÉ, MIR IN VARNOST – ANALIZA KLJUČNIH MEDNARODNIH IN NACIONALNIH DOKUMENTOV

3.1 Mednarodni dokumenti s področja žensk, miru in varnosti

3.1.1 Pekinška deklaracija in Platforma za ukrepanje

Na četrti svetovni konferenci o ženskah je 180 držav in okoli 30 tisoč žensk 15. septembra 1995 sprejelo Pekinško deklaracijo, ki v uvodnem delu prepozna, da je bil razvoj za izboljšanje statusa žensk po svetu v devetdesetih letih prejšnjega stoletja neenak (Pekinška deklaracija, 1995, 5. točka). Polno sodelovanje žensk v vseh sferah družbe, predvsem pa pri odločanju, je ključnega pomena za doseganje enakosti, razvoja in miru (prav tam, 11. točka). Pekinška deklaracija tako poudarja (1995, 15. točka), da je trajen mir (*lasting peace*) tako na lokalni kot globalni ravni odvisen predvsem od sodelovanja žensk, hkrati pa prepozna njihovo vlogo v različnih mirovniških gibanjih po svetu (prav tam, 28. točka).

Skupaj s Pekinško deklaracijo so države na konferenci sprejele tudi Platformo za ukrepanje,³¹ v kateri so ženskam v oboroženih konfliktih posvetili celo poglavje. Države so tudi v Platformi za ukrepanje (1995, 134. točka) poudarile, da je polnopravna udeležba žensk v vseh strukturah moči in institucijah za preprečevanje in reševanje konfliktov ključnega pomena za doseganje miru in varnosti. Vladam držav ter mednarodnim in regionalnim institucijam Platforma za ukrepanje nalaga obveznost, da podpirajo enako udeležbo žensk in jim omogočajo enake možnosti za sodelovanje v vseh mirovniških aktivnostih, posebno pri odločanju (prav tam, 142. točka). Vladam sodelujočih držav še priporoča, da okrepijo zastopanost žensk na odločevalskih položajih v mednarodnih in regionalnih vladnih organizacijah, ki lahko bistveno vplivajo na mir in varnost, pri tem poudarjajo tudi aktivnosti mirovniških operacij (prav tam, 144. točka).

3.1.2 Windhoeška deklaracija in Namibijski akcijski načrt

Windhoeška deklaracija je bila skupaj z Namibijskim akcijskim načrtom sprejeta 31. maja 2000.³² Namibijski akcijski načrt med drugim določa: a) da bi ženske in moški morali imeti enak dostop sodelovanja do vseh stopenj konflikta in mirovnega procesa; b) ženske bi v pogovorih o mirovnem sporazumu morale imeti pomembno vlogo; c) vsaka mirovna operacija bi morala imeti svetovalca za področje spola; č) načela enakosti med spoloma bi v mandatu

³¹ Glej podpoglavje 1.1.

³² Ne gre za nacionalni akcijski načrt, ki ga posamezna država sprejme glede implementacije Resolucije S/RES/1325.

mirovnih operacij moral opredeliti že Varnostni svet OZN; d) glede na cilj Generalnega sekretarja OZN, da bo v vseh strukturah na vseh položajih v OZN razmerje med moškimi in ženskami 50 proti 50, se mora povečati prizadevanje za večje sodelovanje žensk v mirovnih operacijah; e) OZN mora državam članicam dajati zgled, tako da nemudoma poveča število žensk na pomembnih položajih v organizaciji, tudi v DPKO; f) države članice mora OZN spodbuditi, da na vojaške, policijske in civilne položaje v mirovnih operacijah imenujejo več žensk; g) tematike s področja enakosti med spoloma bi morale biti vključene v izobraževanje osebja za mirovne operacije in h) DPKO bi moral pripraviti smernice za države članice s tega področja (United Nations Transitional Assistance Group, 2000, 1.–9. točka).

3.1.3 Resolucija S/RES/1325

Varnostni svet OZN je Resolucijo S/RES/1325 sprejel 31. oktobra 2000. Ta pomeni prvo v vrsti resolucij na temo žensk, miru in varnosti ("Office of the Special Adviser on Gender Issues and Advancement of Women", b. d.). Resolucija vsebinsko pokriva več področij – od sodelovanja in vpliva žensk v mirovnih procesih, mirovnih operacijah in odločevalskih procesih do preprečevanja spolnega nasilja v oboroženih spopadih ter prepoznavanja posebnih potreb žensk med pokonfliktno obnovo družbe in razoroževanjem (Resolucija S/RES/1325, 2000, 1.–15. točka). Hkrati Generalnega sekretarja OZN pozove k pripravi poročila o vplivu oboroženih spopadov na ženske in dekleta ter vključevanja načela enakosti spolov v mirovne operacije (prav tam, 16. in 17. točka).

Varnostni svet OZN v Resoluciji S/RES/1325 države članice OZN pozove k: a) povečanju števila napotenih žensk na vse odločevalske položaje na nacionalni, regionalni in mednarodni ravni; b) povečanju števila pripadnic v mednarodnih mirovnih operacijah in misijah; c) povečanju prostovoljnih finančnih, tehničnih in logističnih sredstev, namenjenih izobraževanju na področju enakosti med spoloma; č) k spoštovanju določil mednarodnih dokumentov s področja pravic žensk tudi v oboroženih spopadih; d) ubranitvi žensk in deklet pred spolnim nasiljem v oboroženih spopadih; e) preganjanju odgovornih za genocid, zločine proti človeštvu in vojne zločine, vključno s spolnim nasiljem ter f) upoštevanju posebnih potreb žensk in deklet pri načrtovanju razoroževanja in obnove družbe (prav tam, 2000, 1. točka in 7.–13. točka).

Od Generalnega sekretarja OZN pa Varnostni svet v Resoluciji S/RES/1325 pričakuje, da: a) implementira strateški načrt o povečani vlogi žensk v mirovnih procesih in procesih odločanja; b) za posebne predstavnike in odposlance za področje spola v mirovnih operacijah imenuje več žensk; c) poveča vlogo žensk med vojaškim in humanitarnim osebjem mirovnih operacij in

osebjem za spoštovanje človekovih pravic in č) državam članicam omogoči izobraževanje o vključevanju načela enakosti med spoloma in potrebah žensk v oboroženih spopadih in po njih (prav tam, 2000, 2.–6. točka).

3.1.4 Resolucije S/RES/1820, S/RES/1888, S/RES/1889, S/RES/1960, S/RES/2106, S/RES/2122 in S/RES/2242

Resolucija S/RES/1820³³ skoraj v celoti govori o spolnem nasilju nad ženskami in dekleti v oboroženih spopadih. Spolno nasilje, uporabljeno kot taktika vojskovanja, lahko pomembno poslabša situacijo v oboroženem spopadu in hkrati onemogoča vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti (Resolucija S/RES/1820, 2008, 1. točka). Od strank v sporu Varnostni svet zahteva, naj nemudoma končajo spolno nasilje nad civilisti in sprejmejo vse potrebne ukrepe za njihovo zaščito, posebno za ženske in otroke (prav tam, 2. in 3. točka). Pomemben poudarek druge resolucije na področju žensk, miru in varnosti je 12. točka, v kateri Varnostni svet pozove Generalnega sekretarja OZN in posebne odposlance, naj povabijo več žensk, da aktivneje sodelujejo v razpravah o preprečevanju in razreševanju konfliktov, ohranjanju mednarodnega miru in varnosti ter pokonfliktni obnovi družbe (prav tam, 12. točka).

Resolucija S/RES/1888³⁴ v preambuli pozdravlja sodelovanje žensk na civilnih, vojaških in policijskih funkcijah v mirovnih operacijah. Lokalne ženske, ki so v oboroženem spopadu močno prizadete, se lažje zaupajo pripadnicam mirovnih sil, te pa lahko delujejo tudi kot spodbuda lokalnim ženskam, da se vključijo v mirovni proces (Resolucija S/RES/1888, 2009, preambula). Generalnega sekretarja OZN, države članice in vodje regionalnih organizacij Varnostni svet poziva k sprejetju ukrepov, ki bi sodelovanje žensk v mediacijah in mirovnih operacijah še povečali (prav tam, 16. točka). Konkretnije to naredi v 19. točki, ko države članice OZN eksplicitno pozove, da med vojaško in policijsko osebje mirovnih operacij imenujejo večje število žensk in hkrati poskrbijo za izobraževanje o enakosti med spoloma vseh pripadnikov mirovnih operacij (prav tam, 19. točka). Ostali del resolucije je v večini namenjen spolnemu nasilju v času oboroženih spopadov.

Resolucija S/RES/1889, ki je bila sprejeta zgolj pet dni po sprejetju Resolucije S/RES/1888, od držav članic, mednarodnih in regionalnih organizacij zahteva sprejetje vseh potrebnih ukrepov, da se število žensk v mirovnih procesih poveča; poudarja predvsem njihovo sodelovanje pri odločanju že na začetku mirovnega procesa (Resolucija S/RES/1889, 2009, 1. točka) ter v vseh

³³ Resolucija S/RES/1820. (2008). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 5.916. seji, 19. junija.

³⁴ Resolucija S/RES/1888. (2009). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 6.195. seji, 30. septembra.

sferah pokonfliktne obnove družbe (prav tam, 8. in 9. točka). Tudi ta resolucija se naveže za spolno nasilje in dolžnost vseh akterjev v sporu, da ženske in otroke zavarujejo pred spolnim nasiljem v oboroženih konfliktih (prav tam, 2. in 3. točka). Predvsem pa se ta resolucija posveča nalogam in zahtevam, ki jih ima Varnostni svet OZN do Generalnega sekretarja, med drugim od njega zahteva, da: a) razvije strategijo, ki bo skozi izobraževanje zagotovila, da bo na položaje, ki v mirovnih operacijah predstavljajo njega, imenovanih več žensk; b) zagotovi, da bodo v vseh poročilih držav članic tudi podatki o tem, kako oboroženi spopadi in konflikti vplivajo na ženske in otroke; c) bodo relevantne strukture OZN sistematično zbirale podatke o potrebah žensk v oboroženih konfliktih in pokonfliktnih situacijah itn. (prav tam, 4.–6. točka).

Leto dni po sprejetju obeh omenjenih resolucij je Varnostni svet OZN sprejel peto resolucijo na področju žensk, miru in varnosti. Resolucija S/RES/1960³⁵ v celoti govori o spolnem nasilju v oboroženih spopadih; o sodelovanju žensk v mirovnih operacijah govori zgolj v eni točki, pri čemer države članice spodbudi, da med vojaško in policijsko osebje na mirovnih operacijah OZN imenujejo več žensk, hkrati pa države članice pozove, naj te mirovnice primerno izobrazijo o spolnem nasilju in nasilju na podlagi spola (Resolucija S/RES/1960, 2010, 15. točka).

Resolucija S/RES/2106,³⁶ ki jo je Varnostni svet OZN sprejel junija 2013, se prav tako v večjem delu posveča spolnemu nasilju in drugemu nasilju na podlagi spola, ki se pojavlja v oboroženih spopadih (Resolucija S/RES/2106, 2013, 1.–21. točka). Med drugim Varnostni svet prvič omeni vlogo civilne družbe, ženskih organizacij in posameznic v lokalni družbi, ki nosijo pomembno vlogo v mirovnem procesu, posebno pri naslavljanju spolnega nasilja in kaznovanju kršiteljev (prav tam, 11. in 21. točka). Hkrati pa Varnostni svet v resoluciji prepozna vlogo svetovalcev za področje spola in Generalnega sekretarja OZN spodbudi k nadaljevanju imenovanja tovrstnih svetovalcev v vse za to primerne mirovne operacije (prav tam, 8. točka).

Štiri mesece kasneje je Varnostni svet sprejel Resolucijo S/RES/2122.³⁷ Ta se v prvi točki zaveže, da se bo njena vsebina bolj osredotočila na vodenje žensk in njihovo udeležbo pri reševanju konfliktov in pokonfliktni obnovi (Resolucija S/RES/2122, 2013, 1. točka). Zavzame se, da bo ob začetku nove mednarodne mirovne operacije ali ponovni potrditvi mandata mirovnih operacij upošteval politiko enakosti spola in vlogo žensk pri oblikovanju miru in pokonfliktni obnovi (prav tam, 4. točka). Varnostni svet poudari tudi pomen sodelovanja

³⁵ Resolucija S/RES/1960. (2010). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 6.453. seji, 16. decembra.

³⁶ Resolucija S/RES/2106. (2013). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 6.984. seji, 24. junija.

³⁷ Resolucija S/RES/2122. (2013). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 7.044. seji, 18. oktobra.

mirovnikov in nasploh OZN z lokalnim prebivalstvom med izvajanjem mednarodne mirovne misije ter zaradi jasne vloge žensk v mirovnih operacijah in drugih mirovnih procesih: a) od posebnih odposlancev Generalnega sekretarja OZN zahteva, da se redno posvetujejo z lokalnimi ženskimi organizacijami in društvi; b) države članice spodbudi, da (so)financirajo različne ženske skupine in podprejo njihovo sodelovanje v odločevalskih procesih; c) zaprosi Generalnega sekretarja OZN, da v delegacijah poveča število strokovnjakov za vprašanja spola (prav tam, 6. in 7. točka). Države, ki prispevajo svoje ljudi v mirovne operacije OZN, pa pozove k povečanju števila napotenih žensk (prav tam, 9. točka).

Zadnja³⁸ v vrsti resolucij, ki jih je Varnostni svet OZN sprejel na temo žensk, miru in varnosti, je Resolucija S/RES/2242,³⁹ ki ob 15. obletnici sprejetja Resolucije S/RES/1325 pomeni pregled razvoja na področju žensk, miru in varnosti. Varnostni svet se ponovno zavzame za večjo vključenost in priznanje vloge žensk v mirovnih procesih, pokonfliktni obnovi družbe in odločevalskih procesih, države članice in ostale akterje v mednarodni skupnosti pozove k financiranju različnih ženskih gibanj in izobraževanju strokovnjakov s področja enakosti med spoloma (Resolucija S/RES/2242, 2015, 1.–3. točka). Od DPKO in Oddelka za politične zadeve (*Department of Political Affairs* – DPA) med drugim zahteva, da vprašanja o enakosti spola in posameznih potrebah žensk in deklic naslavljata v vseh fazah priprave in izvajanja mandata posamezne mirovne operacije (prav tam, 7. točka).

3.1.5 Politika: Enakost spolov v mirovnih operacijah Organizacije združenih narodov DPKO in DFS sta junija 2010 sprejela dokument Enakost spolov v mirovnih operacijah OZN s ciljem določiti zahteve za doseganje enake vključenosti žensk, moških, fantov in deklet v dejavnosti mirovnih operacij (DPKO/DFS, 2010, 1. točka). Dokument se posveča odnosu mirovnikov in mirovnic do civilistov, poročanju o vpetosti načela enakosti med spoloma v različne nacionalne in mednarodne strukture, definira pogoje za trajnostni mir,⁴⁰ določi pomen imenovanja kadrov itn. (prav tam, 1.–26. točka). Mirovne operacije, tako DPKO in DFS (2010, 7. točka), so sicer ključni procesi v zgodnji fazi pokonfliktne obnove družbe, ki imajo posebno odgovornost in zmožnost vplivati na vse nadaljnje procese in odnose v družbi, tudi na položaj žensk in enakost med spoloma. Mirovniki morajo poskrbeti, da njihovo delo in politike

³⁸ V času pisanja magistrske naloge.

³⁹ Resolucija S/RES/2242. (2015). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 7.533. seji, 13. oktobra.

⁴⁰ Pogoji za trajnostni mir so spoštovanje človekovih pravic, vzpostavitev delujoče pravne države, varnostna reforma države, demokratične volitve, javna administracija itn. (DPKO/DFS, 2010, 12. točka).

odsevajo načelo enakosti med spoloma in da s svojim delom ustvarjajo razmere za razvoj vključujoče družbe (prav tam, str. 4).

Kot eno izmed načel svojega delovanja DPKO in DFS v dokumentu navedeta, da se zavzemata za enako zastopanost žensk in moških, tako na sedežu odbora kot na mednarodnih mirovni misijah OZN (prav tam, 9. točka). Vključevanje žensk v mirovne operacije je sicer del zaveze OZN, da mirovne operacije naredi kar najbolj učinkovite (prav tam, 13. točka). Rekrutacija osebja za mirovne operacije mora biti usklajena z več deležniki, tudi s kontaktno točko za ženske, izobraževanje osebja, ki sodeluje na mirovni operacijah OZN, pa mora vključevati ustrezne tematike o enakosti spolov (prav tam, 6. in 7. točka).

3.1.6 Analiza

Pregled ključnih mednarodnih dokumentov, ki so izoblikovali mednarodna določila in priporočila o vključevanju žensk v mirovne operacije in prepoznavanju njihove vloge v vseh procesih ustvarjanja miru, kaže na napredek. Mednarodni dokumenti s področja žensk, miru in varnosti sicer temeljijo na nekaterih feminističnih predpostavkah o spolu in varnosti v mednarodnih odnosih ter strategiji vključevanja načela enakosti med spoloma.

Države, ki so se udeležile četrte svetovne konference OZN o ženskah in sprejele Pekinško deklaracijo ter Platformo za ukrepanje, so s tem priznale vlogo žensk pri doseganju mednarodnega miru; še več, opozorile so na to, da je za doseg trajnostnega miru in razvoja nujno sodelovanje žensk pri odločanju. Pomembno je, da so države v Platformi za ukrepanje ženskam v oboroženih konfliktih namenile celotno poglavje; v njem pa se zavezujejo, da se bodo bolj posvečale zastopanosti žensk, tudi v mednarodnih organizacijah in eksplicitno v mirovni operacijah.

Naslednji korak na področju mednarodnih dokumentov, ki ga je, tako menim, večina strokovne javnosti nekoliko spregledala, pomenita Windhoeška deklaracija in Namibijski akcijski načrt, ki pa ni klasičen akcijski načrt, ki so jih države začele sprejemati z namenom implementacije Resolucije S/RES/1325. Glede na določila Namibijskega akcijskega načrta deluje kot predhodnica Resolucije S/RES/1325. Opredeli namreč konkretne zahteve in predlaga obveznosti tako za države kot za OZN in Generalnega sekretarja OZN. Gre za zelo napreden dokument, ki pomeni podlago za prihodnje. Resolucija S/RES/1325, ki je časovno sledila Namibijskemu akcijskemu načrtu in ki je bila sprejeta v času namibijskega predsedovanja Varnostnemu svetu OZN (Tryggestad, 2009, str. 547), v nekaterih delih povzema prej opredeljena določila, hkrati pa pomeni prvi tak mednarodni dokument oziroma pravni in

politični okvir, sprejet na širši mednarodni ravni, na ravni OZN. Sodelovanju žensk v mirovnih operacijah je sicer namenjeno eno »poglavje«, se pa osredotoča še na preprečevanje spolnega nasilja v konfliktih in druge vidike področja žensk, miru in varnosti.

Ostale tematske resolucije s področja žensk, miru in varnosti, ki so sledile Resoluciji S/RES/1325, se osredotočajo na preprečevanje nasilja nad ženskami in deklicami med oboroženimi konflikti, spolno nasilje v oboroženih konfliktih prepoznajo kot taktiko vojskovanja ter pozovejo h kaznovanju storilcev spolnega nasilja v konfliktih. Manj govorijo o sodelovanju žensk v mirovnih operacijah in njihovi vlogi pri doseganju miru in pokonfliktni obnovi družbe. Resoluciji S/RES/1888 in S/RES/1889 sicer pozoveta k večji vključenosti žensk v vojaških in policijskih enotah v mednarodnih mirovnih operacijah; korak naprej naredi še Resolucija S/RES/2122, ki poudari pomen sodelovanja mirovnikov in mirovnic z lokalnim prebivalstvom, predvsem ženskami.

Dokumenti v skladu s feminističnimi premisami poudarjajo pomen posameznika oziroma žensk v mirovnih procesih in pokonfliktni obnovi družbe, manjka pa nekoliko širši pogled na spol in varnost. Dokumenti bi morali jasno navesti, da se vloga, sodelovanje in prispevek žensk k mednarodnim mirovnim operacijam razlikuje od okolja, kulture, vere in družbe, iz katere ženske prihajajo in v kateri mirovni proces in pokonfliktna obnova potekata. Poudarjanje preprečevanja nasilja nad ženskami in otroki ter sodelovanja žensk v mirovnih operacijah ter mirovnih procesih je sicer pomemben del vključevanja načela enakosti spolov, bi pa dokumenti, tako menim, morali obravnavati tudi vprašanja o tem, kakšno vlogo je imel spol (oziroma ženske) pri pojavu konflikta in njegovem stopnjevanju.

3.2 Dokumenti Republike Slovenije s področja varnosti in sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah

3.2.1 Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije

Državni zbor RS je leta 2001 ReSNV opredelil kot temeljni dokument na področju nacionalne varnosti (Vlada RS, 2001, 1. točka). V njej RS opredeli osnovne nacionalne interese; v ospredju je razvoj mednarodnega sodelovanja ter članstvo v Evropski uniji (dalje EU) in Natu (prav tam, 2.–4. točka.) »Republika Slovenija sodeluje in se bo aktivno vključevala v različne mirovne in humanitarne operacije, kot tudi operacije ohranjanja in zagotavljanja miru,« je Vlada RS (2001, 4.1 točka) zapisala o mirovnih operacijah.

Devet let kasneje Vlada RS novo ReSNV-1 opredeli kot »temeljni razvojno-usmerjevalni dokument na področju nacionalne varnosti« (Vlada RS, 2010b, 1. točka). V njej RS ponovno opredeli svoje nacionalne interese in cilje, geopolitični in geostrateški položaj države, skrb za mednarodno varstvo okolja ter vire ogrožanja in tveganja za nacionalno varnost (prva tam, 1.–4.1 točka). Natančneje grožnje, kot so terorizem, kibernetске grožnje, organizirani kriminal in nezakonite migracije (prav tam, 4.2 točka). Nadgradnjo ReSNV pomeni tudi opredelitev odzivanja RS na grožnje in tveganja nacionalne varnosti, kjer Vlada RS opredeli politike in dejavnosti, s katerimi se bo odzivala na različne grožnje (prav tam, 5. točka). O sodelovanju v mednarodnih mirovnik operacijah ReSNV-1 med drugim navaja: »Republika Slovenija skladno s svojimi nacionalnimi interesi sodeluje v mednarodnik operacijah in misijah na posameznik kriznik žariščih, s čimer dejavno prispeva k mednarodnik miru, varnosti in stabilnosti. Njena prisotnost na teh območjih lahko pomeni tudi tveganje v smislu izpostavljenosti ozemlja naše države terorizmu in drugim oblikam nevojaških groženj« (prav tam, 4.1.3 točka). Da bo RS pri izbiri sodelovanja v mednarodnik mirovnik operacijah v okviru svojih zmožnosti dala prednost tistim v okviru Nata in EU ter temu, katera krizna žarišča neposredno vplivajo na nacionalno varnost RS, je takrat Vlada RS še zapisala v dokumentu (prav tam, 5.2.3 točka).

3.2.2 Zakon o obrambi

Prečiščeno besedilo Zakona o obrambi (dalje)⁴¹ je Državni zbor RS sprejel 17. junija 2004. Namen zakona, ki je bil prvič sicer sprejet ZObr-UPB1 leta 1994, je urediti vrsto, organizacijo in obseg obrambe države (Zakon o obrambi – ZObr-UPB1, 2004, 1. člen). Ta se izvaja v skladu z načeli mednarodnega vojnega prava oziroma sprejetimi mednarodnimi obveznostmi (prav tam, 4. člen). Mednarodne operacije eksplicitno v ZObr-UPB1 niso omenjene, se pa zakon večkrat sklicuje na obveznosti po mednarodnik pogodbah, npr. v členu 84.a.

3.2.3 Zakon o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije
Sodelovanje RS v mednarodnik civilnik operacijah in misijah ureja Zakon o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije (dalje ZNOMCMO),⁴² ki ga je Državni zbor sprejel februarja 2006. Zakon mednarodno civilno misijo opredeli kot »aktivnost, ki jo organizira mednarodna skupnost za zagotavljanje pomoči ciljnim državam ali ozemljem pod protektoratom mednarodne skupnosti pri zagotavljanju stabilnosti in vzpostavljanju

⁴¹ Zakon o obrambi (uradno prečiščeno besedilo) – ZObr-UPB1. (2004). Sprejet v Državnik zboru RS, v veljavi od 8. oktobra.

⁴² Zakon o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije – ZNOMCMO. (2006). Sprejet v Državnik zboru RS, v veljavi od 11. marca.

demokratičnih institucij ob upoštevanju mednarodnih standardov, ter aktivnost, ki zagotavlja mednarodno pomoč ogroženemu civilnemu prebivalstvu» (Zakon o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije – ZNOMCMO, 2006, 3. člen). Pri tem ZNOMCMO jasno poudari, da napotitev vojaških in civilnih oseb na operacije, namenjene umiritvi kriznih razmer, v podporo ali vzpostavljanje mednarodnega miru, ni predmet tega zakona (prav tam, 3. člen). Zakon v ničemer ne izpostavlja sodelovanja ali vloge žensk v mednarodnih civilnih misijah.

3.2.4 Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah
Strategijo sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah je Vlada RS sprejela z namenom opredelitve okvirov za odločanje o sodelovanju RS na mednarodnih mirovniških operacijah in misijah (Vlada RS, 2009, str. 1). V njej določi, da je »sodelovanje države v mednarodnih mirovniških operacijah in misijah del zagotavljanja nacionalne varnosti ter uresničevanja zunanjepolitičnih, gospodarskih, razvojnih in drugih ciljev« (prav tam, str. 2). Strateški interes sodelovanja v mednarodnih mirovniških operacijah in misijah RS opredeli predvsem na območju jugovzhodne Evrope, doda še vzhodno Evropo, Kavkaz, Sredozemlje, Bližnji vzhod, Azijo, Afriko in druga območja (prav tam, str. 4). Imenovanja žensk v mirovne operacije in misije ter njihove vloge se Vlada RS dotakne zgolj, ko opredeli, da bo v prihodnje sprejela nacionalni načrt za povečanje vloge žensk pri zagotavljanju miru in varnosti, skladno z Resolucijama S/RES/1325 in S/RES1820 (prav tam, str. 6).

3.2.5 Strategija sodelovanja Ministrstva za notranje zadeve v mednarodnih civilnih misijah

Ministrstvo za notranje zadeve (dalje MNZ) je Strategijo sodelovanja MNZ v mednarodnih civilnih misijah sprejelo za obdobje petih let, in sicer 2010–2015 (MNZ, 2010, str. 6) V strategiji MNZ opredeli vire ogrožanja mednarodne skupnosti (organizirani kriminal, nezakonita trgovina z orožjem, naravne in druge nesreče, nezakonite migracije, teroristične grožnje itn.), hkrati določi prednostna območja sodelovanja MNZ v mednarodnih civilnih misijah – to so: zahodni Balkan, vzhodna Evropa in Zakavkazje, Bližnji vzhod itn. (prav tam, str. 7–11).⁴³ MNZ poudari, da na območja, ker je stopnja ogroženosti »visoka« ali »zelo visoka«, svojega osebja praviloma ne napotuje (prav tam, str. 15). O področju enakosti med spoloma MNZ zapiše (2010, str. 19), da bo »podpiral dejavno vlogo žensk v državah prejemnicah razvojne pomoči. Prav tako si bo prizadeval za enak delež žensk in moških na

⁴³ Tako opredeljene grožnje kot geografska prednostna področja RS, ki jih določi MNZ, se ujemajo z opredelitvami v Strategiji sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah.

položajih odločanja v mednarodnih mirovni misijah ter ustrezno usposobljenost vseh, ki delujejo na tem področju».

3.2.6 Akcijski načrt Republike Slovenije za izvajanje Resolucije Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov 1325 in 1820 o ženskah, miru in varnosti v obdobju 2010–2015

Leta 2010 je RS za obdobje petih let sprejela Akcijski načrt 1325, ki predvideva in določa prizadevanja in naloge RS z namenom implementacije Resolucij S/RES/1325 in S/RES1820. Spodbujanje aktivne vloge žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti RS opredeli kot eno svojih prednostnih usmeritev zunanje politike (Vlada RS, 2010a, str. 2). Pri tem si določi tri glavne cilje: a) vključevanje načela enakosti spolov v politike preprečevanja in reševanja konfliktov in postopke odločanja ter povečanje vloge lokalnih žensk v času preprečevanja konfliktov in pokonfliktne obnove družbe; b) večja vključenost žensk v mednarodne mirovne operacije in c) preprečevanje spolnega nasilja nad ženskami in deklicami (prav tam, str. 3). Za vsak posamezni cilj Vlada RS določi zaveze oziroma naloge posameznih ministrstev in drugih pristojnih organov.

Za izvajanje prvega cilja si RS med drugim določi: a) da bo izpostavljala pomen vključevanja načela enakosti v vse stopnje načrtovanja in izvajanja mirovni operacij; b) da bo poudarjala pomen konkretnih ciljev in določitve virov financiranja pri izvajanju Resolucije S/RES/1325; c) da se bo zavzemala za povečanje števila posebnih svetovalk in svetovalcev za področje pravic žensk v mirovni operacijah OZN ter operacijah, ki potekajo pod okriljem drugih mednarodni organizacij, ter si prizadevala za ustrezno povečanje deleža finančnih sredstev v proračunu za to področje; č) da bo Vlada RS v nadaljnje dokumente o razvojnem sodelovanju vključila problematiko opolnomočenja žensk; d) da bo okrepila usposabljanje javni uslužbenk in uslužbencev o izvajanju Resolucije S/RES/1325 ter pravicah žensk; e) da bo v okviru proračunskih možnosti napotila vsaj enega strokovnjaka ali strokovnjakinjo za področje pravic žensk v vsaj eno mednarodno operacijo (prav tam, str. 3–6).

Za izvajanje drugega cilja bo država med drugim: a) si v okviru mednarodni organizacij prizadevala za večjo vključenost žensk v mednarodne mirovne operacije; b) krepila zanimanje in ustvarjala pogoje za sodelovanje žensk v mednarodni mirovni operacijah ter postopno povečala število napotenih mirovnic; c) si prizadevala, da bodo pristojna ministrstva pri imenovanju civilni izvedenk in izvedencev z različni strokovni področij na mednarodni misijah upoštevala načelo enakosti med spoloma; č) okrepila sodelovanje z nevladnimi

organizacijami na področju vključenosti žensk v procese preprečevanja in reševanja konfliktov, mirovne operacije in druge procese miru; d) povečala število žensk v postopkih odločanja na državni ravni in bolj spodbujala sodelovanje žensk v procesih odločanja na mednarodni ravni; e) spodbujala sodelovanje diplomatk na mednarodnem političnem parketu in spodbujala večjo vključenost žensk pri napotitvah slovenskih državljanek in državljanov na misije opazovanja volitev v drugih državah; f) spodbujala zaposlovanje žensk v SV in policiji (prav tam, str. 6–8).

Za izvajanje tretjega cilja bo RS med drugim: a) na mednarodni ravni opozarjala na problematiko nasilja nad ženskami in dekleti; b) s posebno poročevalko za nasilje nad ženskami, posebno predstavnico Generalnega sekretarja OZN za otroke v oboroženih spopadih in posebno predstavnico Generalnega sekretarja OZN za nasilje nad otroki sodelovala pri delu posebne predstavnice Generalnega sekretarja OZN za boj proti spolnemu nasilju v spopadih; c) v okviru finančnih zmožnosti okrepila prispevke na področju enakosti spolov in zaščite žensk ter otrok; č) vsebine preprečevanja spolnega nasilja vključila v ustrezne kodekse ravnanja napotenega osebja na mednarodne operacije in misije; d) v urad posebne predstavnice Generalnega sekretarja OZN za boj proti spolnemu nasilju v konfliktih ali v kakšno drugo podobno mednarodno strukturo imenovala vsaj enega izvedenca ali izvedenko (prav tam, str. 8–11).

Za izvajanje akcijskega načrta so odgovorni predvsem Vlada RS in pa MZZ, Ministrstvo za obrambo (dalje MORS), MNZ, Ministrstvo za pravosodje (dalje MP), Ministrstvo za javno upravo (dalje MJU) in Urad vlade za enake možnosti (prav tam, str. 12). Za oceno uspešnosti izvajanja akcijskega načrta je pristojna Medresorska delovna komisija za človekove pravice; ta naj bi v letu po izteku akcijskega načrta naredila revizijo in pripravila nov akcijski načrt (prav tam, str. 12).

3.2.7 Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020

Leta 2015 je Državni zbor RS na predlog Vlade RS sprejel Resolucijo o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 (dalje ReNPEMŽM15–20). Resolucija določi ukrepe in cilje za doseg enakih možnosti žensk in moških na različnih področjih: ekonomske neodvisnosti in trga dela, usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, odprave spolnih stereotipov, socialne vključenosti, zdravja, zastopanosti moških in žensk na položajih odločanja, nasilja nad ženskami, enakosti spolov v zunanji politiki in mednarodnem sodelovanju (Vlada RS, 2015, 2. točka).

Za zadnjega si RS določi naslednje cilje: a) večja prepoznavnost RS kot pobudnice in promotorke idej in projektov na temo enakosti med spoloma; b) opolnomočenje žensk in izboljšanje njihovega socialnega in ekonomskega položaja v državah v razvoju; c) večja vloga žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti ter zaščita žensk v konfliktnih situacijah – pri tem se RS med drugim zaveže, da bo vključevala več žensk v mednarodne operacije in misije (prav tam, 2.8.2 točka). Resolucija pojasni, da bodo finančna sredstva za dejavnosti na zunanjepolitičnem področju – kamor sodi tudi sodelovanje v mednarodnih mirovniških operacijah in misijah – delno vzeta iz načrtovanih sredstev Direktorata za globalne zadeve in politično multilateralo in Direktorata za mednarodno razvojno sodelovanje (prav tam, 1.6 točka). Hkrati pa poudari, da »bi bilo optimalno, če bi bila za področje enakosti spolov kot glavna skrbnica pristojna institucija, ki ima finančno in organizacijsko avtonomijo« (prav tam, 1.4 točka).

3.2.8 Analiza

Čeprav je RS leta 2001, ko je bila sprejeta ReSNV, že sodelovala v mednarodnih mirovniških operacijah, so te v dokumentu omenjene zgolj z enim stavkom; devet let mlajša ReSNV-1 se mirovniških operacijam posveča nekoliko podrobneje, vendar nobena od njiju v ničemer ne omenja sodelovanja žensk in njihove vloge v mirovniških operacijah. Ker gre za dokumenta o strategiji nacionalne varnosti, je mogoče sklepati, da sodelovanje v mirovniških operacijah država takrat ni dojemala kot sredstvo za doseganje lastne varnosti. ZObr-UPB1 konkretno ne omenja mednarodnih mirovniških operacij in ne vloge žensk; sklicuje se zgolj na obveznosti RS po mednarodnih pogodbah, kamor praviloma sodi tudi sodelovanje v mednarodnih operacijah. ZNOMCMO ureja področje imenovanja oseb na mednarodne mirovne operacije in misije, vendar – tudi šest let po sprejetju krovne resolucije s tega področja – v ničemer posebej ne omenja napotitve žensk na mednarodne mirovne operacije in misije. Prav tako o tem ne govori strategija sodelovanja RS v mednarodnih operacijah – področja sodelovanja žensk v mirovniških operacijah se dotakne zgolj s tem, da napove sprejetje nacionalnega akcijskega načrta. Strategija MNZ za sodelovanje slovenskih policistk in policistov sicer omenja načelo enakosti spolov, vendar se eksplicitno ne zaveže, da bo na teren pošiljala več pripadnic slovenske policije.

Akcijski načrt 1325 je torej prvi tovrsten dokument, ki v svojih določilih govori o napotitvi žensk na mednarodne mirovne operacije, vzpostavlja pomen njihovega sodelovanja, govori o preprečevanju nasilja nad ženskami in deklicami v času oboroženih konfliktov ter posameznim ministrstvom, odgovornim za napotitve oseb na različne mednarodne operacije in misije, naloži konkretne naloge. ReNPEMŽM15–20, ki velja od leta 2015, področje enakosti spolov razširi na vse sfere družbe in ponudi lep primer razdelanega dokumenta s konkretno opredeljenimi

cilji, nalogami, akterji in načinom spremljanja. Določi tudi finančni okvir, vendar bi na tem področju po mojem mnenju lahko bila še natančnejša.

Dokumenti RS s področja varnosti in sodelovanja v mednarodnih mirovni in drugih operacijah ne vključujejo feminističnih premis oziroma feminističnega pogleda na mednarodne odnose in položaj posameznika; z izjemo Akcijskega načrta, ki izhaja iz Resolucije S/RES/1325 in ReNPEMŽM15–20. V večini dokumentov RS je mogoče opaziti koncepte tradicionalnih teorij mednarodnih odnosov – RS poudarja cilje in interese države, ne posameznika. Prav tako vse do Akcijskega načrta, v dokumentih RS ni mogoče opaziti strategije vključevanja načela enakosti med spoloma v družbo. Vidik spola RS vpelje zgolj v vsebino določil Akcijskega načrta in ReNPEMŽM15–20, slednja poudarja vključevanje načela enakosti spolov v več različnih področij družbe, ne zgolj na področju varnosti in sodelovanja v mednarodnih mirovni operacijah in misijah.

3.3 Skupna analiza vsebine mednarodnih in nacionalnih dokumentov

Ugotavljam, da se obravnavani mednarodni dokumenti s področja žensk, miru in varnosti vsebinsko ujemajo z raziskovanjem in ugotovitvami teoretikov s področja mednarodnih odnosov, hkrati pa temeljijo na nekaterih predpostavkah feminističnih teorij. Prepoznavajo in poudarjajo pomembnost sodelovanja pripadnic vojske, policije in civilnih strokovnjakov v mednarodnih operacijah in misijah ter tudi sodelovanja mirovnikov z lokalnim prebivalstvom – predvsem sodelovanja pripadnic z lokalnimi ženskami. V skladu s feminističnimi predpostavkami poudarjajo pomen posameznika, ne države. Mednarodni dokumenti odsevajo zaveze mednarodne skupnosti k večji zastopanosti žensk v mirovni procesih, mirovni operacijah in pokonfliktni obnovi družbe, OZN se zavezuje k učinkovitejšim akcijam, programom in politikam na področju enakosti med spoloma ter poziva države, naj mu sledijo.

Težko bi sicer dejali, da obravnavani dokumenti RS sledijo mednarodnim določilom na tem področju, z izjemo Akcijskega načrta 1325 in ReNPEMŽM15–20. Zdi se, kot da se RS vse do sprejetja Akcijskega načrta 1325 ni zavedala pomena sodelovanja v mednarodnih mirovni operacijah in misijah oziroma je sodelovanje v mirovni operacijah jemala kot postransko dejavnost ali nujno zlo in ne kot obvezni in izredno pomemben del. Akcijski načrt 1325 tudi prvi konkretno omenja pomembnost vključevanja žensk v enote, napotene na mednarodne mirovne operacije in misije, ter si za povečanje števila teh resnično prizadeva; s tem pa v zakonodajne in strateške dokumente RS vpelje tudi nekatera načela feminističnih teorij. Čeprav

pred Akcijskim načrtom v dokumentih RS ni poudarjena pomembnosti sodelovanja žensk v mirovni operacijah in misijah, so slovenske pripadnice pri operacijah in misijah že sodelovale.⁴⁴

⁴⁴ Podatki so predstavljeni v petem poglavju.

4 IMPLEMENTACIJA MEDNARODNIH IN NACIONALNIH DOKUMENTOV

4.1 Implementacija Resolucije S/RES/1325 in ostalih dokumentov s področja žensk, miru in varnosti

Ne moremo reči, da v sistemu OZN oziroma v mednarodni skupnosti od sprejetja Resolucije S/RES/1325 do danes ni bilo napredka na področju žensk, miru in varnosti ter implementacije načela enakosti spolov. Politični diskurz in prizadevanje mednarodne skupnosti za doseg enakosti med spoloma sta ženskam po svetu omogočila: a) sodelovanje v mirovnih operacijah in misijah; b) prepoznanje škode, ki jo doživljajo v času oboroženih konfliktov in se upošteva pri mirovnem sporazumu; c) večina držav je vsaj delno popravila zakonodajo na področju diskriminacije nad ženskami; č) prišlo je do volilne reforme ter reforme pravnega sistema, družinskega prava, dedovanja in delovnega prava; d) več je tudi podpore ženskim skupinam, organizacijam in prizadevanjem za njihovo opolnomočenje (Nduwimana, b. d., 198. točka).

Kljub temu napredek ni tak, kot bi ga pričakovali. Temeljne pravice žensk se po svetu še vedno kršijo, ženske so še vedno žrtve spolnega in drugega nasilja – v Indiji je nasilje nad ženskami na primer med letoma 2011 in 2015 zraslo za tretjino; številke kažejo, da je v Braziliji na vsaki dve uri ena ženska ubita in na vsakih 15 sekund ena napadena (Goldsmith, 2017). Ženske še vedno niso popolnoma vključene v mirovne procese in pokonfliktno obnovo družbe – v večini afriških držav na primer so še vedno močno ukoreninjeni ekonomski, socialni in kulturni razlogi, ki onemogočajo polno sodelovanje žensk v politični in varnostni rekonstrukciji in obnovi družbe po konfliktu (Onyinyechukwu, 2013, str. 81). Na področju sodelovanja žensk v mirovnih operacijah in misijah je OZN krepko pod povprečjem 50 proti 50, ki si ga je za cilj postavil sam – decembra 2017 je v mirovnih operacijah in misijah ter političnih in drugih misijah OZN sodelovalo zgolj 4,6 odstotka žensk (United Nations Peacekeeping, 2018).

Učinkovitost implementacije Resolucije S/RES/1325 in drugih, ki so ji sledile, je odvisna od sposobnosti držav in mednarodne skupnosti, da oblikujejo okvir za izvedbo in analizo (Nduwimana, b. d., 72. točka). Nekateri avtorji Resoluciji S/RES/1325 sicer očitajo konceptualne vrzeli, pomanjkanje usmeritev in praktičnih napotkov za izpolnjevanje ciljev (Porter, 2007, str. 3). Nduwimana (b. d., 248. točka) dodaja: »Resolucija S/RES/1325 jasno ne določi vsebine reform in dejavnosti, ki bi morale biti izvedene za resnično doseg enakosti med spoloma v družbi in implementacije resolucije. Gre za splošen mednarodni dokument, ki samo predlaga področja delovanja, jih pa konkretno ne predvidi.« Kar bi lahko očiteli vsem

nadaljnjim resolucijam s področja žensk, miru in varnosti, ki jih je sprejel Varnostni svet OZN. Tryggestadova (2009, str. 544) opozarja tudi na jezik, ki ga je Varnostni svet OZN uporabil v Resoluciji S/RES/1325 – »spodbuja«, »poziva«, »povabi« itn. – v tem kontekstu ne gre za zahteve in obveznosti držav članic, temveč bolj za njihovo dobro voljo pri implementaciji.⁴⁵

Implementacija Resolucije S/RES/1325 je na eni strani odvisna, tako Nduwimana (b. d., 79. točka), od merljivih ciljev in na drugi strani od oblikovanja primernih strategij in dodelitve sredstev. Prav zadnje Porter (2007, str. 19) dojema kot enega izmed razlogov za nepopolno implementacijo Resolucije S/RES/1325 – državam manjka denarja, politične volje, zmožnosti koordinacije, monitoringa in evalvacije (Porter, 2007, str. 19; Agbalajobi, 2014, str. 15–16). Ivanovičeva (2014) dodaja, da razlog za nezadostno implementacijo kaže iskati v nerazumevanju določil Resolucije S/RES/135, vrzeli v podatkih in analizah o sodelovanju žensk v nacionalnih varnostnih sistemih in sistemu OZN ter razširjenosti družbenih norm, ki še vedno preprečujejo polno vključenost žensk v varnostne sisteme države in mednarodne skupnosti. Nina Raduha (Priloga C) dodaja, da je implementacija resolucije v državi odvisna od »leadershipa in dejanske prakse, ki se izvaja na tem področju. Od kulture in religije. Območja in statusa žensk. Od enake obravnave in zaupanja v ženske«.

Prav zadnje omenjajo tudi feministične teorije – pomembna je celostna prepoznava vidika spola v družbi, da bi se lahko uveljavila mednarodna določila s področja spola (v tem primeru s področja žensk, miru in varnost) v praksi. Kot dodaja True (2009, str. 42) bi bilo za resnično uveljavitev resolucij s področja žensk, miru in varnosti s feminističnega vidika treba spremeniti koncept mednarodne varnosti. Vključena mora biti tudi človeška, socialna varnost posameznika – moških, žensk, deklic in fantov, in ne zgolj vojaška ter politična varnost (prav tam). Prepoznavanje ekonomske in družbene komponente varnosti je nujno pri vključevanju žensk v celotno področje miru in varnosti ter vključevanja načela enakosti med spoloma (prav tam, str. 49).

4.2 Nacionalni akcijski načrti – načrtovanje, pomen in implementacija

Največji izziv Resolucije S/RES/1325 in ostalih dokumentov s področja žensk, miru in varnosti je, kako pravni jezik resolucij pretvoriti v dejanske ukrepe in programe (Popovič in drugi, 2010, str. 29). Implementacija Resolucije S/RES/1325 je v točkah, v katerih je namenjena zgolj

⁴⁵ Treba je sicer opozoriti, da so kljub temu vse resolucije Varnostnega sveta OZN za države članice OZN pravno obvezujoče in jih te morajo implementirati v nacionalni zakonodaji in na terenu (Tryggestad, 2009, str. 544).

državam članicam (in ne organom OZN), odvisna od prizadevnosti držav članic in njihove dejavnosti na nacionalni ravni (Gumru in Fritz, 2009, str. 211). Nacionalni akcijski programi so bili v sistemu OZN prvič omenjeni leta 2002, dve leti kasneje je takratni Generalni sekretar OZN Ban Ki Moon v svojem poročilu vse države članice pozval, naj razvijejo svoj lastni nacionalni akcijski načrt za implementacijo Resolucije S/RES/1325 (Gumru in Fritz, 2009, str. 214). Gre za dokument, v katerem država podrobno opiše vladne ukrepe, ki na področju žensk, miru in varnosti že potekajo v državi, in si določi konkretne usmeritve, obljube, cilje in zaveze za nadaljnjo implementacijo Resolucije S/RES/1325 (Popovič in drugi, 2010, str. 27–28). Nacionalni akcijski načrti naj bi pomenili prvo formalno potezo implementacije Resolucije S/RES/1325 v državi članici OZN.

Pred pisanjem nacionalnega akcijskega načrta mora posamezna država povečati prepoznavnost določil Resolucije S/RES/1325 oziroma skupka resolucij s področja žensk, miru in varnosti (Popovič in drugi, 2010, str. 31), predvsem mora pozornost vzbuditi pri ministrstvih, ki se z vprašanjem enakosti spolov še ne ukvarjajo (prav tam). Zaželeno sicer je, da pri pripravi nacionalnega akcijskega načrta sodelujejo naslednja ministrstva in oddelki: ministrstva za obrambo, pravosodje, socialne zadeve, zunanje in notranje zadeve ter oddelka za razvojno sodelovanje in vprašanje spola (prav tam, str. 32). Vključena mora biti tudi splošna javnost – različne organizacije za zaščito človekovih pravic, humanitarne organizacije, organizacije za razvoj in ženske organizacije ter mediji, akademske in verske skupnosti (Popovič in drugi, 2010, str. 32; Nduwimana, b. d., 428. točka). Več bo vpetih akterjev v državi, večja je verjetnost, da bo akcijski načrt in s tem tudi Resolucija S/RES/1325 implementirana (Nduwimana, b. d., 440.–442. točka). Med vsemi sodelujočimi akterji je že pred raziskovanjem in pisanjem nacionalnega akcijskega načrta treba imenovati vodjo, saj to omogoči lažjo koordinacijo in nadzor nad nalogami (Popovič in drugi, 2010, str. 35). Država mora prepoznati svoje posebnosti, zmožnosti, vire in pomanjkljivosti na področju žensk, miru in varnosti – to lahko naredi z intervjuji, zbiranjem in analizo podatkov, intervjuji ciljnih skupin itn. (prav tam, str. 40–42).

Vsi nacionalni akcijski načrti bi morali obsegati splošen uvodni del, v katerem bi država pojasnila, kdo je načrt pripravil, v kolikšnem času in kakšne so trenutne (ob pisanju) razmere na področju žensk, miru in varnosti v državi (Gumru in Fritz, 2009, str. 216). Pri pisanju nacionalnega akcijskega načrta morajo države članice podrobno pregledati vse točke v Resoluciji S/RES/1325, namenjene državam članicam OZN, in jih upoštevati pri načrtovanju aktivnosti (prav tam, str. 218). Vsebovati morajo jasne cilje in ukrepe za implementacijo

resolucije, kdo (kateri akter) bo odgovoren za kateri cilj oziroma dejavnost, določena morata biti konkreten finančni okvir in metoda spremljanja implementacije akcijskega načrta (prav tam, str. 216). Vsebinsko bi nacionalni akcijski načrt moral tudi a) odsevati druge mednarodno sprejete pravne norme s področja spoštovanja človekovih pravic in pravic žensk ter načela enakosti med spoloma; b) spodbujati splošno izobraževanje o človekovih pravic in načelu enakosti med spoloma; c) obsoditi in preganjati posameznike in institucije, ki izvajajo ali dovoljujejo nasilje nad ženskami in otroki (Nduwimana, b. d., 247.–301. točka).

Eden izmed razlogov za kasnejšo neimplementacijo nacionalnega akcijskega načrta je neustrezno finančno planiranje – država mora že v načrtu definirati proračun za njegovo implementacijo in hkrati znesek razdeliti na posamezne cilje in zaveze (Nduwimana, b. d., 444. točka). Brez finančnih sredstev je nacionalni akcijski načrt zgolj papir, ki ždi v predalu in obstaja zgolj zato, ker 'mora' (prav tam). Finančni načrt mora biti ustrezno povezan s kratkoročnimi, srednjeročnimi in dolgoročnimi cilji, ki so neposredno definirani (prav tam, 445. točka). Analiza, ki sta jo med enajstimi nacionalnimi akcijskimi načrti opravila Gumru in Fritz (2009, str. 217), kaže, da niti eden ni imel konkretnega časovnega načrta za izvedbo posameznega ukrepa. Če časovni okvir ni določen, cilji obvisijo v zraku, saj akterji, ki so zanje odgovorni, ne vedo, kdaj točno se jih lotiti in do kdaj morajo biti uresničeni. Pri tem je še pomembno, da akcijski načrt jasno določi koordinatorje posameznega cilja (prav tam, str. 219).

Definirano mora biti tudi spremljanje poteka implementacije in monitoring (prav tam). Sodelovanje med ministrstvi in drugimi akterji je sicer velikokrat zahtevno in predvideva visoko stopnjo načrtovanja in politične volje (Popovič in drugi, 2010, str. 51). Ena najpreprostejših in najpogostejših metod za lažjo koordinacijo številnih akterjev, ki sodelujejo pri pripravi, implementaciji in spremljanju nacionalnega akcijskega načrta, je ustanovitev posebne delovne skupne ali institucije, ki nadzora celoten proces, zbira in obdeluje podatke, dodeljuje naloge itn.; takšne skupine so med drugim že oblikovali v Avstriji, Španiji, Veliki Britaniji in na Švedskem (prav tam, str. 52).

Popovič in drugi (2010, str. 44–45) na kratko povzemajo: »Vsak dober akcijski načrt je podprt z dovolj finančnimi in človeškimi viri ter temelji na realističnih predpostavkah zmožnosti, prioriteta, ciljev, stopnje zavezanosti in izzivov v posamezni državi članice OZN«.

4.2.1 Pregled uresničevanja Akcijskega načrta Republike Slovenije za izvajanje Resolucije Varnostnega sveta OZN 1325 in 1820 o ženskah, miru in varnosti v obdobju 2010–2015

Generalni sekretariat vlade RS je julija 2017 izdal Pregled uresničevanja Akcijskega načrta Republike Slovenije za izvajanje resolucij Varnostnega sveta Združenih narodov 1325 in 1820 o ženskah, miru in varnosti, v katerem analizira sprejete ukrepe, aktivnosti in politike od sprejetja akcijskega načrta do decembra 2016.⁴⁶ Na Generalnem sekretariatu vlade ocenjujejo, da je akcijski načrt koristen instrument za promocijo vsebin s področja žensk, miru in varnosti. Opisujejo številna izobraževanja, dogodke, izdaje publikacij in druge aktivnosti s področja enakosti med spoloma, ki jih je RS v minulih šestih letih naredila (MZZ, 2017, str. 37–39). Poudarjajo relativno dobro upoštevanje načela enakosti med spoloma znotraj Vlade RS, MZZ ter SV – delež žensk v SV je leta 2016 sicer obsegal 16,1 odstotka (prav tam, str. 27), na sedmih od sedemnajstih ministrstev imamo ministrico, sicer že drugo ministrico za obrambo, imeli smo predsednico Vlade RS, generalni sekretariat Vlade RS trenutno vodi ženska itn. (prav tam, str. 21–28, "Vlada RS", b. d.).

Pregled izvajanja akcijskega načrta je pokazal »tudi na nekatere pomanjkljivosti, ki zadevajo tako izvajanje obstoječih zavez kot potrebo prilagajanja aktivnosti za ustrezno obravnavo novih izzivov« (prav tam, str. 2). V zvezi z drugim ciljem Akcijskega načrta 1325, tj. večje vključenosti žensk v mednarodne mirovne operacije (Vlada RS, 2010a, str. 3), so v pregledu predstavljene številke sodelujočih pripadnic SV, policije in civilnih strokovnjakov na mednarodnih mirovnih operacijah in misijah,⁴⁷ ni pa jasno, kako je RS prišla do tega števila sodelujočih žensk. Ali to sodi pod aktivnosti izvajanja akcijskega načrta – so se ženske angažirale same ali so številke rezultat državnih politik iz akcijskega načrta (so bili uvedeni kakšni programi za izboljšanje motivacije žensk za sodelovanje pri mednarodnih mirovnih operacijah in misijah)? V pregledu (MZZ, 2017, str. 23–25) je sicer zapisano, da »je sodelovanje pripadnic SV v mednarodnih operacijah in misijah del kadrovske strategije vključevanja vidika spola«. Vlada RS pojasnjuje še: »Možna nihanja v deležu pripadnic so odvisna od vrste in števila mednarodnih operacij in misij v določenem letu, mandata in dolžnosti v njih, ki jih SV popolnjuje« (prav tam, str. 24). Pri tem Nina Raduha (Priloga C)

⁴⁶ Pregled uresničevanja Akcijskega načrta predstavi implementacijo za vse tri posamezne cilje, ki jih je pred tem opredelil Akcijski načrt. Zaradi vsebine magistrske naloge in raziskovalnega vprašanja, ki se nanaša na sodelovanje žensk v mirovnih operacijah in misijah, se bom pri pregledu tega dokumenta osredotočila na uresničevanje drugega cilja.

⁴⁷ Podatki so predstavljeni v petem poglavju.

pojasnjuje, da akcijski načrt ni ključen element za povečanje števila ženskih pripadnic SV, policije in civilnih funkcionalnih strokovnjakov (dalje CFS). »Daje smernice za implementacijo in je nujno potreben, da nudi oporo. Za samo število ženskih napotitev pa je potrebno spremeniti miselnost in tradicionalno gledanje na ženske, upoštevanje merila strokovnosti in doseganja zastavljenih standardov in pogojev« (Priloga C).

RS v šestih letih ni uspelo uresničiti vseh ciljev Akcijskega načrta, »sicer je v svojih nastopih izpostavila potrebo po povečanju števila posebnih svetovalk in svetovalcev za področje spola v terenskih misijah OZN, EU in drugih organizacijah«, vendar napotitve specializiranega osebja RS ni izvedla (MZZ, 2017, str. 15). Prav tako ni ustrezno povečala namenskega deleža sredstev v proračunu navedenih organizacij (prav tam, str. 38).⁴⁸ »Čeprav si je RS v mednarodnih organizacijah prizadevala za vključevanje vidika spola v vse faze oblikovanja in izvajanja mednarodnih operacij in misij ter povečanje svetovalcev za enakost spolov v njih, bi morala biti RS pripravljena sprejeti neposredne obveznosti v smislu napotitve specializiranega osebja, za kar so potrebni ustrezni finančni viri, ustrezno usposobljeni kadri in posodobitev zakonodaje na področju napotitev,« pojasnjujejo (prav tam).

Generalni sekretariat Vlade RS tako priznava, da je bilo izvajanje akcijskega načrta »nekoliko manj uspešno na področju uvajanja novih aktivnosti« (MZZ, 2017, str. 8). Predvsem zaradi finančnega položaja v državi in varčevalnih ukrepov. »Pomanjkljivo so bile izvedene zaveze glede finančnih prispevkov mednarodnim skladom, financiranja raziskav in projektov, povezanih s sodelovanjem v nevladnih organizacijah, ter napotitve slovenskih izvedencev in izvedenk za enakost spolov mednarodne operacije in misije« (prav tam). Vlada se sicer seznani z namero sprejema novega akcijskega načrta za obdobje med letoma 2018 in 2020 (prav tam, str. 1). »Obstoječi akcijski načrt se je v določenih segmentih izkazal kot nekoliko preveč rigid in prepodroben pri določenih zavezah, zato bi bilo smiselno, da novi akcijski načrt vsebuje takšne zaveze, ki bi omogočale večjo fleksibilnost pri oblikovanju konkretnih aktivnosti za njihovo uresničevanje,« dodajajo (prva tam, str. 37–39).

⁴⁸ To sicer sodi pod prvi opredeljeni cilj Akcijskega načrta 1325.

5 SODELOVANJE REPUBLIKE SLOVENIJE V MIROVNIH OPERACIJAH ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV

5.1 Pregled sodelovanja Republike Slovenije v mirovni operaciji Organizacije združenih narodov in drugih mednarodnih mirovni misijah

RS je v mednarodni mirovni operaciji in misijah uradno začela sodelovati leta 1997,⁴⁹ med 14. majem in 26. julijem 1997 so pripadniki SV sodelovali na mednarodni operaciji Alba v Albaniji pod pokroviteljstvom Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (*Organization for Security and Co-operation in Europe* – OVSE) (Grmadnik, 2017, str. 4).⁵⁰ V prvo mirovno operacijo pod OZN se je RS vključila istega leta; 30. septembra 1997 so pripadniki SV začeli aktivno delovati v trilateralnem bataljonu Avstrije-Madžarske-Slovenije OZN (*United Nations Austrian-Hungarian-Slovenian Battalion* – UNAHSB) (Marković, 2017, 33–34). Rečnik (2012, str. 7) pojasnjuje, da je RS »mednarodni mirovni operaciji in misijam pristopila z odmerjenimi in postopnimi koraki, glavni motiv v začetni fazi pa je izhajal predvsem iz prizadevanj RS za doseg članstva v evro-atlantskih integracijah Nata in EU«. V dvajsetih letih (tj. od 1997 do 2017) je SV sicer sodelovala v 26 različni mirovni operaciji in misijah, najdlje je s svojimi ljudmi navzoča v operaciji UNTSO v Siriji, kjer sodeluje od avgusta 1998 (Brožič, 2012, str. 14; Šteiner, 2017, str. 52).

Največ pripadnikov je SV na mednarodni mirovni operaciji in misije napotila leta 2014, ko je na terenu sodelovalo 1.129 pripadnikov SV, najmanj pa v začetni letu 1997, ko je v tujino napotila 53 pripadnikov SV (MZZ, 2017, str. 24; Šteiner, 2017, str. 47). Slovenska policija je v tem času (tj. od 1997 do 2017) sodelovala v 15 različni mednarodni civilni misijah na zahodni Balkanu, v Afganistanu, Jordaniji, Palestini in Gruziji (Šteiner, 2017, str. 53); na teren je do zdaj napotila 163 policistov in 11 policistk (Grmadnik, 2017, str. 4). Ti podatki sicer kažejo na vrzel med usklajenostjo podatkov različni avtorjev – iz pregleda o implementaciji Akcijskega načrta 1235 je namreč mogoče razbrati, da je bilo na mednarodni civilni operaciji in misije že med letoma 2010 in 2016 napotenih več policistk in policistov (glej Tabela 5.5),

⁴⁹ Prvo sodelovanje oziroma poskus sodelovanja RS v mednarodni mirovni operaciji in misijah se je zgodil že leta 1994. Major Stasil Burja in stotnik Branko Babič sta se udeležila priprav za udeležbo na mednarodni mirovni operaciji v Gorskem Karabahu v začetku leta 1994, ta mednarodna mirovna operacija kasneje ni bila izvedena, zato tudi SV ni imela priložnosti sodelovati v njej (Marković, 2017, str. 29).

⁵⁰ Mirovna operacija Alba v Albaniji je pod pokroviteljstvom OVSE potekala med 15. aprilom in 12. avgustom leta 1997 (Marković, 2017, str. 33).

kot jih navaja Grmadnik.⁵¹ Skupno je v dvajsetih letih v mednarodnih operacijah in misijah sodelovalo okoli 11.500 pripadnikov SV, policije ter CFS (Marković, 2017, str. 29).

Podatki, zbrani v zborniku 20 let v službi miru: 20 let sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in na misijah, ki sta ga skupaj izdala Združenje slovenskih mirovnikov in MORS ob 20-letnici sodelovanja RS v mednarodnih mirovniških operacijah in misijah, kažejo, da je avgusta 2017 RS skupno sodelovala v 16 različnih mirovniških operacijah in misijah, od tega v dveh mirovniških operacijah pod pokroviteljstvom OZN, v njiju je sodelovalo 18 pripadnikov SV (Maraš, 2017, str. 2–3). Avgusta 2017 je bilo na terenu 344 pripadnikov in pripadnic SV, 12 policistk in policistov, pet CFS ter 2 civilna strokovnjaka, kaže Tabela 5.1.

Tabela 5.1: Razmestitev v mednarodne mirovne operacije in misije avgusta 2017

Pripadniki SV			
Organizacija	Misija	Lokacija	Število pripadnikov
EU	EUNAVFOR MED Sophia ⁵²	Sredozemlje	4
EU	EUTM ⁵³	Mali	5
EU	EUFOR ALTHEA ⁵⁴	Sarajevo, BiH	9
Nato	NLO ⁵⁵	Skopje, Makedonija	1
Nato	MLO ⁵⁶	Beograd, Srbija	1
Nato	NATO HQ ⁵⁷	Sarajevo, BiH	4
Nato	RSM ⁵⁸	Herat, Afganistan	7
Nato	eFP ⁵⁹	Adaži, Latvija	47

⁵¹ Najverjetneje, tako M. Garb (osebno komuniciranje, 2018, 14. marec), razlika nastane zaradi različnih metodologij štetja. Po enem štetju gre za število napotitev (pri čemer je isti človek lahko napoten na misijo večkrat, pa se kljub temu šteje), po drugem pa za število oseb, napotenih na misije (če je posameznik na misije napoten večkrat, se šteje zgolj enkrat).

⁵² Operacija EU v južnem delu osrednjega Sredozemlja (*European Union Naval Force Mediterranean – EUNAVFOR MED Sophia*).

⁵³ Večnacionalna misija EU za vojaško usposabljanje (*European Union multinational military training mission – EUTM*).

⁵⁴ Vojska operacija EU Althea (*European Union Force Althea – EUFOR Althea*).

⁵⁵ Natova pisarna za povezave (*NATO Liaison Office – NLO*).

⁵⁶ Vojaška pisarna za povezave Beograd (*Military Liaison Office Belgrade – MLO*).

⁵⁷ Sedež Nata (*NATO Headquarters – NATO HQ*).

⁵⁸ Operacija Odločna podpora (*Resolute Support Mission – RSM*).

⁵⁹ Okrepljene prednje prisotnosti (*Enhanced Forward Presence – eFP*).

Nato	KFOR ⁶⁰	Peć, Priština, Novo Selo, Kosovo	241
OZN	UNTSO	Tyre, Libanon; Tiberias, Izrael; Arne, Sirija	3
OZN	UNIFIL	Libanon	15
	OIR ⁶¹	Erbil, Irak; Tampa, ZDA	7
Pripadniki slovenske policije			
Organizacija	Misija	Lokacija	Število pripadnikov
EU	EUPOL COPPS ⁶²	Palestina	2
EU	EULEX ⁶³	Kosovo	10
Civilni funkcionalni strokovnjaki			
Organizacija	Misija	Lokacija	Število pripadnikov
Nato	NLO	Skopje, Makedonija	1
Nato	KFOR & NALT ⁶⁴	Priština, Kosovo	4
Civilni strokovnjaki			
Organizacija	Misija	Lokacija	Število pripadnikov
OVSE	SMM ⁶⁵	Ukrajina	2

Vir: Maraš (2017, str. 2–3).

5.1.1 Postopek sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih mirovnih operacijah in misijah

Pobudniki sodelovanja v mednarodnih mirovnih operacijah in misijah so MZZ, MORS, MNZ ter druga ministrstva in organi, določeni z zakonom (Vlada RS, 2009, str. 7). Vsako ministrstvo je odgovorno za napotitev »svojih« ljudi – MORS skrbi za napotitev pripadnikov in pripadnic SV, MNZ za napotitev slovenskih policistov in policistk na mednarodne civilne operacije, MZZ pa za napotitev civilnih strokovnjakov, pojasnjujeta Andreja Horvat in Nina Lenardič Purkart iz MZZ (Priloga B). Zadnji navadno vodi postopek usklajevanja in z oceno tveganja in

⁶⁰ Kosovske sile (*Kosovo Force* – KFOR).

⁶¹ Mednarodna operacija proti Islamski državi (*Operation Inherent Resolve* – OIR, oziroma pravilneje *Combined Joint Task Force – Operation Inherent Resolve* – CJTF-OIR) se je pod vodstvom ZDA začela 10. oktobra 2014. Združuje 64 držav; šest slovenskih pripadnikov SV sodeluje na terenu v Iraku, eden je v ZDA (Maraš, 2017, str. 2–3; IMIFES, 2016).

⁶² Policijska misija EU za Palestinska ozemlja (*European Union Police Mission for the Palestinian Territories* – EUPOL COPPS).

⁶³ Misija EU za krepitev pravne države (*European Union Rule of Law Mission* – EULEX).

⁶⁴ Natova skupina za svetovanje in sodelovanje (*NATO Advisory and Liaison Team* – NALT).

⁶⁵ Posebna opazovalna misija (*Special Monitoring Mission* – SMM).

mnenjem preuči pobudo sodelovanja RS na mednarodni operaciji in misiji. Sekretariat Sveta za nacionalno varnost dopolni pobudo, nato pa predlog skupaj obravnavajo MZZ, MNZ in MORS. Usklajen predlog MZZ pošlje v odločitev Vladi RS (Vlada RS, 2009, str. 7). V posameznih primerih Vlada RS o sodelovanju seznanila Državni zbor RS.⁶⁶

Gre za idealen postopek napotitve slovenskih pripadnikov na mednarodne operacije in misije, kot ga opisuje Strategija sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah. Postopek se lahko v praksi močno razlikuje od opisanega, pojasnjujeta Horvatova in Lenardič Purkartova (Priloga B):

Sodelovanje med MZZ, MORS in MNZ je zapisano in obstaja, vendar ni institucionalizirano. Če gre za novo sodelovanje RS v kateri izmed mednarodnih mirovniških operacij in misij, mora sklep za sodelovanje tako ali tako potrditi Vlada RS in potem do sodelovanja med ministrstvi dejansko pride. Če gre za podaljšanje sodelovanja ali za odločitev, koga bomo na teren dejansko poslali, se ministrstva odločajo sama, brez posvetovanja.

Kriteriji za sodelovanje RS na mednarodnih mirovniških operacijah in misijah so različni in odvisni od danega trenutka. Strategija sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah navaja (Vlada RS, 2009, str. 7), da je »implementacija strategije in s tem tudi sodelovanje RS v mednarodnih mirovniških operacijah in misijah pogojeno s sposobnostjo učinkovitega političnega odločanja, oblikovanja politik in političnega in javnega dialoga na nacionalni ravni«. Horvatova in Lenardič Purkartova pojasnjujeta (Priloga B), da je RS v interesu sodelovati na tistih mednarodnih operacijah in misijah, kjer imamo kot država možnosti tudi za gospodarsko in razvojno sodelovanje. »Je pa odvisno od danih razmer, če imamo na razpolago malo ljudi in že veliko pripadnikov na različnih misijah, potem enostavno ne moremo na teren poslati novih ljudi,« dodajata v intervjuju (Priloga B). Sredstva za sodelovanje pri mednarodnih mirovniških operacijah in misijah zagotavljajo posamezna ministrstva, razen v primerih, ki jih ni mogoče določiti vnaprej. Takrat se sredstva vzamejo iz proračunske rezerve (Vlada RS, 2009, str. 5).

5.1.2 Sodelovanje žensk v napoteni enotah slovenske vojske, policije in civilnih funkcionalnih strokovnjakov na mednarodnih operacijah in misijah

5.1.2.1 Vojaško osebje

V prvem letu sodelovanja RS v mednarodnih mirovniških operacijah in misijah SV na teren ni napotila nobene pripadnice, se je pa sodelovanje pripadnic SV na mednarodnih mirovniških

⁶⁶ Vlada RS mora Državni zbor RS o sodelovanju na mednarodnih mirovniških operacijah in misijah seznaniti, če gre za vojaško operacijo ali civilno misijo z izvršnimi pooblastili (Vlada RS, 2009, str. 7).

operacijah in misijah začelo naslednje leto, tj. leta 1998, takrat je imela SV v tujini tri svoje pripadnice (Šteiner, 2015, str. 213). Delež pripadnic SV, ki so sodelovale na mednarodnih operacijah in misijah, se je v letih spreminjal; med letoma 1998 in 2002 je v povprečju obsegal pet odstotkov, med letoma 2003 in 2007 7,7 odstotka, med letoma 2007 in 2014 pa ravno tako 7,7 odstotka (prav tam, str. 214). Krepak upad v številu pripadnic SV na mednarodnih mirovnihi operacijah in misijah je mogoče opaziti leta 2003 in 2004; v letu 2002 so pripadnice SV namreč pomenile 5,9 odstotka vsega napotenega osebja SV na mednarodne mirovne operacije in misije, leta 2003 je ta delež dosegel zgolj 2,6, leta 2004 pa 3,1 odstotka (Šteiner, 2015, str. 213; Brožič in Pešec, 2017, str. 122). Leta 2005 je delež pripadnic SV ponovno občutno zrasel oziroma se je v primerjavi z letom 2002 skoraj podvojil, na 10,5 odstotka (Tabela 5.2). Po podatkih Generalnega sekretariata Vlade RS (Tabela 5.3)⁶⁷ je SV na mednarodne mirovne operacije in misije največ pripadnic napotila leta 2014, ko je na terenu sodelovala 101 pripadnica SV (kar pomeni 8,9 odstotka vsega osebja SV na mednarodnih mirovnihi operacijah in misijah) (MZZ, 2017, str. 24). Leta 2016 je delež pripadnic SV v mednarodnih operacijah in misijah dosegel 9,55 odstotka, delež pripadnic v sestavi SV pa 16,1 odstotka, kar RS uvršča na drugo mesto po zastopanosti žensk v nacionalnih oboroženih silah v okviru Nata (SD, 2017).

Tabela 5.2: Delež žensk med napotenimi pripadniki Slovenske vojske na različne mednarodne operacije in misije; med letoma 1997 in 2014

	Leto in podatek								
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Število vseh pripadnikov/ic	57	70	195	194	165	136	314	425	474
Število pripadnic	0	3	4	10	16	8	9	13	49
Delež pripadnic (v %)	0,0	4,3	2,0	5,2	9,7	5,9	2,6	3,1	10,3
	Leto in podatek								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Število vseh pripadnikov/ic	575	994	961	1041	919	894	897	916	707
Število pripadnic	68	88	94	92	62	61	60	53	54
Delež pripadnic (v %)	11,8	8,9	9,8	8,9	6,7	6,8	6,7	5,79	7,64

Vir: Šteiner (2015, str. 213).

⁶⁷ Še en primer vrzeli v usklajenosti podatkov tabel o sodelovanju pripadnic SV na mednarodnih mirovnihi operacijah in misijah zaradi razlik v podatkih nisem mogla (niti si tega nisem želela) združiti v eno tabelo, ki bi obsegala obdobje med letoma 1997 in 2016.

Tabela 5.3: Delež žensk med napotenimi pripadniki slovenske vojske na različne mednarodne operacije in misije; med letoma 2010 in 2016

	Leto in podatek						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Število vseh pripadnikov/ic	919	894	897	1119	1129	999	972
Število pripadnic	62	61	60	80	101	69	95
Delež pripadnic (v %)	6,8	6,8	6,7	7,2	8,9	6,9	9,55

Vir: MZZ (2017, str. 24).

OZN je konec leta 2017 objavil tabelo s številom napotnega vojaškega osebja držav članic na mirovne operacije in misije OZN, pri tem je vojaško osebje razdelil na napotene vojaške opazovalce, uslužbence in vojake (*military observers, staff officers, troops*), podatki so v tabeli zbrani na dan 30. november 2017. V tabeli (Tabela 5.4) so prikazani podatki za 22 držav članic (poleg RS) o tem, koliko vojaškega osebja v celoti so konec novembra prispevale v mirovne operacije in misije OZN ter kolikšen delež so pomenile ženske. Države v tabeli so izbrane po naslednjem ključu: a) vse sosednje države RS (Avstrija, Hrvaška, Italija, Madžarska) ter Bosna in Hercegovina in Srbija; b) Češka, Švica in Nemčija – ker se RS v političnih primerjavah in novinarskih prispevkih rada primerja z njimi; c) stalne članice Varnostnega sveta OZN (Francija, Kitajska, Rusija, Velika Britanija, ZDA; č) predstavnice skandinavskih držav (Danska, Norveška), d) druge države (Gana, Indija, Japonska, Kitajska, Nizozemska) in e) Namibija – ker je bila Resolucija S/RES/1325 sprejeta med namibijskim predsedovanjem Varnostnemu svetu OZN.

Slovenija je konec novembra 2017 imela v mirovnih operacijah in misijah OZN eno predstavnico, kar je pomenilo tri odstotke vsega napotnega vojaškega osebja na mirovne operacije OZN (Tabela 5.4). Med državami v tabeli je imela novembra 2017 v odstotkih največ žensk v mirovnih operacijah OZN Danska (16,7 odstotka), kar v nominalnem smislu pomeni, da so bile med 23 napotenimi vojaškimi pripadniki štiri ženske. Gana je med izbranimi državami imela na terenu največ žensk, tj. 274 (11,9 odstotka). Od sosednjih držav RS so boljše povprečje dosegale Avstrija (3,8 odstotka), Hrvaška (5,9 odstotka), Madžarska (14,1 odstotka); italijanski delež napotnih žensk je bil enak slovenskemu. Delež Švice je le malenkost večji od slovenskega, in dosega 3,4 odstotka, medtem ko je češki delež relativno visok, 16,7 odstotka (vendar moramo pogledati tudi nominalne številke, med 12 napotenimi sta bili dve ženski). Od stalnih članic Varnostnega sveta imajo večji delež Francija (9,2 odstotka), Rusija (4,5 odstotka), Velika Britanija (8 odstotkov) in ZDA (12,5 odstotka); manjšega ima zgolj Kitajska (2,2

odstotka). Namibijsko povprečje je pravzaprav odlično (21,4 odstotka), kar pomeni, da je na terenu 14 pripadnikov, med njimi so 3 ženske.

Tabela 5.4: Primerjava napotnega vojaškega osebja na mirovne operacije in misije Organizacije združenih narodov med izbranimi državami, 30. novembra 2017

Država	Vse napoteno vojaško osebje	Število žensk	Delež žensk (v %)
Avstrija	237	9	3,8
Bosna in Hercegovina	4	0	0
Češka	12	2	16,7
Danska	23	4	17,4
Francija	782	72	9,2
Gana	2.303	274	11,9
Hrvaška	17	1	5,9
Indija	6,110	31	0,5
Italija	1,082	32	3,0
Japonska	4	0	0
Kitajska	2,495	55	2,2
Madžarska	92	13	14,1
Namibija	14	3	21,4
Nemčija	701	33	4,7
Nizozemska	318	14	4,4
Norveška	43	5	11,6
Rusija	44	2	4,5
Slovenija	33	1	3,0
Srbija	318	40	12,6
Švica	29	1	3,4
Velika Britanija	651	52	8
ZDA	48	6	12,5

Vir: United Nations Peacekeeping (2017).

5.1.2.2 Policijsko osebje in civilni funkcionalni strokovnjaki

Zaradi manjšega števila skupno sodelujočih policistov in policistk v mednarodnih civilnih operacijah je delež policistk neprimerljivo večji od deleža pripadnic SV, ki sodelujejo v mednarodnih mirovniških operacijah in misijah. Če primerjamo podatke med letoma 2011 in 2016, je bil delež policistk, ki jih je slovenska policija napotila na mednarodne civilne misije, največji leta 2016, ko je bilo od skupno 23 policistov na terenu 5 žensk, kar pomeni 21,7 odstotka (Tabela 5.5).⁶⁸

⁶⁸ Garbova (osebno komuniciranje, 2018, 14. marec) pojasnjuje, da so v raziskavi, ki so jo med slovenskimi policisti mirovniki izvajali v obdobju 2000–2008 (gre za raziskavo Slovenska policija v mirovniških operacijah, ORC, FDV-IDV), sodelovale tudi tri policistke, napotene na operacijo UNMIK na Kosovo. Ti raziskovalni podatki kažejo, da so slovenske policistke v mednarodnih mirovniških operacijah in misijah OZN sodelovale tudi pred sprejetjem Akcijskega načrta 1325.

Tabela 5.5: Podatki o deležu policistk v različnih mednarodnih civilnih misijah

	Leto in podatek					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Število vseh policistov/policistk	25	31	24	16	18	23
Število policistk	4	5	5	2	3	5
Delež policistk (v %)	16	16,1	20,8	12,5	16,6	21,7

Vir: MZZ (2017, str. 24).

Pri CFS, ki jih RS napotuje na mednarodne civilne operacije in misije, je letno povprečje deleža pripadnic neverjetno – kar 51,5 odstotka (Tabela 5.6). Število vseh napotenih CFS je namreč neprimerljivo manjše od števila pripadnikov SV, ki sodelujejo na mednarodnih mirovniških operacijah in misijah; delež žensk je v tem primeru – tudi če gre za eno posameznico – toliko večji. Leta 2014 je ta delež obsegal kar 100 odstotkov, med šestimi napotenimi so bile vse ženske (Tabela 5.6).

Tabela 5.6: Podatki o deležu žensk v sklopu civilno funkcionalnih strokovnjakov v različnih mednarodnih mirovniških operacijah in misijah

	Leto in podatek						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Število vseh CFS	4	5	3	3	6	6	6
Število pripadnic CFS	2	3	2	0	6	4	1
Delež pripadnic CFS (v %)	50	60	67	0	100	66,6	16,6

Vir: MZZ (2017, str. 25).

5.1.3 Druge aktivnosti Republike Slovenije na področju sodelovanja žensk v mednarodnih mirovniških operacijah in misijah

»Pomen večje vključenosti žensk, ki zagotavlja pomembne dodatne kvalitete ter drugačno miselnost in pristop k ohranjanju in izgradnji miru, je RS poudarjala ob različnih priložnostih,« je RS (MZZ, 2017, 1. točka) poudarila v pregledu izvajanja Akcijskega načrta 1325. Bila je na primer »pobudnica skupne izjave v Svetu OZN za človekove pravice, v kateri je poudarila pomen večjega vključevanja žensk v preprečevanje in reševanje konfliktov ter ena od pobudnic ustanovitve funkcije glavne svetovalke za enakost spolov in 1325 v Evropski skupni službi za zunanje delovanje« (prav tam, 3. točka). Leta 2011 je SV začela uvajati vsebine žensk, miru in varnosti v različne programe izobraževanja in usposabljanja SV (MZZ, 2017, IV. poglavje; SD,

2017).⁶⁹ Leta 2015 pa je SV v Generalštabu oblikovala posebno delovno mesto svetovalca za področje spola (Tkavc, 2016, str. 15; MZZ, 2017, IV. poglavje). Pomembno vlogo je RS leta 2010 odigrala pri vzpostavljanju Delovne skupine Sveta OZN za človekove pravice za odpravo diskriminacije žensk v zakonodaji in praksi, istega leta je organizirala tudi mednarodno konferenco o enakosti spolov (Vlada RS, 2015, 2.8 točka). Sosponsorirala je tudi nekatere resolucije Varnostnega sveta OZN s področja žensk, miru in varnosti, in sicer Resolucije S/RES/1820, S/RES/1888, S/RES/1889 in S/RES/1882 (Vlada RS, 2010a, str. 31; Vlada RS, 2015, 2.8 točka).

5.2 Analiza izkušenj Republike Slovenije o sodelovanju žensk v mirovnih operacijah Organizacije združenih narodov in drugih mednarodnih mirovnih operacijah in misijah

»Če se razume, da sta boksarjem zagotovljeni enakopravnost in možnost zmage s tem, da so razvrščeni v različne kategorije, je nujno treba razumeti tudi to, da bo ženska enakovredna sodelavka takrat, ko bo imela zagotovljene osnove za delovanje v skladu s svojimi biološkimi posebnostmi in z zagotovljeno pomočjo pri opravljanju poslanstva matere, kjer je nenadomestljiva,« je svojo izkušnjo opisala Mojca Pešec (1995, str. 154). Negativni odziv sodelavcev je na misiji OZN na Cipru (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus – UNIFICYP*) doživela Tanja Pečnik (2017, str. 376): »Kolega iz druge vojske sta sklenila, da mi bosta zagrenila življenje, kolikor se le da. Storila sta skoraj vse oziroma vse, kar sta si upala, da bi me očrnili in dokazala, da nisem sposobna opraviti svojih nalog«. Sodeč po anketi, ki je bila v RS izvedena leta 2015, je zgolj 20 odstotkov vprašanih žensk, ki so se udeležile mirovne operacije, delovalo zunaj na terenu, med ljudmi.

Večina pripadnic SV v mednarodnih mirovnih operacijah opravlja podporne, administrativne vloge (Brožič in Pešec, 2017, str. 122). To ugotavlja tudi Geržina (2011): »Kljub temu, da so ženskam v mirovnih operacijah dostopne vse dolžnosti, največ žensk opravlja podporne in pomožne naloge s področja sanitetne službe, logistične oskrbe, kadrovskih zadev ter administrativnega in finančnega poslovanja«. Ker ženske večinoma ne zasedajo poveljniških položajev in nimajo odločevalskih odgovornosti, je njihova kariera v večji meri preusmerjena v podporne dele vojske (Brožič in Pešec, 2017, str. 115). Oblike vključenosti žensk v vojsko in mirovne operacije, tako Steans (1998, str. 98), dokazujejo, da sta vojska in militarizacija še

⁶⁹ Nina Raduha pojasnjuje, da je kontingent pred odhodom na mirovno operacijo imel približno triurno predavanje o vidiku spola in o vseh povezanih resolucijah OZN (Priloga C).

vedno v večini moška institucija. Jelušičeva (Priloga A) se s tem ne strinja in pravi: »Ženske običajno delajo tiste naloge, ki jih dobi njihova enota, se pravi vse. Ni posebnih nalog za ženske, so del patrulje ali drugih nalog in vse delajo skupaj z enoto«. V vojski se ljudje ne razlikujejo po spolu, ampak po činu ter usposobljenosti in položaju, zatrjuje Jelušičeva (Priloga A).

Nina Raduha, ki je med junijem in decembrom 2017 poveljevala 22. slovenskemu kontingentu na misiji OZN v Libanonu, sicer opaža, da ženske v UNIFIL ne zasedajo vodilnih, poveljniških položajev, saj je bila od ustanovitve misije leta 1978 do leta 2017 prva poveljnica kontingenta v silah UNIFIL (Priloga C). Ženske v UNIFIL po njenih besedah opravljajo vse vrste nalog – od vojakinj, ki hodijo na teren, kuharic, avtomehaničark, zdravnic, častnic, inštruktoric; kot omenjeno, pa so manj navzoče v poveljniški strukturi (Priloga C). Sama težav s sprejetostjo v kontingentu ni imela. »Kot poveljnica kontingenta sem bila sprejeta v svojem kontingentu kot vodja, kot funkcija in ne kot spol. Res je, da smo verjetno imeli drugačne odnose, drugačne pristope in načine dela, v okviru vojaških normativov, seveda, kot se vzpostavijo v izključno moškem kolektivu, a da bi kdaj znotraj kontingenta naletela na izziv povezan s spolom, se to ni zgodilo,« pojasnjuje (Priloga C). Njene naloge so se razlikovale od nalog drugih pripadnikov in pripadnic enote in so obsegale predvsem vodenje kontingenta, koordinacijo dela, reševanje zapletov, poročanje, vzdrževanje discipline itn. Poleg poveljniških je opravljala tudi naloge častnice v poveljstvu sektorja zahod UNIFIL, v okviru katerega deluje slovenski kontingent, razlaga Raduhova (Priloga C).

5.3 Razlogi za (ne)sodelovanje pripadnic slovenske vojske in policije v mirovnih operacijah Organizacije združenih narodov in drugih mednarodnih mirovnih misijah

Imenovanje osebja za vsako mirovno operacijo, tudi če gre za jasen mandat, je navadno dolgotrajno in je vedno znova odvisno od volje, hitrosti in finančnih sposobnosti držav članic OZN, pojasnjuje Butler (2009, str. 95). Je pa vključenost žensk v mirovne operacije odvisna tudi od zanimanja in zainteresiranosti žensk v vojski. Zanimanje pripadnic SV za sodelovanje v mirovnih operacijah je bilo v času ministrovanja Ljubice Jelušič (Priloga A) dobro, podobno kot pri moških. »Tudi dekleta so rada zaslužila kaj več kot pa samo domačo plačo,« pojasnjuje. Na drugi strani dodaja (Priloga A), da je »vedno znova izziv motivirati ženske, da se borijo v moškem okolju in dokazujejo, da so vredne in sposobne oditi na misijo ter pri tem imeti tudi poveljniške vloge«.

Podobnega mnenja je tudi Nina Raduha (Priloga C); opozarja, da mora država spodbujati mali odstotek žensk, ki so pripravljene na 'to moško pot', in dodaja, da se od žensk na misijah navadno pričakuje veliko več kot od moških. Kot poudarja, je »Potrebno je nehati od žensk, da bodo konkurenčne moškim, zahtevati 120 odstotkov, predvsem po poveljniški strukturi« (Priloga C). Vprašanje neenake vključenosti žensk v vojsko in mirovne operacije je zapleteno in obremenjeno s predsodki o razlikah med spoloma ter predstavah o tradicionalni vlogi moških in žensk, opozarja Joganova (2002, str. 17). Dodaja, da je neenakost na tem področju tudi strukturno pogojena (prav tam). V posameznih vojskah se namreč še vedno pojavljajo vprašanja o enakosti spolov, fizične pripravljenosti žensk in vprašanje dodeljevanja enakih nalog ženskim predstavnicam, se strinja Suzana Tkavc (2016, str. 17), sicer svetovalka za vidik spola v Generalštabu SV.

Ženske, ki dosegajo standarde in pogoje, je treba dodatno motivirati za udeležbo na misiji, velikokrat pa se zgodi ravno nasprotno, svojo izkušnjo opisuje poveljnica Nina Raduha. »Pogosto smo tarča tradicionalnih nasprotnikov žensk na vodilnih položajih in na splošno v vojski, ki se pod pretvezo anonimnosti spravljajo na posameznice. Kot v mojem primeru, ko se je popolnoma zlagana anonimka znašla v medijih. Sicer jim dokažeš, da si dober in da imaš izvrsten kolektiv, vendar ves čas nad tabo visi dodatno breme« (Priloga C).⁷⁰

Pomemben dejavnik, na podlagi katerega se pripadnice SV in policije odločajo za sodelovanje na mednarodnih mirovnih operacijah in misijah, je tudi družina (Priloga C). Morda bi bilo treba razmisliti o tem, da se ženske napoti na misije, prijazne do družin, seveda pa je takšno možnost treba omogočiti tudi moškim, poudarja Nina Raduha (Priloga C). »Zavedati se moraš, da boš ta čas, ko boš na misiji, pogrešal marsikaj in marsikoga, ki je ostal doma, in da boš marsikaj zamudil, saj tudi doma čas teče naprej in se šestih ali več mesecev ne bo dalo kar ponovno preživeti,« svojo izkušnjo v zborniku 20 let v službi miru opisuje Tanja Pečnik (2017, str. 374).

Kotnik Dvojmočeva (2002, str. 35) navaja še en vidik ne vključevanja žensk v mirovne operacije in misije. »Vstop ženske v oborožene sile in mirovne operacije pomeni, da je potrebno prilagoditi vojašnice, vsa oporišča, sanitarije, spalne prostore in ostale namestitvene prostore. Preoblikovati je potrebno tudi zaščitno opremo, čelado, obleke in prilagoditi dimenzije nekaterih delovnih mest, na primer kokpita letal, operatorska mesta v oklepnikih itn.« (prav tam). Tudi po neformalnih pogovorih z nekaterimi veznimi člani v procesu imenovanja oseb v mirovne operacije sem lahko razbrala, da je ta razlog še kako pomemben. Vlaganja v logistiko

⁷⁰ V kontingentu sicer težav zaradi spola ni imela; glej podpoglavje 5.2.

je več, če države na vojaško misijo napotijo tudi ženske. Tudi če je na misiji zgolj ena pripadnica, pomeni, da mora enota s sabo na teren vzeti več opreme– torej dve vrsti spalnih prostorov, ločene sanitarije in kopalnice itn. Ta težava se načeloma ne pojavlja pri civilnih misijah, saj so pripadniki v tem primeru nastanjeni v hotelih ali najetih stanovanjih.

Andreja Horvat in Nina Lenardič Purkart (Priloga B) sta omenili še eno dimenzijo, ki odstira razloge za to, da RS na mednarodne mirovne operacije in misije ne napoti (še) več žensk: »Problem je v tem, ker smo majhna država, radi pa smo povsod zraven.« Sodelujemo tako v mirovnih operacijah OZN kot v Natovih in operacijah pod okriljem EU in drugih. »Je pa RS finančno in kadrovsko omejena; če že sodelujejo v tolikšnem številu mirovnih operacij, da počrpamo ves denar, potem se ne moremo odločiti za sodelovanje še na kakšni drugi misiji,« pojasnjujeta.

6 ZAKLJUČEK

Pojav feminističnih teorij mednarodnih odnosov je v mednarodni skupnosti omogočil diskurz o interesu ter vlogi posameznika v družbi. Osredotočanje na spol ter konkretno na ženske je v mednarodno skupnost prineslo zavedanje o pravicah žensk, spornih praksah, zatiranju in nemoči žensk in deklic po vsem svetu. Razvil se je diskurz o vlogi žensk v vojni, varnosti in miru, konkretnije v oboroženih spopadih, mirovnih procesih ter mirovnih operacijah in misijah. Mednarodni teoretiki in raziskovalci s področja mednarodnih odnosov tako prepoznajo pomembno vlogo žensk v mirovnih procesih, kamor sodijo tudi mednarodne mirovne operacije, in pokonfliktne obnovi družbe, ki je del mirovnega procesa in hkrati njegovo nadaljevanje.

Na podlagi feminističnih teorij lahko v mednarodni skupnosti prepoznamo nov pojav v času trajanja oboroženega konflikta – ženske v času vojne v družbi prevzemajo nove naloge in vloge, s tem pa razvoj družbe vodijo tudi med oboroženimi konflikti. Kljub razširjenosti feminističnih idej je vloga žensk v mirovnih procesih še vedno neformalna. Da bi lahko pomembno vplivale na vsebino mirovnega sporazuma in s tem na potek pokonfliktne obnove družbe (uveljavljanje pravnega reda, demokracije, družbene in socialne ureditve ter gospodarstva), bi njihovo delovanje med oboroženim konfliktom ter tudi mirovnim procesom moralo biti formalno institucionalizirano in javno.

OZN kot krovna mednarodna vladna organizacija se z vprašanjem žensk v mednarodnih mirovnih procesih in konkretno v mirovnih operacijah ukvarja več kot dvajset let. V mednarodnih dokumentih, ki sem jih preučila v magistrski nalogi, je mogoče opaziti postopen napredek zavez in dejavno prizadevanje mednarodne skupnosti za večje sodelovanje žensk v mirovnih operacijah in misijah ter nasploh za njihovo sodelovanje v mirovnih procesih ter pokonfliktni obnovi družbe. Feministične predpostavke so v mednarodnih dokumentih s področja žensk, miru in varnosti izrazito vidne, pravzaprav jih vsebinsko omogočajo. Čeprav pogovori o sodelovanju žensk v mednarodnih mirovnih operacijah in misijah tečejo že vrsto let, sta njihova navzočnost in vpliv na terenu razmeroma majhna – decembra 2017 so ženske na mednarodnih mirovnih operacijah in misijah OZN pomenile 4,6 odstotka vsega napotenega osebja, med vojaškim osebjem je ta delež obsegal zgolj 3,9 odstotka.

Implementacija mednarodnih dokumentov je sicer odvisna od držav članic OZN. Pri pregledu slovenske zakonodaje in strateških dokumentov Vlade RS sem ugotovila, da vse do leta 2010,

ko je RS sprejela Akcijski načrt 1325, v slovenske dokumente niso vključene predpostavke feminističnih teorij – na primer prepoznavanja vloge posameznika, vpliva določenega družbenega pojava na posameznika itn., hkrati ni zaznati vsebinske povezave med mednarodnimi in slovenskimi dokumenti na področju vidika spola oziroma konkretnejše vključevanja žensk v mednarodne mirovne operacije in misije. Poudarek na pomembnost sodelovanja žensk v mednarodnih mirovnih operacijah je RS namenila šele v Akcijskem načrtu 1325, kar pa ne pomeni, da Slovenke pred letom 2010 niso sodelovale v mednarodnih mirovnih operacijah in misijah.

Med letoma 1997 in 1999 je SV na mednarodne mirovne operacije in misija napotila zelo malo žensk – v začetnem letu je napotila le 57 pripadnikov, do leta 1999 se je število napotenih pripadnic SV povzpelo na štiri. Leta 2000, ko je Varnostni svet OZN sprejel Resolucijo S/RES/1325, je RS v tujino napotila 10 pripadnic SV, v naslednjem letu 16, nato je število med letoma 2002 in 2003 upadlo na osem oziroma devet pripadnic. Z letom 2005 se je število napotenih pripadnic SV na mednarodne mirovne misije in operacije začelo opazneje večati, od 49 pa vse do 101 pripadnice v letu 2014. Če primerjamo povprečen delež napotenih pripadnic pred sprejetjem Akcijskega načrta 1325, ta je med letoma 1997 in 2009 dosegel 6,3 odstotka, med letoma 2010 in 2015 pa 7,2 odstotka, opazimo, da je povprečje napotenih pripadnic SV v času veljavnosti Akcijskega načrta 1325 sicer nekoliko višje kot pred njim. Razlika pa vseeno ni tolikšna in tako očitna, da bi jo lahko pripisali Akcijskemu načrtu. Tudi v letu 2016, ko RS uradno ni imela veljavnega nacionalnega akcijskega načrta, se je pa uporabljal ta iz leta 2010, se število napotenih pripadnic SV na mednarodne mirovne misije ni zmanjšalo, ravno nasprotno, v primerjavi z letom 2015 se je povečalo za 2,65 odstotne točke (na 9,55 odstotka; na terenu je bilo 95 pripadnic SV). Pri tem je sicer treba opozoriti, da je RS relativno visoko nad povprečjem OZN.

Od česa je potem v državah članicah OZN pravzaprav odvisna implementacija Resolucije S/RES/1325 (in drugih, ki so ji sledile)? Od česa je odvisno, ali država na mednarodne mirovne operacije in misije napoti tudi ženske ali ne? Resoluciji S/RES/1325 številni teoretiki očitajo konceptualne vrzeli, pomanjkanje praktičnih napotkov in eksplicitnih ciljev – a glede na to, da države članice OZN prostovoljno prispevajo osebje in finančna sredstva za mednarodne mirovne operacije in misije, sta tudi določanje ciljev in implementacija splošnega okvira v njihovi pristojnosti.

Avtorji s področja feminizma pri tem poudarjajo pomen celostnega pristopa vidika spola, ko preučujemo mednarodne odnose ali pojave v družbi. Glede na *bottom-up* pristop je vprašanje posameznika pomembno od začetka pojava do njegovih posledic. Teoretiki s področja mednarodnih odnosov prepoznavajo soodvisnost družbenih pojavov in stanj ter implementacije mednarodnih dokumentov. Na raziskovalno vprašanje magistrske naloge lahko odgovorim z združitvijo in povezovanjem premis feminističnih teorij, ugotovitev strokovnjakov s področja mednarodnih odnosov in lastne raziskave na primeru RS. Na implementacijo določil Resolucije S/RES/1325 (in ostalih dokumentov s področja žensk, miru in varnosti) torej vplivajo: a) popolno razumevanje mednarodnih določil in pričakovanj mednarodne skupnosti do držav članic; b) politična volja oblasti v posamezni državi članici; c) konkretno določeni cilji za implementacijo; č) ekonomski in gospodarski položaj države – razpoložljiva in natančno določena sredstva za implementacijo; d) zmožnost koordinacije; e) monitoring in evalvacija; f) splošne razmere na področju enakosti med spoloma v državi ter g) osebna pripravljenost in zanimanje žensk za sodelovanje v mednarodnih mirovni operacijah.

Ni dovolj, če država v svojem akcijskem načrtu zapiše, da si bo prizadevala za večjo vključenost žensk v mednarodne mirovne operacije in misije, država mora cilje konkretizirati – v kolikšnem času bo delež napotenih žensk na mednarodne mirovne operacije in misije povečala in za koliko, kateri akter v državi je za to odgovoren oziroma kdo koordinira izpolnjevanje posameznega cilja, kakšne programe, prijeme in akcije bo država za doseg cilja izvedla ter koliko denarja bo za to porabila. Sodeč po analizi priporočil za pisanje nacionalnih akcijskih načrtov in pregleda slovenskega akcijskega načrta, se zdi, da države članice v večini ponavljajo splošne cilje, že opredeljene v mednarodnih dokumentih, manjka pa podrobnejša opredelitev. Ne morem se torej strinjati z zapisanim v pregledu izvajanja Akcijskega načrta 1325, da mora Akcijski načrt RS 2018–2020 vsebovati splošnejše zaveze, takšne, ki bi omogočale večjo fleksibilnost pri oblikovanju konkretnih aktivnosti za njihovo uresničevanje. Prav akcijski načrt bi moral konkretizirati splošne zaveze Resolucije S/RES/1325, s konkretnimi cilji in programi bi morda lahko pomembno vplival na število napotenih pripadnic SV, policije in CFS na mednarodne mirovne operacije in misije.

V Akcijskem načrtu 1325 2010–2015 si je RS postavila en konkreten (merljiv) cilj: na vsaj eno mednarodno mirovno operacijo in misijo napotiti strokovnjakinjo za vidik spola. Tega cilja RS ni uspelo uresničiti – v pregledu uresničevanja RS zapiše, da cilja ni bilo mogoče uresničiti zaradi finančnega položaja države in varčevalnih ukrepov. Da bi cilj lahko dosegla, bi morala RS preračunati okvirne stroške izobraževanja in napotitve take strokovnjakinje na mednarodno

mirovno operacijo; prilagoditi državni proračun oziroma določiti namenska sredstva zgolj za dosego tega cilja. Eden izmed vidikov, ki vplivajo na (ne)implementacijo Resolucije S/RES/1325, je tudi evalvacija – kot lahko vidimo na primeru RS, je bilo kljub določitvi v Akcijskem načrtu 1325, da bo medresorska skupina poročilo o implementaciji načrta pripravila v letu po preteku veljavnosti dokumenta, torej v letu 2016, poročilo oziroma pregled izvajanja sprejet šele poleti 2017. Da bi bilo poročanje enostavnejše, predvsem pa učinkovitejše, mora država v nacionalnem akcijskem načrtu obliko monitoringa prej jasno določiti.

Sodeč po analizi (enako je zapisala tudi Vlada RS v ReNPEMŽM15–20), bi bilo smiselno razmisliti tudi o ustanovitvi posebne institucije, ki bi koordinirala implementacijo načela enakosti med spoloma, Resolucije S/RES1325 in konkretno napotitve žensk na mednarodne (mirovne in druge) operacije in misije. Iz osebne izkušnje pridobivanja podatkov za magistrsko lahko povem, da je podatke o tem, koga in kam je RS poslala, relativno težko dobiti. Ministrstva so v večini seznanjena s svojimi številkami, za druga ministrstva vedo le okvirno. Podatki, uporabljeni v analizah, študijah in raziskovanjih, se tako nemalokrat razlikujejo – tudi v tej magistrski nalogi imam dva različna podatka o sodelovanju SV na mednarodnih mirovnihih operacijah in misijah za leto 2014, razlike se pojavljajo tudi pri podatkih o sodelovanju policistov in policistk. Posebna institucija, ki bi koordinirala mednarodne dejavnosti na tem področju in implementacijo načela enakosti med spoloma, bi tako po mojem mnenju pripomogla k lažji implementaciji in večjemu številu sodelujočih žensk v mednarodnih mirovnihih (in drugih) operacijah in misijah.

Pri tem je treba spremeniti tudi razmišljanje ljudi – na kar opozarja Nina Raduha. Kot opaža, se še vedno pojavlja kompleks manjvrednosti med pripadnicami SV (in policije ter CFS), ko gre za poseganje po najvišjih funkcijah v mednarodnih mirovnihih operacijah, in hkrati pomanjkanje spodbujanja tovrstnih prijav v sami instituciji SV (in policije). Tukaj se upraviči nasvet teoretikov, da mora država pred sprejetjem nacionalnega akcijskega načrta povečati prepoznavnost vsebine Resolucije S/RES/1325 in razširiti sprejemanje in poosebljanje načela enakosti med spoloma na vseh ravneh družbe.

Opažam, da se prostor za nadaljnjo raziskavo na tem področju kaže v podrobni analizi gospodarskih, političnih in družbenih razmer v RS zadnjih 20 letih. Za podrobnejši vpogled v razloge za sodelovanje pripadnic SV (in policije ter CFS) na mednarodnih mirovnihih operacijah in misijah bi morala preveriti politične usmeritve posamezne vlade, aktivnosti SV in policije, plačo napotenih vojakov, policistov in CFS, splošen ekonomski in socialni položaj v državi itn.

Hkrati bi morala med večino pripadnic SV, policije in CFS opraviti intervju oziroma anketo, da bi lahko dobila vzorec dejavnikov za osebno odločitev posameznika oziroma posameznice za sodelovanje na mednarodnih mirovnih operacijah. Da bi ugotovitve lahko lažje in zanesljivejše posplošila na celoto, bi morala pod drobnogled vzeti več različnih držav in rezultate med sabo primerjati.

7 VIRI

1. Agbalajobi, D.T. (2014). *The role of African women in peace building and conflict resolution: The case of Burundi*. Redemption City, Ogun State, Nigeria: Redeemer's University. Dostopno prek <http://www.globalmediajournal.com/open-access/the-role-of-african-women-in-peace-building-and-conflict-resolution-the-case-of-burundi.pdf>
2. Aulette, J.R. in Wittner, J. (2015). *Gendered worlds*. New York: Oxford University Press.
3. Biddle, B.J. (1986). Recent developments in role theory. *Annual Reviews Social*, 12, 67–92. doi: 12.080186.000435
4. Blanchard, E. M. (2003). Gender, international relations, and the development of feminist theory. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 28(4), 1289–1312. doi: 10.1086/368328
5. Bleckner, J. (2013). From rhetoric to reality: A pragmatic analysis of the integration of women into UN peacekeeping operations. *Journal of International Peacekeeping*, 17(3–4), 337–360. doi: 10.1163/18754112-1704009
6. Brožič, L. (2012). Slovenska vojska že 15 let na braniku miru in stabilnosti. *Revija Slovenska vojska*, XX(7), 14–17.
7. Brožič, L. in Pešec M. (2017). Ženske v oboroženih silah – primer slovenske vojske. *Teorija in praksa*, 54(1), 112–128. Dostopno prek https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/tip/tip_01_2017_brozic_idr.pdf?sfvrsn=2
8. Buskie, A. (2013, 17. marec). How significant is feminism's contribution to IR. *E-International relations students*. Dostopno prek <http://www.e-ir.info/2013/03/17/how-significant-is-the-contribution-of-feminism-to-ir/>
9. Butler, M. J. (2009). *International conflict management*. Oxon: Routledge.
10. Charlesworth, H. (1995). Feminist critiques of international law and their critics. *Third World Legal Studies*, 13(1), 1–16. Dostopno prek <https://scholar.valpo.edu/twls/vol13/iss1/1>
11. Dharmapuri, S. (2013). Not just a numbers game: Increasing women's participation in UN peacekeeping. *Providing for Peacekeeping No. 4*. New York: International Peace Institute. Dostopno prek https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/publications/ipi_epub_not_just_a_numbers_game.pdf
12. Diaz, P. C. (2016). Pripadnice oboroženih sil v mirovnih operacijah in politika Resolucije 1325 Varnostnega sveta OZN – Military women in peacekeeping missions and the politics

- of UN Security Council Resolution 1325. *Sodobni vojaški izzivi*, 18(3), 23–43 Dostopno prek <http://www.slovenskavojska.si/publikacije/sodobni-vojaski-izzivi/Leto-2016/>
13. Department for Peacekeeping operations [DPKO]. (2000). *Mainstreaming a gender perspective in multidimensional peace operations*. Dostopno prek http://www.peacewomen.org/assets/file/Resources/UN/dpko_mainstreaminggenderperspective_2000.pdf
 14. Department for Peacekeeping operations [DPKO]. (2003). *Handbook on United Nations multidimensional peacekeeping operations*. Dostopno prek https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/peacekeeping-handbook_un_dec2003_0.pdf
 15. Department for Peacekeeping operations [DPKO]. (2004). *Gender resource package for peacekeeping operations*. Dostopno prek http://www.peacewomen.org/sites/default/files/dpko_genderresourcepackage_2004_0.pdf
 16. Department for Peacekeeping operations/Department of Field Support [DPKO/DFS]. (2008). *United Nations peacekeeping operations: principles and guidelines*. Dostopno prek https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.pdf
 17. Department for Peacekeeping operations/Department of Field Support [DPKO/DFS]. (2010). *Policy: gender equality in UN peacekeeping operations*. Dostopno prek http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/gender_directive_2010.pdf
 18. Generalni sekretar OZN. (1992). Agenda za mir A/47/277 – *An Agenda for Peace* A/47/277, 31. januarja. Dostopno prek <http://www.un-documents.net/a47-277.htm>
 19. Geržina, V. (2011). Vključevanje žensk v oborožene sile. V Š. Bojnec (ur.), *Zbornik 8. Festivala raziskovanja ekonomije in managementa, 24.–26. marec 2011, Koper – Celje – Škofja Loka* (str. 399–405). Koper: Fakulteta za management. Dostopno prek <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-123-6/prispevki/045.pdf>
 20. Goldsmith, B. (2017, 7. marec). This is the biggest challenge facing women today, survey finds. *Global Citizen*. Dostopno prek <https://www.globalcitizen.org/en/content/the-biggest-challenge-facing-women-work-say-men-an/>
 21. Grmadnik, J. (2017). Premislek o preteklosti in pogled v prihodnost MOM. *Revija Slovenska vojska*, 17(10), 4–6.
 22. Gumru, F. B. in Fritz J. M. (2009). Women, peace and security: An analysis of the national action plans developed in response to UN Security Council Resolution 1325. *Societies Without Borders*, 4(2), 209–225. doi: 10.1163/187219109X447485
 23. Hudson, H. (2010). Peace building through a gender lens and the challenges of implementation in Rwanda and Cote d'Ivoire. V L. Sjoberg (ur.), *Gender and International*

- Security. Feminist Perspectives* (str. 256–279). London and New York: Routledge. Dostopno prek http://spmehazem.yolasite.com/resources/ebooksclub.org_Gender_and_International_Security_Feminist_Perspectives_Routledge_Critical_Security_Studies_.pdf
24. Hunt A. in Undurraga R. (2009). From rhetoric to reality: A critical analysis of the national action plan for the achievement of gender equality in Kosovo. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 9(1), 49–69. doi: 10.1111/j.1754-9469.2009.01028.x
 25. IANWGE. (b. d.). Dostopno prek: <http://www.un.org/womenwatch/ianwge/>
 26. iKnow Politics. (b. d.). Dostopno prek <http://iknowpolitics.org/en>
 27. IMIFES. (2016, 29. september). Začelo se je: Operacija Mosul usodna za ISIL. *Izvozniki.si*. Dostopno prek <https://izvozniki.finance.si/biznisplus/8849624>
 28. Ivanović, A. (2014, 7. september). Why the United Nations need more female peacekeepers. *United Nations University*. Dostopno prek <http://unu.edu/publications/articles/why-un-needs-more-female-peacekeepers.html>
 29. Janko, E. (2017). *Spolno izkoriščanje in nasilje v mirovni operacijah Združenih narodov* (magistrsko delo). Dostopno prek http://dk.fdv.uni-lj.si/magistrska_dela_2/pdfs/mb22_janko-emili.pdf
 30. Jelušič, L. (2005). *Mirovne operacije in vloga Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 31. Jogan, M. (2002). Seksizem in oborožene sile. V L. Jelušič in M. Pešec (ur.), *Seksizem v vojaški uniformi* (str. 17–25). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 32. Karim S. in Beardsley K. (2013). Female peacekeepers and gender balancing: Token gestures or informed policymaking? *International Interactions*, 39(4), 461–488. doi: 10.1080/03050629.2013.805131
 33. Kemp, S. in Holmwood J. (2012). Questioning contingency in social life: Roles, agreement and agency. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 42(4), 403–424. doi: 10.1111/j.1468-5914.2012.00499.x
 34. Kotnik Dvojmoč, I. (2002). Omejevalni vidiki pri vključevanju žensk v oborožene sile. V L. Jelušič in M. Pešec (ur.), *Seksizem v vojaški uniformi* (str. 28–63). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 35. Lasan, N. (2012). International relations theory and security. *The Public Administration and Social Policies Review*, 2(9), 39–48. Dostopno prek <http://revad.uvvg.ro/files/nr9/4.%20nicoleta%20lasan.pdf>

36. Lewis, D. (2013). The multiple dimensions of human security through the lens of african feminist intellectual activism. *Africa Peace and Conflict Journal*, 6(1), 15–28. Dostopno prek http://www.africa-upeace.org/index.php?option=com_content&view=article&id=85&Itemid=109
37. Lyytikäinen, M. (2007). *Gender training for peacekeepers: Preliminary overview of United Nations peace support operations*. Santo Domingo: Institute for the Advancement of Women. Dostopno prek http://www.peacewomen.org/assets/file/Resources/UN/un-instraw_gendertrainingpk_2007.pdf
38. Maraš, V. (2017). Razmestitev v MOM avgusta 2017. V V. Maraš (ur.), *20 let v službi miru: 20 let sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in na misijah* (str. 2–3). Ljubljana: Ministrstvo za obrambno Republike Slovenije.
39. Markovič, Z. (2017). Slovenci smo v mednarodnih operacijah in na misijah (MOM) prisotni že od prve MOM pred 120 na Kreti, leta 1897 – kratek oris udeležbe Slovencev v MOM pred letom 1997 in po njem. V V. Maraš (ur.), *20 let v službi miru: 20 let sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in na misijah* (str. 24–43). Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije.
40. Mikelj, J. (2017, 1. junij). Prva poveljnica v silah UNIFIL je Slovenka. *Revija Obramba*. Dostopno prek <http://www.obramba.com/novice/prva-poveljnica-v-silah-unifil-je-slovenka/>
41. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti [MDDSZ]. (b. d.). *Kaj je enakost spolov?* Dostopno prek http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/kaj_je_enakost_spolov/
42. Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (2010). *Strategija sodelovanja Ministrstva za notranje zadeve v mednarodnih civilnih misijah* 871-5/2009/18, 30. marec. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STRA58>
43. Ministrstvo za zunanje zadeve [MZZ]. (2017). *Pregled uresničevanja Akcijskega načrta Republike Slovenije za izvajanje resolucij Varnostnega sveta Združenih narodov 1325 in 1820 o ženskah, miru in varnosti v obdobju 2010-2015*. Ljubljana: Generalni sekretariat Vlade RS. Dostopno prek [http://84.39.218.201/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/21c30009471f320cc125816000252362/\\$FILE/poro_ciloCP1_P.pdf](http://84.39.218.201/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/21c30009471f320cc125816000252362/$FILE/poro_ciloCP1_P.pdf)
44. National Action Plan Resource Center. (2018). Dostopno prek <https://actionplans.inclusivesecurity.org/>

45. Nduwimana, F. (b. d.). *United Nations Security Council Resolution 1325 (2000) on women, peace and security. Understanding the implications, fulfilling the obligations*. New York: Office of the Special Adviser on Gender Issues and Advancement of Women. Dostopno prek http://www.un.org/womenwatch/osagi/cdrom/documents/Background_Paper_Africa.pdf
46. Novosseloff, A. (2017, 9. maj). Can we make UN peacekeeping great again? *Global Peace Operations Review*. Dostopno prek <http://peaceoperationsreview.org/thematic-essays/can-we-make-un-peacekeeping-great-again/>
47. Office of the Special Adviser na Gender Issues and Advancement of Women. (2001). *Gender mainstreaming: Strategy for promoting gender equality*. Dostopno prek <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/factsheet1.pdf>
48. Office of the Special Adviser on Gender Issues and Advancement of Women. (b. d.). Dostopno prek <http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/>
49. Office of the Special Representative of the Secretary-General for Sexual Violence in Conflict. (b. d.). Dostopno prek <http://www.un.org/sexualviolenceinconflict/>
50. Onyinyechukwu, O. (2013). Reconceptualizing women's role in peacebuilding. *Africa Peace and Conflict Journal*, 6(1), 74–86. Dostopno prek <http://nukweb.nuk.uni-lj.si/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=ip&direct=true&db=poh&AN=102263905&site=eds-live&scope=site&lang=sl>
51. Peace Insight. (b. d.). Dostopno prek: <https://www.peaceinsight.org>
52. PeaceWomen. (b. d.). Dostopno prek <http://www.peacewomen.org>
53. Pease, K. S. (2012). *International Organizations*. Boston: Pearson Education.
54. Pečnik, T. (2017). Po misiji so/smo vsi pametni. V V. Maraš (ur.), *20 let v službi miru: 20 let sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in na misijah* (str. 373–381). Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije.
55. Pekinška deklaracija in Platforma za ukrepanje – *Beijing Declaration and Platform for Action*. (1995). Sprejeta na Četrtni svetovni konferenci o ženskah v Pekingu, 15. septembra. Dostopno prek <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/>
56. Pešec, M. (1995). Osebna izkušnja: ženska kot nadrejena vojakinja. V Z. Bukinac (ur.), *Ženske in oborožene sile, zbornik študij* (str. 149–155). Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Center za strateške študije.
57. Peterson, V. S. (2004). Feminist theories within, invisible to, and beyond IR. *Brown Journal of World Affairs*, X(2), 35–46. Dostopno prek

<http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/brownjwa10&div=32&id=&page=>

58. Popovič, N., Barr C., Lytikäinen, M., International Alert, International Research and Training Institute for the Advancement of Women. (2010). *Planning for action on women and peace and security: National-level implementation of Resolution 1325*. New York: International Research and Training Institute for the Advancement of Women. Dostopno prek http://www.academia.edu/7358857/Planning_for_Action_on_Women_Peace_and_Security_National-level_implementation_of_Resolution_1325_2000
59. Porter, E. (2007). *Peacebuilding. Women in international perspective*. Oxon: Routledge.
60. Rečnik, L. (2012). 15 let sodelovanja Slovenske vojske v mednarodnih operacijah in misijah. *Revija Slovenska vojska*, XX(7), 7–9. Dostopno prek http://www.mo.gov.si/si/medijsko_sredisce/revija_sv/revija_sv_2012_in_2013/
61. Resolucija S/RES/1325. (2000). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 4.213 seji, 31. oktobra. Dostopno prek <http://www.un-documents.net/sr1325.htm>
62. Resolucija S/RES/1820. (2008). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 5.916 seji, 19. junija. Dostopno prek <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20S%20RES%201820.pdf>
63. Resolucija S/RES/1888. (2009). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 6.195 seji, 30. septembra. Dostopno prek <https://www.un.org/ruleoflaw/files/N0953446.pdf>
64. Resolucija S/RES/1889. (2009). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 6.196 seji, 5. oktobra. Dostopno prek <https://www.un.org/ruleoflaw/files/4acdd8512.pdf>
65. Resolucija S/RES/1960. (2010). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 6.453 seji, 16. decembra. Dostopno prek <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/WPS%20SRES%201960.pdf>
66. Resolucija S/RES/2106. (2013). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 6.984 seji, 24. junija. Dostopno prek <http://wps.unwomen.org/pdf/2106/UNSCR-2106-EN.pdf>
67. Resolucija S/RES/2122. (2013). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 7.044 seji, 18. oktobra. Dostopno prek <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2122>
68. Resolucija S/RES/2242. (2015). Varnostni svet OZN jo je sprejel na 7.533 seji, 13. oktobra. Dostopno prek http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2242.pdf
69. Ruiz, T. (b. d.). Feminist theory and international relations: The feminist challenge to realism and liberalism. *CSUSTAN*. Dostopno prek <https://www.csustan.edu/sites/default/files/honors/documents/journals/soundings/Ruiz.pdf>

70. Saulnier, C. F. (1996). *Feminist theories & social work: Approaches & applications*. Philadelphia: The Haworth Press.
71. SD. (2017, 29. julij). [Ministrica Katič daje pri svojem delu agendi žensk, miru in varnosti velik pomen.]. *Facebook* [Poslovna stran]. doi: 10154526370042581
72. Simić, O. (2010). Does the presence of women really matter? Towards combating male sexual violence in peacekeeping operations. *International Peacekeeping*, 17(2), 188–199. doi: 13533311003625084
73. Sjoberg, L. (2010). Introduction. V L. Sjoberg (ur.), *Gender and International Security. Feminist Perspectives* (str. 1–14). London and New York: Routledge. Dostopno prek http://spmehazem.yolasite.com/resources/ebooksclub.org_Gender_and_International_Security_Feminist_Perspectives_Routledge_Critical_Security_Studies_.pdf
74. Skupaj močnejši. (b. d.) Dostopno prek: <http://www.skupaj-mocnej.si>
75. Slovar slovenskega knjižnega jezika [SSKJ]. (b. d.). Dostopno prek <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>
76. Spencer, R. (2015, 15. september). UN at 70: Five greatest successes and failures. *The Telegraph*. Dostopno prek <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/switzerland/11700969/UN-at-70-Five-greatest-successes-and-failures.html>
77. Squires, J. (2007). *The new politics of gender equality*. Hampshire in New York: Palgrave Macmillan.
78. Steans, J. (1998). *Gender and International Relations*. Cambridge: Polity Press.
79. Swaine, A. (2015, 13. oktober). Implementing Resolution 1325: the role of national action plans. *Open Democracy*. Dostopno prek <https://www.opendemocracy.net/5050/aisling-swaine/implementing-resolution-1325-role-of-national-action-plans>
80. Šteiner, A. (2015). *Slovenska vojska med tranzicijo in transformacijo*. Ljubljana: Slovenska vojska, Center vojaških šol.
81. Šteiner, A. (2017). Slovenski prispevek v mednarodnih operacijah in na misijah in vpliv na transformacijo Slovenske vojske. V V. Maraš (ur.), *20 let v službi miru: 20 let sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in na misijah* (str. 44–70). Ljubljana: Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije.
82. Tickner, A. (1997). You just don't understand troubled engagements between feminists and IR theorists. *International Studies Quarterly*, 41(4), 611–632. Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/2600855>
83. Tickner, A. (2005). Gendering a discipline: some feminist methodological contributions to international relations. *Signs*, 30(4), 2173–2188. doi: 10.1086/428416

84. Tkavc, S. (2016). Resolucija 1325 in vloga vidika spola. *Sodobni vojaški izzivi*, 18(3), 15–17. Dostopno prek <http://www.slovenskavojska.si/publikacije/sodobni-vojaski-izzivi/>
85. True, J. (2009). The unfulfilled mandate. Gender mainstreaming and UN peace operations. *Georgetown Journal of International Relations*, 10(2), 41–50. Dostopno prek <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/43133572>
86. Tryggestad, T. L. (2009). Trick or treat? The UN and implementation of Security Council Resolution 1325 on women, peace, and security. *Global Governance*, 15(4), 539–557. Dostopno prek <http://www.jstor.org/stable/27800780>
87. UN Women. (2015). *Preventing Conflict, transforming justice, securing the peace. A global study on the implementation of the United Nations Security Council Resolution 1325*. Dostopno prek <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015.pdf>
88. UN Women. (2016). *In brief: Peace and security*. Dostopno prek <http://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2013/12/un%20women%20briefthematicpsuswebrev3%20pdf.pdf>
89. UN Women. (b. d.) Dostopno prek: www.unwomen.org
90. United Nations Peacekeeping. (2017). *Operational effect and women peacekeepers: addressing the gender imbalance (as of 30 November 2017)*. Dostopno prek http://peacekeeping.un.org/sites/default/files/171218_gender_november_2017_with_contingents.pdf
91. United Nations Peacekeeping. (2018). *Summary of Troop Contributions to UN Peacekeeping Operations by Mission, Post and Gender*. Dostopno prek http://peacekeeping.un.org/sites/default/files/summary_of_troop_contributions_to_un_peacekeeping_operations_by_mission_post_and_gender.pdf
92. United Nations Peacekeeping. (b. d.) Dostopno prek <https://peacekeeping.un.org/en>
93. United Nations Security Council. (b. d.) Dostopno prek: <http://www.un.org/en/sc>
94. United Nations Transitional Assistance Group. (2000). Windhoeška deklaracija in Namibijski akcijski načrt o vključevanju perspektive spola v multidimenzionalne podporne mirovne operacije – *Windhoek Declaration and Namibia Plan of Action of 'Mainstreaming a Gender Perspective in Multidimensional Peace Support Operations*, 31. maj. Dostopno prek http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/windhoek_declaration.pdf
95. United Nations. (2002). *Gender mainstreaming. An overview*. Dostopno prek <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/e65237.pdf>

96. United Nations. (2015). Agenda 2030 za trajnostni razvoj – *The 2030 Agenda for sustainable development*. A/RES/70/1, 25. september. Dostopno prek: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>
97. United Nations. (2017, 9. junij). [Meet Major Nina Raduha ...]. *Facebook* [Poslovna stran]. doi: 10155463458625820
98. Ustanovna listina Združenih narodov – *Charter of the United Nations*, podpisana 26. junija 1945 v San Franciscu, v veljavi od 24. oktobra 1945. Dostopno prek [http://www.unaslovenia.org/sites/default/files/Ustanovna%20listina%20ZN%20\(Ang-Slo\).pdf](http://www.unaslovenia.org/sites/default/files/Ustanovna%20listina%20ZN%20(Ang-Slo).pdf)
99. Vlada RS. (2001). *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije ReSNV*. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO17>
100. Vlada RS. (2009). *Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah*. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STRA58>
101. Vlada RS. (2010a). Akcijski načrt Republike Slovenije za izvajanje resolucije varnostnega sveta OZN 1325 in 1820 o ženskah, miru in varnosti v obdobju 2010–2015. Dostopno prek http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/Clovekove_pravice/NA_N1325.pdf
102. Vlada RS. (2010b). *Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije ReSNV-1*. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO61>
103. Vlada RS. (2015). *Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 ReNPEMŽM15–20*. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO108>
104. Vlada RS. (b. d.). Dostopno prek <http://www.vlada.si>
105. Wadley, J. D. (2010). Gendering the state. Performativity and protection in international security. V L. Sjoberg (ur.), *Gender and International Security. Feminist Perspectives* (str. 38–58). London and New York: Routledge. Dostopno prek http://spme hazem.yolasite.com/resources/ebooksclub.org_Gender_and_International_Security_Feminist_Perspectives_Routledge_Critical_Security_Studies_.pdf
106. Zakon o napotitvi oseb v mednarodne civilne misije in mednarodne organizacije – ZNOMCMO. (2006). Sprejet v Državnem zboru RS, v veljavi od 11. marca. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/%20pregledPredpisa?id=ZAKO4362>

107. Zakon o obrambi (uradno prečiščeno besedilo) – ZObr-UPB1. (2004). Sprejet v Državnem zboru RS, v veljavi od 8. oktobra. Dostopno prek <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4187>

PRILOGE

Priloga A: Intervju z dr. Ljubico Jelušič

Intervju z dr. Ljubico Jelušič, nekdanjo ministrico RS za obrambo in profesorico na katedri za obramboslovje na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani, sem opravila po elektronski pošti 9. junija 2017.

Koliko pripadnic SV je bilo od leta 1997 napotnih na mednarodne mirovne operacije? Konkretno na mirovne operacije pod okriljem OZN?

Na to vprašanje bo moral odgovoriti nekdo iz MORS/SV, ki ima podatke o napotitvah na MOM. Veliko pa si lahko pomagata s knjigo Alojza Šteinerja Slovenska vojska med tranzicijo in transformacijo, kjer ima na strani 213 tabelo s podatki o ženskah na MOM za 18 let.

Kako sicer poteka odločitev, kdo od pripadnikov in pripadnic SV se bo udeležil mednarodne mirovne operacije?

Za napotitve na operacije, kjer so potrebne rotacije (npr. KFOR Kosovo, kjer se rotira na 6 mesecev), so vnaprej določene enote, ki bodo morale sestaviti kontingent, v okviru enote pa potem določijo, kdo gre na misijo in kdo ima upravičene razloge, da ostane doma. Na misije, kjer imamo pretežno opazovalce (npr. UNTSO), se napotuje častnike in častnice, ki morajo imeti opravljen poseben OZN tečaj za vojaške opazovalce. Zato je pomembno, da so častnice pripravljene oditi na tak tečaj, potem pa so v ožjem naboru za odhod na misijo, o čemer na koncu odloči načelnik Generalštaba SV, saj podpiše ukaze o njihovi napotitvi.

Kakšno je zanimanje pripadnic SV za udeležbo na mednarodnih mirovni operacijah?

Kolikor se spomnim iz časa mojega ministrovanja, je bilo zanimanje dobro, podobno kot pri moških. Tudi dekleta so rada zaslužila kaj več kot pa samo domačo plačo. V raziskavah, ki smo jih delali na ORC, smo ugotovili, da je pri ženskah glede na tipologijo, ki jo je leta 1997 objavil Fabrizio Battistelli, pri ženskah bolj prisotna predmoderna in moderna motivacija, pri moških pa bolj moderna in postmoderna. Kako je to sedaj, bi bilo treba spet raziskati. Naše raziskave so se končale nekje do 2008.

Ali so ženske po vašem mnenju dovolj aktivno vključene v formalne strukture mirovni procesov – tako v okviru OZN, držav članic, strank v sporu ..?

Moje mnenje izhaja iz mednarodnih študij in ocen, ki kažejo, da ženske v nobenem od mirovnih segmentov niso dovolj vključene v postopke, čeprav bi bila njihova vloga zelo potrebna in nujna. Zato je nastala resolucija VS ZN 1325, ker pomeni poziv k povečanju obrambne in mirovne vloge žensk.

Ali ste na MORS v času vašega vodenja ministrstva razpravljali o vlogi žensk v mirovnih operacijah OZN?

Da, seveda. To je bil čas, ko je MZZ izdelal akcijski načrt za uresničevanje resolucije 1325 in vloga MORS je bila tu zelo pomembna. Mi smo si prizadevali, da bi lahko na MOM poslali čim več dobro usposobljenih žensk. Tako smo posebej napotili na usposabljanje za vojaško opazovalko eno častnico, ki je bila kasneje napotena v misijo UNIFIL v Libanonu. Kot pomemben podatek je treba vzeti tudi vprašanje, ali so ženske poveljnice kontingentov. V slovenskem primeru je bila poveljnica ženska zadnjemu kontingentu na Cipru v Unficyp, sedaj pa se pripravlja za odhod v Libanon za poveljnico kontingenta za UNIFIL poveljnica Nina Raduha (Z Nino bi skoraj morali napraviti intervju za magistrsko nalogo, saj je izjemna ženska!).

V čem vidite razlog, da SV na mirovne operacije ne napoti več pripadnic? Tičijo razlogi v odnosih v enotah na terenu, družini pripadnic, nezanimanju, politiki ...?

Glede na dosegljive podatke, je bilo tako, da so v začetnih letih napotitev na MOM ženske manjkale, ker je šlo za prostovoljne odločitve in nekaj avanturizma, kjer vojakinje in častnice niso ravno želele izstopati. V obdobju od 2005 do 2010 so bile napotene cele enote in z njimi vred tudi vse ženske, ki so bile pač v tistih enotah, zato je odstotek dokaj visok, čas 2010 do 2017 pa spet kaže manj žensk. Razlog je v notranji bitki za vse bolj redka delovna mesta na MOM, v tem pa zmagujejo moški. S tradicionalnimi argumenti, da je v MOM za ženske preveč nevarno delo...

Kako poteka izobraževanje pripadnikov in pripadnic pred odhodom na mednarodne mirovne operacije? Ali so ženske deležne drugačnega izobraževanja kot moški?

Usposabljanje je vedno enako za vse, ne glede na spol. Kontingent se usposablja v celoti kot team.

Kakšna je po vašem mnenju vloga žensk v (a) mirovnih procesih, (b) mirovnih operacijah in (c) pokonfliktne obnove družbe?

Vloga žensk je odločilna, saj imajo določene lastnosti – umirjenost, pripravljenost na sodelovanje, spoštovanje drugega – ki velikokrat odločajo v teh procesih. Žal so premalo vključene.

Kje sicer vidite konkretne prednosti sodelovanja žensk v mirovni operaciji?

Prednost je v osebnostnih lastnostih žensk in pa v dejstvu, da so na območju operacij ženske sicer prepuščene same sebi in se moške enote za njihovo sodelovanje v mirovni operaciji ne zanimajo. Že misijonarji v Afriki (tudi slovenski) pa so ugotovili, da se pri delitvi humanitarne pomoči v afriških državah ne smeš nasloniti na moške, čeprav gre večinoma za patriarhalne družbe. Ti večinoma zapijejo ali porabijo za droge vso dobljeno pomoč. Ženske pa pomoč uporabijo za hrano in preživetje otrok. Ženskam je tudi smiselno dati semena, saj one obdelujejo polja. Vendar je z njimi težko vzpostaviti stik, veliko lažje to naredijo ženske v mirovni enoti, kot pa moški.

Ali lahko vključenost žensk v uniformirane enote na mirovni operaciji olajša oziroma pospeši uresničevanje mandata/cilja posamezne mirovne operacije? Zakaj?

Mislím, da olajša izvedbo mandata zato, ker imajo ženske dostop do žensk v ciljni državi in ker se pogajajo na bolj spoštljiv način.

Na kaj vse lahko navzočnost žensk v mirovni operaciji še vpliva?

Težave z mandati se začnejo, če pride znotraj kontingentov ali pa med enotami na operaciji do kakšnih internih simpatij, ki lahko povzročijo razpad kolektivnega duha.

Kakšne naloge navadno na terenu (na mirovni operaciji) izvajajo pripadnice uniformiranih vojaških enot?

Običajno je tako, da delajo tiste naloge, ki jih dobi njihova enota. Se pravi vse. Ni neke posebne naloge za ženske. So del patrulje ali drugih nalog, in vse to delajo skupaj z enoto.

Ali se njihove naloge razlikujejo od nalog njihovih kolegov?

Ne, ravno to je bistvo, v vojski se ljudje ne razlikujejo po spolu, ampak po činu in usposobljenosti ter položaju.

Strokovnjaki s področja mednarodnih odnosov trdijo, da lahko pripadnice mirovne operacije lažje in kvalitetneje komunicirajo z lokalnim prebivalstvom kot moški pripadniki uniformiranih enot – ali se s tem strinjate? Zakaj?

Da to je res in tudi naše raziskovalne izkušnje kažejo, da to drži.

Kako po vašem mnenju navzočnost žensk vpliva na odnose v kontingentu?

So primeri, ko so kontingenti zaradi žensk bolj umirjeni in spoštljivi drug do drugega. Včasih se moški sprostijo do te mere, da so nemarni v svoji osebni higieni in spoštovanju sotovarišev. Če so ženske zraven, so glede tega bolj previdni in skrbni. So pa težave, če pride do intimnih odnosov med pripadniki. To pa na kontingent vpliva zelo slabo.

Kje vidite največje izzive pri vključevanju žensk v mirovne operacije OZN in druge procese vzpostavljanja miru?

Hm, to je zelo splošno vprašanje. Izziv je vedno v tem, kako motivirati ženske, da se borijo v moškem okolju in dokazujejo, da so vredne in sposobne oditi na misijo ter pri tem imeti tudi poveljniške vloge.

Kaj bi morali države članice (konkretno Slovenija) in OZN narediti za večjo vključenost žensk v mirovne operacije in druge procese vzpostavljanja miru?

Bolj dosledno uresničevati resolucijo 1325 ter evropske direktive o enakih možnostih.

Kako pomembno je, da v pokonfliktni obnovi družbe sodelujejo civilistke? Kako jih je po vašem mnenju najbolje vpeti v proces rekonstrukcije družbe?

Slovenija je imela dober model s civilnimi funkcionalnimi strokovnjaki, med njimi so bila tudi dekleta, in policistke, ki so te naloge dobro opravljale. Treba jih je predhodno usposobiti in motivirati, da svoje znanje uporabijo za kakšno misijo.

Priloga B: Zapis pogovora z Andrejo Horvat in Nino Lenardič Purkart iz Ministrstva za zunanje zadeve

S svetovalko Sektorja za Nato in mednarodne operacije na MZZ Andrejo Horvat in svetovalko Direktorata za globalne zadeve in politično multilateralo na MZZ Nino Lenardič Purkart sem se pogovarjala na skupinskem sestanku oziroma intervjuju na MZZ 20. junija 2017. Pogovor sem snemala in kasneje pretipkala.

Kateri dokumenti v RS urejajo področje sodelovanja v mirovnih operacijah? Kateri dokumenti so eksplicitno namenjeni sodelovanju in vlogi žensk v mirovnih operacijah?

Najprej je treba ločiti različne tipe mirovnih operacij, gre za vojaške in civilne. Ko gre za vojaške mirovne operacije, imamo Zakon o obrambi. Posebna kategorija so civilisti, ki sodelujejo v vojaških operacijah – na MORS imajo posebno uredbo o sodelovanju civilno funkcionalnih strokovnjakov. Naše ministrstvo pokriva eksplicitno civilne strokovnjake; imamo tudi krovni zakon o napotitvi oseb na mednarodne civilne misije in operacije.

Potem so tukaj posebne misije za humanitarno pomoč, a v tem trenutku niso relevantne.

Imamo tudi Strategijo o sodelovanju RS na mednarodnih mirovnih operacijah in misijah. V nobenem izmed teh dokumentov posebej ne izpostavljam žensk. V Strategiji je sicer omenjeno, da bo pripravljen Akcijski načrt za implementacijo Resolucije 1325. Strategija je iz leta 2009. Sicer pa Strategija še velja, v kratkem bo izpeljana revizija, da pogledamo, katere točke so relevantne in katere bi bilo mogoče prilagoditi, glede na razmere in zdaj, ko že imamo malo več izkušenj.

Akcijski načrt je bil sprejet novembra 2010 in velja za obdobje 2010–2015. Trenutno smo, upam, v zadnji fazi usklajevanja pregleda izvajanja akcijskega načrta in ta je namenjen izključno izvajanju Resolucije 1325 in ostalih resolucij o ženskah, miru in varnosti, ki so ji sledile. Ta dokument, ki ga je že napovedala Strategija o sodelovanju RS v mednarodnih mirovnih operacijah in misijah, opredeljuje vlogo žensk v mirovnih operacijah.

Leta 2015 je bil sprejet nacionalni program za enake možnosti, v katerem je eden izmed ciljev tudi s področja žensk, miru in varnosti.

Akcijskega načrta od 2015 do 2020 še ni?

Ne, tega še ni. Se pa še uporablja stari akcijski načrt. Poleg tega pa še nacionalni program za enake možnosti, oboje nekako kombiniramo. Bo pa, upamo, da zdaj, ko zaključimo pregled izvajanja Akcijskega načrta 2010–2015, sprejet nov akcijski načrt.

Ob 15-letnici Resolucije S/RES/1325 je bilo kar nekaj dogodkov, leta 2016 je izšla posebna številka Sodobnih vojaških izzivov... Kako aktiven je sicer MZZ na tem področju?

V letu 2015, ob 15. obletnici sprejetja Resolucije S/RES/1325, je bilo zelo veliko aktivnosti, kar se tiče žensk, miru in varnosti. Slovenija je sodelovala tudi pri pripravi globalne študije – tako s pisnim prispevkom kot z udeležbo na različnih konzultacijah. Obletnico smo zaznamovali s panelom Odprava spolnega nasilja v konfliktih na Blejskem strateškem forumu. Na junijskem zasedanju Sveta za človekove pravice je bila RS tudi med predlagateljicami posebne regionalne izjave ob 15-letnici Resolucije S/RES1325, tako da smo bili kar precej aktivni. Jeseni, ki je bilo zasedanje Varnostnega sveta na visoki ravni OZN, je RS navedla tudi obljube o tem, kaj bo počela. Se je pa pri zaznamovanju obletnice te resolucije RS vključevala tudi v aktivnosti v Natu in EU.

Na katere operacije napotuje MZZ?

Na operacije OZN napotuje trenutno samo SV. Če je vojaška operacija, napotuje MORS, na civilne operacije pa policija in mi. So pa tudi vojaki, ki sodelujejo v civilnih delih operacije, in civilisti, ki sodelujejo v vojaških delih mirovne operacije. MZZ konkretno napotuje eno osebo, in sicer na misijo OVSE v Ukrajini.

Policija je na Kosovu in v Palestini, mislim, da jih je trenutno okoli 15. Povedo, da vsakič, ko koga nominirajo, skušajo nominirati tudi ženske. Odločitev o tem, ali na koncu izbrane ali ne, ni več v njihovih rokah. Precej več je napotenih vojakov, okoli 300. Koliko od tega je žensk, ne vem.

Pri operacijah OZN vojska trenutno sodeluje v UNIFIL in UNTSO. Konec maja je bila v UNIFIL nominirana tudi Nina Raduha in je prva ženska na položaju vodje kontingenta. Mislim, da smo bili v tem primeru celo zaproseni, da napotimo žensko.

Ali lahko krovna organizacija zaprosi države članice, kakšen profil (in spol) človeka naj napotijo na posamezno misijo?

Da, kdaj pa kdaj iščejo natančno določeno osebo. Če se je nekdo v posamezni situaciji na primer zelo izkazal. Je pa tudi naloga države, da gleda na *gender balance* (uravnoteženo zastopnost obeh spolov, op. a.) ter da že v začetku gleda na vidik spola in zastopanje žensk.

Mednarodne organizacije – tako OZN kot Nato in druge – spodbujajo, da se nominira ženske. Tudi na visoke položaje. Ugotavljajo, da se ženske premalokrat prijavijo na te zahtevne položaje.

Kako poteka napotitev? Ali se pripadniki sami prijavijo ali MORS oziroma MZZ določita, kdo gre in kam? Od česa je odvisno, ali so napotene tudi ženske?

To je odvisno od posamezne organizacije, od tega, kako imajo določene postopke za nominiranje. Ker MZZ kot tak ne napotuje, niti ne bi vedela, kakšni so postopki. OZN na primer objavi informacijo, kaj so trenutno njihove prioritete, in to se potem razširi po njihovih kanalih. OZN navadno na našo misijo v New Yorku pošlje, kakšne so njihove potrebe, naš obrambni ataše potem to pošlje vojski in policiji. Je pa seveda tako, da ni delovnih mest oziroma funkcij, za katere bi napisali, da je izključno žensko delovno mesto. Ker ženske lahko opravljamo vse naloge enako kot moški.

Je pa dejstvo, ko govorimo o odstotkih. Pri nas je delež žensk v vojski in policiji precej manjši, zato ni mogoče razmerje 50 proti 50 pri napotitvah na mednarodne operacije in misije. Organizacije sicer, predvsem za višje položaje, velikokrat napišejo, da kraj ni primeren za družine, kar potem pomeni, da se ženske manj prijavljajo na razpis. V mirovne operacije res težko pripelješ družino.

Koliko žensk pa je MZZ napotil na mednarodne misije in operacije?

Naš seznam je zelo kratek, mi bolj napotujemo na opazovanje volitev. Do zdaj smo napotili tri ljudi, od tega sta bili dve ženski. Mi zelo malo napotujemo, čeprav bi bilo včasih dobro, da bi več. So pa tukaj tudi finančni razlogi. Pa zakon je treba spremeniti, vsakič, ko pokličem, mi ne vedo povedati, kje natančno smo s tem.

Podatkov za druge resorje nimamo.

Kako to mislite? Kateri zakon?

Zakon o napotitvah oseb na mednarodne mirovne operacije in misije. Se je že spreminjal, pa ni prišlo do konca.

Kaj je ovira?

Težko rečemo. Zunaj MZZ. Ni v naši moči.

Kako prek predstavništva RS pri OZN poteka sodelovanje z OZN na tem področju – sodelovanja in vloge žensk v mirovnih operacijah?

Varnostni svet določi mandat misije oziroma operacije in v njem je zdaj redno vključena agenda ženske, mir in varnost. Tako glede participacije žensk kot glede varstva pravic žensk in zaščite žensk pred različnimi oblikami nasilja, to je zdaj nekako prišlo v kri. Sekretariat OZN oz. DPKO/DPE dajeta jasna navodila, kaj je treba upoštevati pri ženskah, miru in varnosti ter kako vključevati vidik spola v izvajanje operacije ali misije.

Vsi napoteni gredo prej na usposabljanje na temo žensk, miru in varnosti – tako na nacionalni ravni kot na ravni misije.

Ali RS kot država, ki v mirovnih operacijah OZN sodeluje od leta 1997, prepozna vlogo žensk v mirovnih operacijah? Kako jo opredeljuje?

V Akcijskem načrtu je konkretno definirana vloga žensk v mirovnih operacijah in misijah, kot jo prepozna MZZ oziroma RS. Konkretna zaveza je, da se spodbuja sodelovanje žensk v misijah in operacijah.

Zakaj?

Izhajamo iz izkušenj, ki jih je že prej imela RS oziroma predvsem SV. Ker ženske prispevajo k boljši izvedbi operacij oziroma nalog. Prispevajo k boljšemu razpoloženju, h kreativnosti in boljšemu delovanju tima, lažje komunicirajo z lokalnim prebivalstvom, predvsem v družbah, kjer komunikacija med moškimi in žensko ni primerna. Vsekakor spodbujamo.

Slišala sem, da se RS in SV nekako otepati sodelovanja v mirovnih operacijah OZN oz. RS raje sodeluje v misijah Nata in EU. Je to res, zakaj?

Problem je v tem, ker smo majhna država, radi pa smo povsod zraven. Hočemo biti odgovorna članica OZN, Nata in EU in potem je zelo težko. Sodelujemo sicer v vseh. Ravno zato, ker smo majhna država, je težko biti povsod zraven.

Pri operacijah OZN je problem v tem, da je večina v Afriki in za večino se skoraj zahteva oziroma pričakuje višja stopnja znanja francoskega jezika, kjer mi nekoliko šepamo oziroma je

nabor ljudi manjši. Ne bi rekla, da se izogibamo. Je pa RS finančno in kadrovsko omejena; če že sodelujejo v tolikšnem številu mirovniških operacij, da počrpamo ves denar, potem se ne moremo odločiti za sodelovanje še na kakšni drugi misiji. Je pa res, da SV napotuje skoraj štiri odstotke vseh vojakov, kar je zelo velik delež. Torej, če je zaposlenih v vojski 7000 ljudi, jih je na terenu okoli 300. Tako da se ne sme gledati samo tega, v koliko operacijah smo in koliko ljudi napotimo, ampak celotno sliko.

Kakšni pa so kriteriji za sodelovanje?

Odvisno od danega trenutka. Gre za zunanje politične interese – ne samo Balkan, naš zunanji politični interes je tudi na Bližnjem vzhodu. Več kriterijev je, na podlagi katerih se odločamo. V strategiji so vsi navedeni. V končni fazi nam je tudi v interesu, da gremo tja, kjer imamo možnosti gospodarskega in razvojnega sodelovanja. Je pa odvisno od danih razmer, če imamo na razpolago malo ljudi in že veliko pripadnikov na različnih misijah, potem enostavno ne moremo na teren poslati novih ljudi. Je pa res, da se zdaj išče ljudi, ki imajo dodatna znanja – znanje francoščine, arabščine, tudi španščine, kar zoži krog potencialnih kandidatov pri nas.

Se Resolucija S/RES/1325 implementira tudi v drugih organizacijah – Natu in v EU?

To je pač biblija. Že v startu imajo vse operacije nekako mandat OZN, čeprav ne potekajo pod okriljem OZN. Nato ima posebne akcijske načrte in strategijo, tako za civilni kot za vojaški del. Tudi EU ima kar nekaj dokumentov na temo žensk, miru in varnosti. Vse se nanašajo na Resolucijo S/RES/1325 in ostale, ki so ji sledile. Sicer se te resolucije delijo na tiste, ki obravnavajo sodelovanje žensk v mirovniških operacijah, in tiste, ki se dotikajo spolnega nasilja v konfliktih. Tukaj je malo težava, ker se spolno nasilje v konfliktih ne nanaša nujno samo na ženske. Večinoma ja, so pa tudi moški žrtve nasilja. Malo je umeščeno v napačno agendo.

Tudi ženske, mir in varnost je ime, ki je nekoliko zastarelo. Zdaj se bolj uporablja vidik spola, ko gre za mir in varnost. Tudi dosedanja posebna predstavnica za ženske, mir in varnost v Natu vedno govori o vidiku spola in ne zgolj o ženskah.

Ali se naloge pripadnikov in pripadnic na mirovniških operacijah in misijah razlikujejo?

Razen tega, da imajo ženske lažji dostop do lokalnih žensk, ni razlik med nalogami in delom, ki ga opravljajo, v primerjavi z moškimi. Ženske samo zato, ker so ženske, ne morejo pripomoči k učinkovitejši izpeljavi mandata misije. Raznolikost pa v veliki meri prispeva k izpolnjevanju mandata.

Naloge so v startu med misijami podobne, so pa zelo raznovrstne. Načeloma gre za vzpostavljanje miru in implementacijo mirovnih sporazumov, zdaj že vsebujejo vzpostavljanje sodstva in podobno, izpeljava volitev, opolnomočenje žensk. Se pa naloge ne razlikujejo med pripadniki in pripadnicami mirovne operacije ali misije.

Stremimo k temu, da ima vsaka misija svetovalca za enakost spolov in da je čim višje po položaju. Tik pod vodjo oziroma da je njegov svetovalec ali svetovalka, ni pa to še uveljavljeno v praksi.

Odkvisno od velikosti enote se potem poskuša vzpostaviti še *gender focal points*, da poskrbijo za enakost med spoloma. V vsakem kontingentu je tudi nujno imenovati osebo, ki se ji lahko prijavi sum spolne zlorabe.

Je še kaj takega, kar bi kot MZZ želeli poudariti?

Ne, mi smo pravzaprav koordinatorji, kar se tiče mednarodnih operacij in misij ter področja žensk, miru in varnosti. To, česar ni v naših nalogah, težko izvajamo. Ni pa tudi v naši pristojnosti, da komu narekujemo, kaj mora narediti in koga naj napoti na mednarodno operacijo ali misijo. Mi smo, kar se tiče žensk, miru in varnosti, dokaj aktivni, tudi v Varnostnem svetu OZN in Svetu za človekove pravice se oglašamo na to temo, predvsem glede zlorab, ki se pojavljajo in so *gender based*.

Ali obstaja kakšna posebna institucija, ki koordinira napotovanje na misije in operacije? Ali MZZ, MORS in MNZ ne sodelujejo med sabo?

Sodelovanje med MZZ, MORS in MNZ je zapisano in obstaja, vendar ni institucionalizirano. Če gre za novo sodelovanje RS v kateri izmed mednarodnih mirovnih operacij in misij, mora sklep za sodelovanje tako ali tako potrditi Vlada RS in potem do sodelovanja med ministrstvi dejansko pride. Če gre za podaljšanje sodelovanja ali za odločitev, koga bomo na teren dejansko poslali, se ministrstva odločajo sama, brez posvetovanja.

Mislite, da bi taka institucija pripomogla k večji vključenosti žensk?

Vprašanje, koliko je potrebno. Vojska je zelo dobro organizirana, kar se tega tiče, tudi zaradi Nata, ki ima zelo jasna navodila. Pa tudi vojska kot vojska je tako strukturirana. Oni jih tudi največ napotujejo. Leta 2015 je bila ustanovljena funkcija za vidik spola, tudi prej so že delali in imajo sistematično urejeno – imajo usposabljanja in podobne zadeve. Akcijski načrt

predvideva sodelovanje in usklajevanje, ampak ne konkretno glede dotičnih operacij. Se pa bo, upamo, z novim akcijskim načrtom usklajevanje bolj sistematično uredilo.

Kaj naj bi se spremenilo?

Na podlagi izkušenj pri izvajanju tega Akcijskega načrta in sprememb v mednarodni skupnosti bomo malo spremenili strukturo, da bo učinkovitejši, da ga bo lažje spremljati in da bo sodobnejši.

Priloga C: Intervju s poveljnico Nino Raduha

V času poveljevanja majorke Nine Raduha na misiji UNIFIL sva komunicirali po spletu, njene odgovore na vprašanja sem prejela po njeni vrnitvi iz Libanona 27. decembra 2017.

Zakaj ste se odločili za opravljanje vloge poveljnice slovenskega kontingenta na misiji v Libanonu?

Karierna pot častnika SV, kot enega pomembnejših pogojev, vključuje tudi udeležbo na MOM. Še posebnega pomena in teže ima udeležba na MOM v funkciji poveljnika kontingenta.

Ker sem se za vojaško pot odločila z zavedanjem, da ne bo vedno najlažje in ker pri izgradnji svoje kariere ne želim preskakovati »stopnic« ali delati bližnjic je bil odhod na MOM nujen. Poleg tega MOM predstavlja karierni izziv in pridobivanje novih znanj v mednarodnem okolju, v resnični krizni situaciji.

Torej odhod na MOM v mojem primeru ni bil pogojen denarno (čeravno je misijska plača vedno dobrodošla) ampak karierno. Želela sem si UNIFIL, predvsem, ker je ponujala poveljniško dolžnost, ker ponuja drugačno okolje delovanja in ker je UN misija.

Ker sem vedela, da izpolnjujem prav vse postavljene pogoje za prevzem dolžnosti v UNIFIL sem se prijavila. Ni bilo lahko dobiti dolžnost, a ponosna sem, da sem vztrajala in vodila v Libanonu vrhunski kontingent in delovala v okolju, ki je omogočal profesionalni razvoj in ponujal obilico dela.

Kako bi opredelili svojo vlogo v kontingentu – kot ženska mirovnica oziroma vodja kontingenta?

Kot poveljnica kontingenta sem bila sprejeta v svojem kontingentu, kot vodja, kot funkcija in ne kot spol. Vsi so me sprejeli kot vodjo in to je ključno. Res je, da smo verjetno imeli drugačne odnose, drugačne pristope in način dela, v okviru vojaških normativov seveda, kot se vzpostavijo v izključno moškem kolektivu. A da bi kdaj naletela znotraj kontingenta na izziv povezan s spolom se ni zgodilo.

Prav tako v okviru UNIFIL lahko zagotovim, da ni bilo nikakršnega oviranja ali ovir s strani spola, oz. bi za UNIFIL lahko dejala celo, da pa je po tem, ko sem dokazala svoje delovne navade in dosežene rezultate imela prej korist, da sem ženska kot ne... a sem se ves čas trudila, da sem vidna kot mirovnik, kot poveljnik in ne kot ženska.

Kakšne so vaše naloge?

Moje naloge bi lahko razdelila v dve skupini – na skupino nalog, ki so izhajale iz vodenja kontingenta in najvišjega nacionalnega predstavnika in na drugo skupino nalog, ki sem jih opravljala kot častnica znotraj poveljstva sektorja zahod UNIFIL znotraj katerega deluje tudi slovenski kontingent.

Kot poveljnik kontingenta: vodenje kontingenta, koordinacija dela vseh podrejenih s poudarkom na nadzoru in usmerjanju dela izvidniške enote, reševanje zapletov in odprtih vprašanj v kontingentu, vzdrževanje discipline in profesionalnega izvajanja nalog, delitev dela, dnevno, tedensko in mesečno poročanje v domovino, izvajanje protokolarnih nalog, sprejemanje obiskov in udeleževanje formalnih poveljniških srečanj...

Kot mirovnik, član poveljstva sektorja zahod, sem opravljala delo, kot častnih v sektorju za operativne zadeve (G3) na področju Outreach (ni slovenskega prevoda, pomeni pa nekako koordinacijo vseh kinetičnih in nekinetičnih aktivnosti UNIFILA v lokalnem okolju, predvsem na področju civilno vojaškega sodelovanja): s poveljnikom sektorja sem sodelovala s ključnimi vodilnimi v območju delovanja, vodila in organizirala sem različne projekte sektorja v sodelovanju z drugimi elementi poveljstva, predavala sem na univerzi o UNIFILu, hodila na peš patrolje s poveljniki znotraj sektorja zahod, sodelovala z Libanonsko vojsko, se udeleževala protokolarnih dogodkov in aktivnosti v okviru UNIFIL, koordinacija dela, usposabljanje....

Koliko žensk je trenutno na misiji OZN v Libanonu?

V povprečju je delež uniformiranih žensk na UN misijah 3 % in tudi UNIFIL ni nikakršna izjema, torej od okoli 10.800 UNIFIL vojaškega osebja okoli 320 žensk v uniformi v UNIFIL. V okvirih UN deluje 110.000 vojaškega osebja, tudi od te številke je le 3% žensk.

Poleg tega ne zasedajo vodilnih, poveljniških funkcij, kar potrjuje tudi dejstvo, da sem bila od ustanovitve misije leta 1978 do danes prva ženska poveljnica kontingenta v silah UNIFIL. Se pa intenzivno dela na pozivanju držav članic na povečanju deleža žensk na MOM in tudi na vodstvenih položajih. Nekatere države, npr. Gana prispevajo večje število žensk (tudi do 15 %), nekatere nimajo nobene.

Kakšne naloge mirovnice v povprečju opravljajo – gre bolj za podporne naloge ali vojaške?

Ženske v UNIFIL-u opravljajo vse vrste nalog, od vojakinj, ki hodijo na teren, kuharic, avtomehaničark, zdravnic, častnic v poveljstvu, inštruktoric. Jih pa ni v poveljniški strukturi,

oziroma so zelo redko, mogoče kot poveljnice skupin za civilno vojaško sodelovanje, poveljnice voda ali načelnice kakšnega oddelka v poveljstvu.

Če povzamem gre za vojaške in podporne naloge, ekstremno redko za poveljniške.

Kako vidite njihovo vlogo pri izvajanju mandata mirovne operacije? Ali navzočnost žensk na misiji vpliva na izvajanje mandata?

Vloga žensk na MOM je vidna in sprejeta tudi s strani moških kolegov. Ni vedno najlažje na začetku, a s trdnim in profesionalnim delom vidik spola v zdravih kolektivih ni pomemben, ker šteje le dobro delo in ima lahko tudi ženska vidno in enako vlogo pri izvajanju mandata sil ne glede na področje dela.

Prisotnost žensk vpliva na izvajanje mandata. Najprej zaradi dejstva, da določene naloge lahko izvajajo samo ženske, UNIFIL je zaradi zadovoljstva lokalnega prebivalstva s prisotnostjo žensk v patroljah sprejel celo ukrep ustanovitve FAST (UNIFIL Female Assessment/Analysis Support Team) ekip, ki dopolnjujejo patrolje, ki nimajo žensk. Drugič zaradi dejstva, da ženske z drugačnimi očmi gledamo na isto stvar in ponujamo alternativo in s tem dvigujemo kvaliteto izbrane odločitve in posledično delovanje v okviru mandata. Mešani kolektivi so po mojem mnenju vedno uspešnejši ravno zaradi teh različnih pogledov, ki omogočajo širši spekter odločitve, ki je primerna za vse vidike.

Kakšna je sicer po vašem mnenju vloga žensk v (a) mirovni procesih, (b) mirovni operacijah na splošno in (c) pokonfliktni obnove družbe?

Jaz vloge žensk po posameznih skupinah delovanja ne bi ločevala. Doprinos žensk je v vseh oblikah in na vseh nalogah lahko ekstremno pozitiven, če je vloga žensk pravilno uporabljena, ob upoštevanju razlik med fiziko moškega in ženske a z zavedanjem sposobnosti vsakega posameznika in posameznice...

Vloga žensk bi rekla, da je odvisna od njihovih specialnosti, sposobnosti, pripravljenosti, izobrazbi. Pojavijo pa se lahko v prav vsaki funkciji in ali nalogi, ki je potrebna za doseganje končnega cilja, ali gre za pogajanja, načrtovanja, poveljevanje, bojne akcije, vzpostavljanje odnosov z lokalnim okoljem, svetovanje, učenje, straže, mentoriranje....

Pomembno je opozoriti tudi na dejstvo, da je zelo vidna vloga žensk mirovnic tudi pri odkrivanju spolnega nasilja, agresije do žensk, vojnih grozot nad spolom... iskanju rešitev, ki

upoštevajo ženski vidik (npr. vprašajte žensko kje najprej očistiti mine, kaj ženska rabi za otroka v okolju, kdo rabi zaščito...).

Kako sicer ženske vplivajo na odnose v enoti?

Vplivajo, seveda. Vendar, kot sem že večkrat poudarila, s profesionalnim odnosom in zavedanjem, da vsi opravljamo službo je lahko ta vpliv izredno pozitiven. Na MOM in v SV velja ničelna toleranca. Če malo posplošeno zapišem, se dvigne kultura bivanja, morebiti je prisotno tudi pozitivno tekmovanje, definitivno se kolektiv bogati, ker smo si različni pa vseeno najdemo skupno pot. Sicer menim tudi, da so različni vplivi prisotnosti žensk v kolektivu bistveno povezani tudi s statusom ženske v enoti. Vendar zdrav kolektiv, zdrav vodstveni kader vedno poskrbi za primerno razporeditev odnosov in pozornosti.

Verjamem pa da lahko odnosi postanejo pravi pekel, predvsem za vojakinje in ostale podrejene, tudi častnice in PČ, če morajo delati v nezdravem kolektivu, s poveljniškim kadrom, ki vloge žensk ne sprejema oz za vse težave najdejo vzrok v ženskem elementu. Temu rečem neprofesionalno opravljanje nalog in ekstremno slab leadership, ki je začinjen verjetno še s kakšno osebno travmo.

Moji fantje so me sprejeli kot poveljnika in vidik ženske nikdar ni prihajal v ospredje.

Ali vaš kontingent sodeluje tudi z lokalnim prebivalstvom? Kako, za kakšno sodelovanje gre?

Kontingent z lokalnim prebivalstvom nima veliko osebnih stikov. Med izvajanjem patrolj se večino časa premikajo v vozilih in ne izvajajo načrtne »face to face« komunikacije. V kontaktu z okoljem je namerilec, ki z gestami (pozdravljanje) sodeluje z okoljem. Se zgodi včasih, ko se ustavijo, da imajo kratko interakcijo, vendar to ne gre za sodelovanje ampak zgolj za interakcijo.

Kot poveljnik kontingenta sem veliko sodelovala z lokalnim okoljem, predvsem v okviru prej omenjenih Outreach aktivnosti in izvajanja projektov (projekti izobraževanja, spodbujanje lokalne prodaje, ozaveščanje proti minam, razni tečajji borilnih veščin, spodbujanje ženskih združenj...), kot tudi kot poveljnik kontingenta izvajanje srečanj s ključnimi voditelji, na področjih, ki so bila ključnega pomena za delovanje slovenskega kontingenta, kot tudi na UNIFIL aktivnostih, kjer se je zahtevala oz želela prisotnost UNIFIL osebja.

Kako poteka sodelovanje z lokalnimi ženskami in otroki? Kakšno vlogo imajo pri tem mirovnice?

Sodelovanje z lokalnimi ženskami se izvaja prek združenj, s katerimi za UNIFIL sodelujejo UNIFIL svetovalci za vidik spola ali UNIFIL zaposleni za sodelovanje s civilnim okoljem. Z ženskami se sodeluje tudi preko ključnih vodilnih.

Otroke se naslavlja v okviru šol ali projektov s katerimi se jih izobražuje, ozavešča, spodbuja ustvarjanje... z otroci lahko popolnoma enako delajo tako moški kot ženske mirovnice.

Ženske mirovnice imajo zelo vidno vlogo predvsem pri sodelovanju z ženskami, ker je Libanon za ženske zelo tradicionalno okolje in se velikokrat z žensko lahko ukvarja le ženska. Tako so poleg omenjenih Fast timov, na primer usposobili posebne ženske enote, ki poučujejo samoobrambo za dekleta in žene, na vsako peš patroljo skozi mesta, naselja se vključi tudi žensko, da lahko komunicira v okolju z ženskami in zve kakšno stvar tudi z ženskega vidika, saj tudi v lokalnem okolju ženske vidijo isto stvar z ženskimi očmi in tako ponujajo alternativo zavedanja o okolju delovanja.

Koliko je v enoti govora o enakosti med spoloma? Ali ste se pred nastopom funkcije udeležili kakšnega izobraževanja o tej temi?

Ne, nobenega posebnega izobraževanja se na to temo se kot poveljnica nisem udeležila in ocenjujem, da tudi nisem rabila. Smo pa v okviru priprav na MOM imeli vsi, kot kontingent poldnevno (cca 3 ure) predavanje o vidiku spola in vseh povezanih resolucijah ZN.

Govora o vidiku spola pomoje ni, če se oba spola dokažeta s trdnim in profesionalnim delom in doseganjem zastavljenih standardov. Dejstvo pa je, da mora poveljnik vedno narediti še nekaj več, da lahko vodi z zgledom in zahteva največ od svojih podrejenih, ne glede na to ali je moški ali je ženska.

Osebno nisem nikoli v svoji karieri, ko sem opravljala poveljniške dolžnosti pa tudi štabne, imela občutek da me gledajo kot žensko in me testirajo zaradi tega... vem pa da sem se morala vedno dokazati, ampak to se pa mora vsak, tudi moški, da si pridobi zaupanje...

Kako vi vidite – od česa je v posamezni državi odvisna implementacija Resolucije S/RES/1325 in drugih dokumentov s področja vključevanja žensk v mirovne operacije?

Od leadershipa in dejanske prakse, ki se izvaja na tem področju. Od kulture in religije. Območja in statusa ženske.

Od enake obravnave in zaupanja v ženske. Ne kupčkanje in predalčkanje žensk v enote, ki so »bolj primerne za ženske« (saniteta, gender ...). Pa seveda zahtevanje enakih pogojev za delovno mesto ne glede na spol.

Ključno je tudi, da svetovalci za vidik spola svoje delo opravljajo zelo zagnano in motivirano, ne samo navzdol, ampak tudi z namenom vplivanja na poveljniški/odločevalski kader. Dobro bi bilo, če bi vidik spola zastopal tudi kakšen »bojevnik«, da se izogne stereotipu.

Ali po vašem mnenju nacionalni akcijski načrt za implementacijo Resolucije S/RES/1325 vpliva na število ženskih mirovnic, ki jih država članica pošlje na mednarodne operacije in misije?

V bistveni meri zagotovo ne. Daje smernice za implementacijo in je nujno potreben, da nudi oporo... za samo število ženskih napotitev, pa je potrebno spremeniti mindset in tradicionalno gledanje na ženske ampak upoštevanje merila strokovnosti in doseganja zastavljenih standardov in izpolnjevanja postavljenih pogojev.

Zakaj menite, da se za sodelovanje v mirovni operaciji ne odloči več žensk? Od česa je odvisna njihova odločitev za sodelovanje?

Družina.

Dejstvo, da je potrebno precej vztrajnosti in naporov, da si postavljen na določen položaj.

Da smo pogosto tarča tradicionalnih nasprotnikov žensk na vodilnih položajih in na splošno v vojski, ki se pod pretvezo anonimnosti spravljajo na posameznice (kot v mojem primeru, ko se je popolnoma zlagana anonimka, kljub vsemu znašla v mediju... in šele ko opraviš misijo dokažeš da si dober in da imaš izvrsten kolektiv... medtem pa ves čas visi nad tabo, tvojim delovanjem še dodatno breme) in tako postavljajo se dodatno breme ženski pri odločitvi za sodelovanje, ker izpostavljajo sebe in družine...

Kje vidite največje izzive pri vključevanju žensk v mirovne operacije in prepoznavanju njihove vloge?

Ženski osebni vzroki – družina.

Ključne dolžnosti še vedno raje dodelijo moškim in ženske pogosto sploh ne pridejo v igro.

Različne države različno dojemajo vlogo žensk v uniformi.

Še vedno vodilno prepričanje, da na določenih MOM ženske niti ne bodo sprejete in nimajo kaj početi na določeni MOM.

Poiskati ljudi, ki škodijo drugim, ne nujno samo ženskam, ki pišejo neosnovane anonimke in mečejo slabo luč na delo izbranih posameznikov in zaščititi te posameznike, takoj, ko se ugotovijo vsa dejstva.

Kaj bi morale države članice (konkretno Slovenija) in OZN narediti za večjo vključenost žensk v mirovne operacije in druge procese vzpostavljanja miru?

Motiviranje žensk, ki dosegajo standarde in pogoje, ne da se jim še raje vrže kakšno poleno pod noge. Hkrati je nujno potrebno poudarjanje postavljanja žensk, ki ne dosegajo postavljenih norm, na določene položaje in njihovo forsiranje (po principu nekdanjih kvot), samo zato, da zadostimo nekemu vidiku spola, ker s tem ženskam, ki so sposobne in dosegajo enake ali celo boljše rezultate kot moški kolegi onemogočamo napredovanje oz. zasedbo zelenega delovnega mesta/ položaja.

Potrebno se je zavedati, da je treba spodbujati mali procent žensk, ki so pripravljene na »to moško pot« kljub dejstvu, da imamo družino, ker niso vse pripravljene za to pot. Zato bi morebiti bilo potrebno razmisliti kaj v tej smeri, da se pošilja ženske, ki niso pripravljene same na MOM na misije »prijazne družinam«, vendar je potem potrebno takšno možnost zagotoviti tudi moškim. Da ohranimo vidik spola.

Predvsem pa je potrebno nehati od žensk, da bodo konkurenčne moških, zahtevati 120 %, predvsem po poveljniški strukturi.

Morebiti, če pogledamo procent žensk v SV (16%) in procent poslanih na MOM (v Libanonu od 2006 do maj 2017 samo jaz, natančnih podatkov z drugih MOM nimam, a v Afganistanu, Maliju, Čadu je njihov procent tudi zelo nizek ali 0) bi mogoče lahko razmislili o vzrokih zakaj je temu tako in bi lahko bolj načrtno pristopili k reševanju problematike in spodbujanju žensk k udeležbi na MOM.